

ქართულ-სომხური ლექსიკონი

ქართულ ენაში მომზადების პროგრამის
სტუდენტებისათვის

ენისა და საგნის ინტეგრირებული
სწავლების კურსისთვის

ფიზიკა

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2015

ენობრივი კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტი

პროექტი

„არაქართულენოვან სტუდენტთა აკადემიური მხარდაჭერა ქართულ ენაში მომზადების პროგრამის ფარგლებში“

გამოცემულია ფონდი „ღია საზოგადოება - საქართველოს“ ფინანსური მხარდაჭერით. ავტორის/ავტორების მიერ საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება შესაძლოა არ გამოხატავდეს ფონდ „ღია საზოგადოება-საქართველოს“ პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

Published with the financial support of the Open Society Georgia Foundation. The views, opinions and statements expressed by the authors and those providing comments are theirs only and do not necessarily reflect the position of Open Society Georgia Foundation. Therefore, the Open Society Georgia Foundation is not responsible for the content of the information material

კონცეფციის ავტორები და შემდგენლები: **კახა გაბუნია, ჭაბუკი ქირია**

მთარგმნელი: **ზოია მხითარაიანი**

რედაქტორი: **ქეთევან გოჩიტაშვილი**

ISBN

ღია ჰარში წყლის ორთქლის მასის თვარდობისა მის მოცულობასთან; ერთეულია გრ/მ³.

აგრეგატული მდგომარეობა

ნივთიერებისა - ერთი და იმავე ნივთიერების მდგომარეობები, რომლებიც განსხვავდებიან ნაწილაკების სითბური მოძრაობების ხასიათებით. ჩვეულებრივ ასხვავებენ სამ აგრეგატულ მდგომარეობას: აირადი, თხევადი და მყარი; ხანდახან აქ ამატებენ პლაზმურ მდგომარეობასაც. ნივთიერების ნებისმიერ აგრეგატულ მდგომარეობას გარკვეულ გარემო პირობები (ტემპერატურა, წნევა) შეესაბამება, რომელთა შეცვლა იწვევს ერთი აგრეგატული მდგომარეობიდან მეორეში გადასვლას.

აეროდინამიკა (ძვ. ბერძნ. ἀήρ – ჰაერი და δύνამις – ძალა) — ჰიდროაერომექანიკის ნაწილი, რომელიც შეისწავლის აირის მოძრაობის კანონებს და აირის მიმართ

ხადასაპ ღ ოქი მწე ვრქ
გოქორჰოი დანგვადბქ ს ნრდ
ბადკაქი ხარაქეროქჟანღ,
აქადქორღ ღ გ / მ ³:

სპიქტი სარწუსაშის ვტიღ-

საწ` აქისნოქი სქოქი ქიდასკნერ,
ნორღ თორქერქოიღ ჸნ
მასნქსნერქი ჳერმადქი
ჯარბოიღნერქი რნოქოი:
სოქორაქარ თორქერასქოიღ ჸნ
ქერქ აგრეგასოადქი ქიდასკნერ`
გადკადქი, ხნოიღ ს აქინღ:
ქერქმღ, აქსოთღ აქლესგნოიღ ჸნ
ნას აქლადკადქი ქიდასკნ: სქოქი
გსნსკდგად აგრეგასოადქი
ქიდასკქი ხამდაქათაქანოიღ
ღნ მიჯადკადქი ნორქადკქი
აქადკანსნერ (ღერმასოქიდას,
ღნჯოიღ), ნორღ ქოქიქოქოქოიღნღ
ხანგესნოიღ ღ ასგმან მი
აგრეგასოადქი ქიდასკქი
აქოიღი:

სანოიქსასქიწა (ხქი ჸოიღ. Ἀήρ – ოქ ს δύνამიς - ხგოროქჟან) –
ხქიქოთაქერმნქანსქკადქი რადქი,
ნრღ ნოსოიღნასქოიღ ღ ოქი ს აქლ
გადკადქი მიჯადკადქერქი
ჯარბოიღნ ორენქსნერღ ს ჳარბოიღ

მოძრავი სხეულების
ზედაპირზე წარმოქმნილ
ძალებს. აეროდინამიკა
განხილავს ბევრამდელი, ანუ
340 მ/წმ-მდე (1200 კმ/სთ)
სიჩქარით მოძრაობას.

ავოგადროს კანონი იდეალური
აირების ერთ-ერთი ძირითა-
დი კანონი: სხვადასხვა აირე-
ბის ტოლ მოცულობებში ერთ-
ნაირი ტემპერატურების და
წნევების პირობებში ერთნაი-
რი რაოდენობის მოლეკუ-
ლებია.

ავოგადროს მუდმივა (რიცხვი)
ნივთიერების ერთეულ რაო-
დენობაში (1 მოლში) ნაწი-
ლაკთა რიცხვი: $NA=6,022.10^{23}$
მოლი⁻¹.

ავტორხევები ფიზიკური სისტე-
მის არამიღვევადი რხევები,
რომლის ენერჯიის წყარო
თვით სისტემაში მდებარეობს.
რხევის ამპლიტუდა და
პერიოდი სისტემის
თვისებებით განისაზღვრება.

ცაღერქ ააღესიოქიონრ ქონს
ჟრუახიოთღ მარქინსერქ ქრ:
სეროქინსამქსან ქნსარქიონქ
მქსჯაქსაქინ, აქსქნქნ` მქსჯს
340 მ/ქ (1200 კმ / ძ)

არააქოქან ჯარქონრ:

ს.ა.ი.ს.ა.რ.ი.მ.ი.ო.რ.ს.ქ. ქოქსაქ-
სან ცაღერქ ხქმნსასან
ოქნქნქნქრქგ მსქსქქ ` თარქრქ
ცაღერქ ხაქსასარ ოაქსქსქრქ
მქსქსოქს ღწქმანს ს
ქქრმასოქქდანქ ოქსაქქონ
აქარქონსაქონქქნ ხაქსასარ
ქქოქქ მოქსქოქსქრქ:

ს.ა.ი.ს.ა.რ.ი.მ.ი.ჯ.ს.ს.ს.ა.ი.ო.ს.

(ქქქქ) ` სქოქსქ მქსაქქოქ
ქსანსაქონქ (1 მოქ) მასანქსქსქრქ
ქქქქქ ` $NA=6,022.10^{23}$ მოქ⁻¹:

რ.ს.ქ.ს.ს.ს.ს.ს.ი.ო.ი.ს.ს.ქ. ` ოქსქ
ხამსაქსარქონქ ათაღასოთქ ქქქ-
ქსასან ვანსქასაბქქსოქქსქ
ჯმაროთ თასოანქონქსქ, ოქონქ
ქსქრქქქქქ აოქოქოქრქ ქსაქსანქონქ
ქსქსქ ხამსაქსარქონქ: სსოან-
მან ამაქქთოთქრქ ს ხაღასაქს-
ქსანქოქოქონქ აქსამანსაქქოქქაბქ
ხამსაქსარქქ ხასოქოქოქონქსქ-ოქქ

ათვლის არაინერციული

სისტემა ათვლის ნებისმიერი სისტემა, რომელი აჩვენებულად მოძრაობს ათვლის რაიმე ინერციული სისტემის მიმართ.

ათვლის ინერციული სისტემა

ათვლის სისტემა, რომელშიც სხეული ინარჩუნებს უძრაობის მდგომარეობას ან წრფივ თანაბარ მოძრაობას სხვა სხეულებთან ურთიერთქმედების არარსებობის ან გარე გემოქმედებების კომპენსაციის შემთხვევაში.

ათვლის სისტემა აბრობრივი

მოდელი, რომელიც წარმოადგენს ათვლის სხეულის, მასთან დაკავშირებული კოორდინატთა სისტემისა და დროის გაზომვის საშუალების ერთობლიობას. ფიზიკაში უპირატესად გამოიყენება ათვლის ინერციული სისტემები.

აირი იგივე გაზი (ფრანგ. gaz)

(ქ თარგმნის სტილიდან ათვლის სისტემის):

ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ՈՉ ԻՆԵՐՑԻԱԼ

ՀԱՄԱԿԱՐԳ` հաշվարկման ցանկացած համակարգ, որը հաշվարկման համակարգերի նկատմամբ արագացումով է շարժվում:

ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ԻՆԵՐՑԻԱԼ

ՀԱՄԱԿԱՐԳ` հաշվարկման համակարգ, որում տեղ ունի Նյուտონի առաջին օրենքը, համակարգ, որում մարմինը պահպանում է անշարժ վիճակ կամ ուղղագիծ և հավասարաչափ շարժվող յուրաքանչյուր համակարգ դարձյալ իներցիալ է:

ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ`

իմաստային մոդել, որն է մարմնի հետ կապված կոորդինատների համակարգի և ժամանակի ընթացքը նշող գործիքի` ժամացույցի, համախումբ: Ֆիզիկայում առավելապես օգտագործվում են հաշվարկման իներցիալ համակարգերը:

ԳԱԶ (ֆրանս.՝ gaz)` ֆիզիկական

ფიზიკური სხეული, რომლის ცალკეული ნაწილაკები ძალიან სუსტად არიან ერთმანეთთან დაკავშირებული, 20 °C ტემპერატურაზე და 1 ბარ წნევაზე დაბლა მოძრაობენ თავისუფლად, მიისწრაფვიან, დაიკავონ მთელი სივრცე, რომელშიც არიან მოქცეული (მაგ., ჟანგბადი, წყალბადი, აზოტი, ქლორი, არგონი).

აირის თერმომეტრი ტემპერატურის გამზომი ხელსაწყო, რომლის მოქმედება ეფუძნება აირის მოცულობის ან წნევის დამოკიდებულებას ტემპერატურაზე.

აირის უნივერსალური მუდმივა ერთ-ერთი ძირითადი ფიზიკური მუდმივა, შედის მდგომარეობის განტოლებაში.

აკომოდაცია თვალის უნარი, ნათლად გაარჩიოს საგნები სხვადასხვა მანძილზე.

აკუსტიკა ფიზიკის ნაწილი, რო-

მარაჩინ, ირჩი ათანაძის მასსიქსტერ მჩინანგ ხესთ ჯასთ ჟიუქს ლს კასაკად, 20°C ჳერმასასიქდანჩგ ს 1 რარ დნჯიმიჩგ გაბრ ჯარძქიომ ლს ასკასთ, დკთიომ კრასქესსლ ასქოიღ თასრადქრ, ირიომ თსქასკასკად ლს (ოქინასქ` ჟოქსადჩინ, ჳრასბჩინ, ასკიოთ, ქური, არკინ):

ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ. ჳერმასასიქდანრ ჳასქსლქო ასარქ, ირჩი კირბოიოქოქონრ ჳინასკად ე ჳქესასკას დაკჩი დნჯმანს კასმ ბასკაქი ჳერმასასიქდანასქინ კასქინას ქრას:

ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ. ჳქსქსკასკას ჳინასარარ ჳასთასთონსსქრჩგ მსქს ე, ჳასქეს ე კასქას ჳინასარარ ჳასკასაროიმსქრთიმ, ჳინჯასქს ოქინასკ, ჳქესასკასკას დაკჩი ქიქასკქი ჳასკასაროიმრ:

ა.ფ.ი.მ.ო.რ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ. ასქქი თინასკიოქონრ თასრქსქრ ჳსქასქირიოქასქრ ასთარკასანსქრ ჳსთასკ ასათსქსქრ ასთასქმანს ჳასმარ:

ა.ფ.ი.მ.ო.რ.ა.ფ.ა.ფ.ა.ფ. ჳქსქსკასქი რასბჩინ,

მელიც სწავლობს ბგერითი ტალღების წარმოქმნის, გავრცელებისა და რეგისტრაციის პროცესებს.

ალფა-დაშლა ატომის ბირთვების თავისთავადი რადიოაქტიური დაშლისას ალფა-ნაწილაკების გამოსხივების პროცესი.

ალფა-ნაწილაკები ჰელიუმის ატომის ბირთვები, რომელსაც ზოგიერთი ნუკლიდი ასხივებს და რომლებიც შედგება ორი პროტონისა და ორი ნეიტრონისგან.

ალფა-სხივები ალფა-ნაწილაკების ნაკადი, ატომის ბირთვების რადიოაქტიური გამოსხივების ერთ-ერთი სახეობა.

ამორფული მდგომარეობა მყარი ნივთიერების მდგომარეობა, რომლის დროსაც არ არის მოლექულათა განლაგებას შორის წესრიგი. ამიტომ ამორფულ ნივთიერებას აქვს იზოტროპია, ანუ, აქვს ერთნაირი ფიზიკური თვისებები ყველა მიმარ-

ონ რუბონსასაქრომ ღ დაქსაქს
აქქქქქქქ ათაჯაჯაჯა,
თარაბმან ს გრანგმან
გორბქქქაგქქქქ:

აღწა-სრქქქ ათომქ
მქქქქქქქ ათქქქაქსქქქ
ქაქქქაქმან ქამანასქ აქქა-
მასანქქქქქქქ დათაჯაქქქმან
გორბქქქაგქ:

აღწა-საქქქქქქ ხქქქქქქ
ათომქ მქქქქქქქ, ოქქქქ
დათაჯაქქქქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქ, ს ოქქქქქ
ქაქქქაგქაგ
ქქქქქქქ აქქთთქქქქ ს ქქქქქ
ქქქქქქქქქქქ:

აღწა-დაქქქქქქქ აქქა-
მასანქქქქქქქ ხთაქ, ათომქ
მქქქქქქქქქქქ ათქქქაქსქქქ
დათაჯაქქქქქქქქქქქქ
მქქქქქქ:

აქქქქ აქქაქ სქქქქ აქქქ
ქქქაქ, ოქქ ქამანასქ ქქა
მქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
ხამანდაქქქქქქქქქქქქქქქქ: სქქ
აქათდათქქ ამთქქქ სქქქქქ ოქქქ
ქქქთქქქქქქქქქქქ, აქსქქქქქ` ოქქქ
მქქქქქქქქქქქქქქქ
ხასქქქქქქქქქქქქქქქ
თქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ

თულებით და არა აქვს გარკვეული დნობის წერტილი.

ამჰერის კანონი ორი დენიანი გამტარის ურთიერთქმედების კანონი; ერთნაირ მიმართულების დენიანი პარალელური გამტარები მიიზიდებიან, ხოლო საპირისპირო მიმართულების დენიანები განიზიდებიან. ამჰერის კანონს უწოდებენ აგრეთვე კანონს, რომელიც განსაზღვრავს მაგნიტურ ველში მოთავსებულ მცირე ბომის დენიან გამტარზე მოქმედ ძალას.

ანეროიდი ბარომეტრ-ანეროიდი, ხელსაწყო ატმოსფერული წნევის გასაზომად.

ანიზოტროპია ნივთიერების ფიზიკური თვისებების მიმართულებაზე დამოკიდებულება. დაკავშირებულია გარემოს შინაგან მოწესრიგებულ აგებულებასთან და თავს იჩენს დრეკადობაში, სითბო- და ელექტროგამტარობაში, მყარ სხეულებში ბგერისა და სინათლის სხივის გავრცელებაში.

ხაღმან ირიქსის
გერმანია:

ԱՄՊԵՐԻ ՕՐԵՆՔ` միայնցից
ირիქსის հեռավորության վրա
գտնվող երկու հաղորդիչների
փոխազդեցության օրենք,
միևնույն ուղղության հոսանքով
գուցահեռ հաղորդիչները ձգում
են, իսկ հակառակ ուղղության
հոսանքովները` վանում:
Ամպերի օրենք են կոչում նաև
օրենքը, որը սահմանում է
մագնիսական դաշտում
տեղակայված փոքր չափի
հոսանքով հաղորդիչի վրա
ներգործող ուժը:

**ԱՆԵՐՈՒԴ, մետաղական բարո-
մետր**, մթնոլորտային ճնշման
մեծությունը չափող գործիք:

ԱՆԻՋՈՏՐՈՒՄ` նյութի
կախվածությունը ֆիզիկական
հատկությունների
ուղղությունից: Կապված է
միջակայքի ներսից
կարգավորված կառուցվածքի
հետ և ի հայտ է գալիս
ձկունության, գերմա- և
էլեկտրահաղորդականության,
պինդ մարմիններում ձայնի և

შეიძლება ახასიათებდეს ფიზიკურ სივრცესაც გრავიტაციული, ელექტრომაგნიტური და სხვა ველების არსებობის შემთხვევაში.

ანიონები უარყოფითად დამუხტული იონები, რომლებიც ელექტრულ ველში ანოდისკენ მოძრაობენ.

ანიჰილაცია ნაწილაკისა და მისი ანტინაწილაკის ფოტონებად - ელექტრომაგნიტური ველის კვანტებად ან სხვა ნაწილაკებად გარდაქმნის პროცესი.

ანოდი ელექტრული ენერჯის წყაროს დადებითი პოლუსი ან რაიმე ხელსაწყოს ელექტროდი, რომელიც უერთდება ელექტრული დენის დადებით პოლუსს. წყაროს მუშაობის დროს ანოდის პოტენციალი ყოველთვის მაღალია კათოდის პოტენციალზე.

აორთქლება დუდილის ტემპერატურაზე დაბალ ტემპერატურაზე სითხის თავისუფალი

ლიუსი თარაბმან მწვ: ზნარაქორ ღ რნორიუ ქინი ნასნ ჭიქიქსასკან თარაბქინ გრასქითასქინ, ღლსქორამადნისასკან ს აქლ იჯაქთსქი ასქასქორქას იქსაქორამ:

ԱՆԻՈՆՏԵՐ՝ բացասական լիցքավորված իոններ, որոնք էլեկտրական դաշտում շարժվում են դեպի անոդը:

ԱՆԻՀԻԼՅԱՑԻԱ՝ մասնիկի և նրա հակամասնիկի ֆოտონների՝ էլեկտրամագնիսական դաշտի քվანտների կամ այլ մասնիկների վերածման գործընթաց:

ԱՆՈԴ՝ էլեկտրական հոսանքի էներգիայի աղբյուրի դրական բևեռ կամ որևէ սարքի էլեկտրոդ, որը միանում է էլեկտրական հոսանքի դրական բևեռին: Աղբյուրի աշխատելու ժամանակ անոդի պոտենցիալը միշտ բարձր է կատոդի պոտենցիալից:

ԳՈԼՈՐԻԻՏՄՈՒՄ՝ եռման ջերմաստիճանից ցածր ջերմաստիճանում հեղուկի

ზედაპირიდან ორთქლის
წარმოქმნის პროცესი.

არეომეტრი სითხის სიმკვრივის
გასაზომი ხელსაწყო. მისი
მოქმედება ემყარება
არქიმედეს კანონს.

არქიმედეს კანონი ჰიდრო- და
აეროსტატიკის კანონი:
სითხეში ან აირში ჩაძირულ
სხეულზე მოქმედებს სიმძიმის
ძალის საპირისპიროდ
მიმართული ამომგდები ძალა.
აღმოაჩინა ბერძენმა
მეცნიერმა არქიმედემ 212წ. ჩვ.
წ. აღრიცხვამდე.
წარმოადგენს სხეულთა
ცურვის თეორიის საფუძველს.

ადას მასკერსიუჟიგ ფილრუი
ათაჯაგმან გორბრწაგ:

ԱՐՆՈՄՏՏՐ, ԽՏԱԶԱՓ` հեղուկն-
երի խտությունը չափող սարք:
Նրա գործողությունը հիմնվում է
Արքիմեդի օրենքի վրա:

ԱՐՔԻՄԵԴԻ ՕՐԵՆՔԸ` հիդրո- և
աերոստատիկայի օրենք`
հեղուկի կամ գազի մեջ
ընկղմված մարմնի վրա ազդում
է դուրս մղող մի ուժ, որն
ուղղված է ուղղաձիգ դեպի վեր,
հավասար է մարմնի
արտամղած հեղուկի կամ
գազի կշռին և կիրառված է դուրս
մղվող մարմնի ծանրության
կենտրոնին: Այդ ուժի
մեծությունը որոշվում է մարմնի
վրա գործադրված ճնշման
ուժերի տարբերությամբ: Եթե
դուրս մղող ուժը փոքր է մարմնի
կշռից, ապա մարմինը սուզվում
է, իսկ եթե հավասար է` լողում է
հեղուկում: Օրենքը հայտնա-
գործել է հույն գիտնական Արքի-
մեդը մ.թ.ա 212 թ.: Այն մարմին-
ների լողալու տեսության հիմքն
է հանդիսանում:

ატმოსფერული წნევა წნევა, რომელსაც დედამიწის ატმოსფერო ახდენს მასში არსებულ ყველა სხეულზე. განისაზღვრება ზემოთ არსებული ჰაერის სვეტის წონით და წარმოადგენს ყველაზე მნიშვნელოვან სიდიდეს, რომელიც აღწერს დედამიწის ატმოსფეროს მდგომარეობას. SI-ში ერთეულია პასკალი, ნორმალური ატმოსფერული წნევაა 760 მმ ვერცხლისწყლის სვეტით.

ატომი სუბმიკროსკოპული სტრუქტურა, ელემენტის უმცირესი ნაწილაკი, რომელიც განსაზღვრავს მის ყველა ქიმიურ თვისებებს. იგი ქიმიურ ნაერთთა ძირითადი სტრუქტურული ერთეულია. ყველა ნივთიერება ატომებისაგან შედგება. დღეისათვის ცნობილია ასზე მეტი ელემენტი, რომელთა უმრავლესობას ბუნებაშიც ვხვდებით.

ატომის ბირთვი ატომის დადებითად დამუხტული ცენტ-

სტრუქტურული ერთეული

ატმოსფეროში არსებული ატმოსფერული წნევა, რომელიც აღწერს ატმოსფეროს მდგომარეობას. SI-ში ერთეულია პასკალი, ნორმალური ატმოსფერული წნევაა 760 მმ ვერცხლისწყლის სვეტით.

ატომის ბირთვი ატომის დადებითად დამუხტული ცენტ-

ატომის ბირთვი ატომის დადებითად დამუხტული ცენტ-

რალური ნაწილი, რომელშიც თავმოყრილია თითქმის მისი სრული მასა. ბირთვის მუხტი და ატომური ნომერი განისაზღვრება ბირთვში პროტონების რიცხვით, ხოლო ატომური მასა - ნუკლონების (პროტონებისა და ნეიტრონების) ჯამური რიცხვით. მძიმე ბირთვების ზომები აღწევს 10^{14} მ, ბირთვული მატერიის სიმკვრივე კი 10^{17} კგ/მ³.

ატომური ენერჯია იგივე ბირთვული ენერჯია.

ატომური მასა ატომის მასა, რომელიც ატომური მასის ერთეულებში არის გამოსახული.

აჩქარება ვექტორული სიდიდე, რომელიც ახასიათებს მატერიალური ნერტილის სიჩქარის ცვლილებას.

ბარომეტრი ხელსაწყო ატმოსფერული წნევის გასაზომად.

ბგერა (ბგერითი ტალღები) დრეკადი ტალღები, რომლებიც ვრცელდება მყარ, თხევად და აირად გარემოებში.

ბგერის არეკვლა ბგერითი

ასკან მასან ლ, ირიონ კიოსთ-კლად ლ ხამარქა ნრთ იღვ ცანდქადბ: შიჯიოსკი ქიგქლ ნ ათიონაქინ ხამარქლ ასხამანქლიონ ლ მქიჯიოსკიონ აქიოთინსქერი ჭქლი, ქისკ ათიონაქინ ცანდქადბლ ` ნიოსკიონსქერი (აქიოთინსქერი ს სქიოქონსქერი) ღნიქხანოქი ჭქლი: შანქლ მქიჯიოსკიქერი ჯაქსქერქლ ხასანოქლ ლ  $10^{-14}$  მ, მქიჯიოსკიქინ მასთქერიქაქი ქათიქიქონსქლ ` 10^{17} კგ /მ³:

ԱՏՈՄԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԻԱ` նույն მქიჯიოსკიქინ ლსქերქիա:

ԱՏՈՄԱՅԻՆ ԶԱՆԳՎԱԾ` ათიონქი ცანდქადბლ, იქ արითացიქլად ლ ათიონაქინ ცანდქადბქ მქիქլქონსქერიონ:

ԱՐԿԱՑՈՒՄ` վեկտորական մեծություն, որ բնորոշ է նյութական կետի արագության փոփոխությանը:

ԲԱՐՈՄԵՏՐ` մթնոլորտային ճնշումը չափելու սարք:

ԶԱՅՆ (ձայնային ալիքներ) ` առաձգական ալիքներ, որոնք տարածվում են պինդ, հեղուկ և գազային միջավայրերում:

ԶԱՅՆԻ ԱՆՆԻՐԱԴԱՐՁ,

ტალლის ორი სხვადასხვა სიმკვრივისა და ღრეკადობის მქონე გარემოს გამყოფ ზედაპირთან შეხვედრის შემდეგ სანყის გარემოში დაბრუნების პროცესი. ბგერის არეკვლის ერთ-ერთი გამოვლინება არის *ეკო*.

ბგერის ინტენსივობა ბგერის ძალა – ფიზიკური სიდიდე, რომელიც ტოლია ბგერითი ტალლის მიერ მისი გავრცელების პერპენდიკულარულ ზედაპირში გადატანილი ენერგიის ფარდობისა ამ ზედაპირის ფართობთან და იმ დროის შუალედთან რომელშიც მიმდინარებს პროცესი. ბგერის ინტენსივობის ერთეულია SI სისტემაში ვტ/მ².

**ԱՐՁԱԳԱՆՔ`** დაქანაქან აქიქի`
երկու տარբერ ხითოქან ს
ათადգასკანითოქან
მიჯაქაქერქი բაქანარარ
მასქერსიქი ხետ ხანქიქელციგ
ხետო, ნახისასკან მიჯაქაქერ
ქერაქანანსათი გორბქსაგ:
ქანქი ანქერაქარბქ
არსათხაქითოქონსქერქგ მსქნ է
არბაქანქქ:

ՁԱՅՏԻ ԻՆՏԵՆՏԻՎՈՒԹՅՈՒՆԸ`
დაქանქ ուծգնություն`
ქիქիქასკան მեծություն,
დაქანაქան აქիქსქերქ տարածման
ուղությունն ուղახայաց
მიქაქორ მასქերետոქ მიქაქორ
ქამանსკიომ აქիქსქերոქ
ქიქիქանցქოქ მიქქին (ըսათ
ქამանსკիქ) էնქերქիქան:
Պարբերასკան დაქանქ դեაქբიომ
მიქქինსցიომը կատարქიომ է ըսათ
այնაქիქի ქამանსკիქ, որը մեծ է
ყարբերությունիქ დაქանქ
տարածման արագությունիქ
տარբեր მიჯաქაქერქიომ (մ/ქրկ-
ոქ) կամ ხაქասար է ამქოղ
թქոქ ყարբերության: Ձայնქ
ինտենსիქություն მიქაქორն է
ՄՂ-ում վտ/մ²:

ბგერის სიმაღლე ბგერის მახასიათებელი, რომელსაც დროის ერთეულში რხევათა რიცხვით განისაზღვრება. სიხშირის ზრდით ბგერის სიმაღლე იზრდება.

ბგერის სიჩქარე გარემოში ბგერითი ტალღების გავრცელების სიჩქარე. აირებში ბგერის სიჩქარე ნაკლებია, ვიდრე სითხეებში, ხოლო სითხეებში ნაკლებია, ვიდრე მყარ სხეულებში. ნორმალურ პირობებში ჰაერში ბგერის სიჩქარე 330 მ/წმ-ია, წყალში - 1500 მ/წმ, მყარ სხეულებში 2000 - 6000 მ/წმ.

ბგერის ტემბრი მუსიკალური ინსტრუმენტის, ხმისგამომცემი ხელსაწყო, ადამიანების ან ცხოველების ხმის აპარატები მიერ გამოცემული ბგერის ხარისხობრივი, სუბიექტური შეფასება. უღერადობის შეფერილობას ახასიათებს და დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა

ბგერის ხარისხობრივი ბგერის ხარისხობრივი მახასიათებელი, რომელიც განისაზღვრება ბგერის ფორმის მიხედვით. ბგერის ხარისხობრივი მახასიათებელია ბგერის ფორმის მახასიათებელი, რომელიც განისაზღვრება ბგერის ფორმის მიხედვით. ბგერის ხარისხობრივი მახასიათებელია ბგერის ფორმის მახასიათებელი, რომელიც განისაზღვრება ბგერის ფორმის მიხედვით.

ბგერის სიჩქარე გარემოში ბგერითი ტალღების გავრცელების სიჩქარე. აირებში ბგერის სიჩქარე ნაკლებია, ვიდრე სითხეებში, ხოლო სითხეებში ნაკლებია, ვიდრე მყარ სხეულებში. ნორმალურ პირობებში ჰაერში ბგერის სიჩქარე 330 მ/წმ-ია, წყალში - 1500 მ/წმ, მყარ სხეულებში 2000 - 6000 მ/წმ.

ბგერის ტემბრი მუსიკალური ინსტრუმენტის, ხმისგამომცემი ხელსაწყო, ადამიანების ან ცხოველების ხმის აპარატები მიერ გამოცემული ბგერის ხარისხობრივი, სუბიექტური შეფასება. უღერადობის შეფერილობას ახასიათებს და დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა

ობერტონები ახლავს
ძირითად ტონს და როგორი
არის მათი ინტენსივობა.

ბგერის ძალა იგივე რაც ბგერის
ინტენსივობა.

ბერკეტი მცირე ძალის მეშვეო-
ბით დიდი ძალის გასაწონას-
წორებული უმარტივესი
მექანიზმი.

ბეტა-დაშლა რადიოაქტიური
ატომების ბირთვების გარდაქ-
მნის პროცესი, რომლის
დროსაც ბირთვები
გამოტყორცნიან ელექტრო-
ნებს და ანტინეიტრინოს (β^-) ან
პოზიტრონებს და ნეიტრინოს
(β^+). განპირობებულია სუსტი
ურთიერთქმედებით და
დაკავშირებულია ატომის
ბირთვებში ნეიტრონებისა და
პროტონების ურთიერთგარ-
დაქმნასთან.

ბეტა-სხივები ბეტა-ნაწილაკების

დასახელებაა სუსტი
მეშვეობის კვანძების
ქანობის, კვანძის,
ხაზის მართკუთხედის
ქანობის:

ՀԱՅՅՈՒՆԻ ՈՒՇԳՆՈՒԹՅՈՒՆ՝
նოქნის, ხის, ხის, ხის
ქანობის:

ԼՇԱԿ՝ փոքր ուժի მიջուցով მեծ
ուժը հավասարակշռելու
պարզագույն მեխანიზმი:

ԲԵՏԱ-ՏՐՈՆՆԻՄ՝ թույլ
փոխադրությունა պայմանավոր-
ված ռադիოակტივ տրոնում,
որի արդյունքում միջուկի լիցքը
փոխվում է մեկով՝
ათանց գანգլადային
թվի փոփոխության: Տրոնի
ժամանակ միջուկը բետա-
մասնիկ ճառագայթում է
(էლექტროն կամ պոզიტროն),
ինչպես նաև կիսամթա-
ղը սպինով չեզոք հիմնարար
մասնիկ (համապատաս-
խանաբար էլექტროնային
հակანեյտրինո կամ էլექտր-
ոնային ნեյտրինო):

ԲԵՏԱ-ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐ՝ բետա-

(ელექტრონები და პოზიტრონები) ნაკადი, რომელსაც ასხივებს ატომის ბირთვები მათი ბეტა-დაშლისას.

ბიმეტალი თერფიტა, რომელიც სხვადასხვა ლითონის ორი ფენისაგან შედგება.

ბიოფიზიკა (ძვ. ბერძნ. βίος „სიცოცხლე“, ფისიც „ბუნება“) ცოცხალი სისტემების ფიზიკა, შეისწავლის ცოცხალ სისტემათა ფუნქციონირების ფიზიკურ პრინციპებს.

ბირთვული აფეთქება ენერგიის უზარმაზარი რაოდენობის უკიდურესად სწრაფი გამოყოფა ბირთვული ჯაჭვური რეაქციის ან თერმობირთვული რეაქციის შედეგად.

ბირთვული ენერგეტიკა ენერგეტიკის დარგი, რომელიც მშვილობიანი გამოყენების მიზნით, ბირთვული ენერგიის სხვა სახის ენერგიად გარდაქმნას ემსახურება.

მასანბენების` ლესკორინების კამ აიცილორინების, ხოუ, ირე დანოადაიუიონ ნს ათიონი მიჟიონსერდ` იერანგ რესო-თიონისან მანანასკ:

ბრწყსსარ` Sარყერ მესოთუნსერი სრკიო უეროთიგ რაოკაყსაბ ათარკა კამ კიხასაჟარრკისათ (პიპსე):

ბრსსსსჟბყყ (იინ ხონ. Bios «კყანძ», ფისიც - «რნოუიონს») კნსიონსი ხასასკარყერკი ჟიკიკსა, ირნ იონონსასიპიონს ლ კნსიონსი ხასასკარყერკი ციბონსნიუიუნსა ჟიკიკსკანს ასკეონსუნსერდ:

სრბონყყსრს იონბონიონ` ლსერეჟიხისი ხსკყისკანს უანასკიიუნსა ბაყრასხეიიონს სრყაყ ანღათიონს მიჟიონსკიის ნესკეჟიხისი კამ ესერმამიჟიონსკიის ნესკეჟიხისი ხსონსანსეპილ:

სრბონყყსრს ლსნრყესრყყ` ლსერეგესიკისი რამბინ, ირე ბათაიონს ლ ჟასაილ უასათოსკნსეროდ ათიონსიის ლსერეჟიხისი მსკ აყლ თესასკი ლსერეჟიხისი ჟიიოსასესერყმანს:

ბირთვული რეაქტორი მოწყობილობა რომელშიც ხორციელდება მართვადი ბირთვული ჯაჭვური რეაქცია, ენერჯის გამოყოფის თანხლებით. პირველი ბირთვული რეაქტორი აშენდა და გაეშვა 1942 წლის დეკემბერს აშშ-ში, ენრიკო ფერმის ხელმძღვანელობით.

ბირთვული რეაქტორი მოწყობილობა, სადაც მიმდინარეობს ბირთვების დახლეჩის მართვადი ჯაჭვური რეაქცია.

ბირთვული რეაქციები ატომური ბირთვების გარდაქმნა, რაც განპირობებულია მათი ელემენტალურ ნაწილაკებთან ან ერთმანეთთან ურთიერთქმედებით. ბირთვული რეაქციები ჩვეულებრივ ხდება მძიმე ატომბირთვების უფრო მსუბუქი ბირთვებით ან ნაწილაკებით ბომბარდირებისას.

ბირთვული ფიზიკა თანამედროვე ფიზიკის ნაწილი, რომე-

სტრუქტურა **ნახაზი** ` სარք, որში ენერჯია ექსტრემალურ სიჩქარეში მოძრაობს მატერიის ნაწილაკების საშუალებით. ანუ, ატომური ენერჯის გამოყოფის თანხლებით. პირველი ბირთვული რეაქტორი აშენდა და გაეშვა 1942 წლის დეკემბერს აშშ-ში, ენრიკო ფერმის ხელმძღვანელობით.

სტრუქტურა **ნახაზი** ` სარք, որში ენერჯია ექსტრემალურ სიჩქარეში მოძრაობს მატერიის ნაწილაკების საშუალებით. ანუ, ატომური ენერჯის გამოყოფის თანხლებით. პირველი ბირთვული რეაქტორი აშენდა და გაეშვა 1942 წლის დეკემბერს აშშ-ში, ენრიკო ფერმის ხელმძღვანელობით.

სტრუქტურა

ნახაზი ` ატომური ენერჯის გამოყოფის თანხლებით. პირველი ბირთვული რეაქტორი აშენდა და გაეშვა 1942 წლის დეკემბერს აშშ-ში, ენრიკო ფერმის ხელმძღვანელობით.

სტრუქტურა **ნახაზი** `

ატომური ენერჯის გამოყოფის თანხლებით. პირველი ბირთვული რეაქტორი აშენდა და გაეშვა 1942 წლის დეკემბერს აშშ-ში, ენრიკო ფერმის ხელმძღვანელობით.

ლიც შეისწავლის ატომის ბირთვის, ბირთვულ პროცესებს და ელემენტარულ ნაწილაკებს. ბირთვული ფიზიკა ატომური მრეწველობის მეცნიერების საფუძველია.

ბირთვული ძალები ატომების ბირთვებში ნუკლონებს შორის ურთიერთქმედება, რომლებიც (ელექტრულ ძალებთან ერთად) განსაზღვრავენ ბირთვების აგებულებასა და თვისებებს. ვლინდება მხოლოდ 10^{-15} მ რივის მანძილებზე და ნუკლონების მუხტზე არ არის დამოკიდებული.

ბირთვული ჯაჭვური რეაქცია ნეიტრონების ზემოქმედებით მძიმე ატომბირთვების გახლეჩის რეაქცია, რომლის ყოველ აქტში ნეიტრონების რაოდენობა იზრდება, ისე რომ შეიძლება დამყარდეს გახლეჩის თვითკმარი პროცესი. თან ახლავს უზარმაზარი ენერჯის გამოყოფა.

ფიზიკური რატიონი, ირნო-რეაქტივობა და ატომური ენერჯი ურთიერთდაკავშირებული კონცეპტებია, რომლებიც ატომური ენერჯის წარმოების პროცესს განსაზღვრავს.

სტრუქტურული ინჟინერი

ათომური ენერჯის წარმოების სისტემების დიზაინს, მონიტორინგს, ტესტირებას (ელექტრონული სისტემების ტესტირება) ირნო-რეაქტივობის კონტროლს და ატომური ენერჯის წარმოების უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს. ატომური ენერჯის წარმოების სისტემების დიზაინს, მონიტორინგს, ტესტირებას (ელექტრონული სისტემების ტესტირება) ირნო-რეაქტივობის კონტროლს და ატომური ენერჯის წარმოების უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს.

სტრუქტურული ინჟინერი

სტრუქტურული ინჟინერი ატომური ენერჯის წარმოების სისტემების დიზაინს, მონიტორინგს, ტესტირებას (ელექტრონული სისტემების ტესტირება) ირნო-რეაქტივობის კონტროლს და ატომური ენერჯის წარმოების უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს.

ბირთული ენერჯია ატომის ბირთვის შინაგანი ენერჯია, რაც დაკავშირებულია ბირთვის შემადგენელი ნუკლონების მოძრაობასა და ურთიერთქმედებასთან. შესაძლებელია ბირთვული ენერჯიის მიღება ორი გზით: მძიმე ბირთვების დახლეჩის ბირთვული ჯაჭვური რეაქცია და მსუბუქი ბირთვების სინთეზის თერმობირთვული რეაქცია.

ბორის თეორია პირველი კვანტური თეორია, რომელიც 1913 წელს შექმნა ნილს ბორმა. ეფუძნება ატომის ბირთვულ მოდელს, ბორის პოსტულატებს და დამუშავებს, რომ ელექტრონების სტაციონარულ მდგომარეობაში აღსაწერად გამოსადევია კლასიკური მექანიკის კანონები. წინ უძღოდა ქვანტურ მექანიკას.

ბროუნის მოძრაობა სითხეში ან აირში შეტივტივებული მცირე

სტატისტიკის ნსწრება

ათომი მქიოსკი სწრქინ სწრქია, სსწრ კააქად ს მქიოსკრ კააქიო სოსკონსწრქი ჯარქმან ს ქიქსწრქორქიქსან სსო: სქიოსკაქს სწრქასან სწარაქორ ს სოსანაქ სრკიო. დანააქარქიქ` დანრ მქიოსკსწრქი დწქრმან მქიოსკაქს ჯიქსაქსან იწასკქია ს ქწქს მქიოსკსწრქი სქსწქქი ჯწრმამქიოსკაქს იწასკქია:

ბორის სტატისტიკა ათაქს ქლანსთაქს სსოქიქს, იქრ 1913 ქლსკანსქს სსოქბს ს სქს ბორი: ჯქსსქიქ ს ათომი მქიოსკაქს მთქქი, ბორქი სქსმსაქიქსწრქი იქ აქს სწაქიქიქსან ქრ, იქ სსსქორქსწრქი სთაქიქსარ ქქდასქიქ სსქარაქრმან სმარაქ იქოსკარ სწ იქასსკან მსქასსქსაქქი კანონსწრქ: საქიქიქიქ სქ ქლანსთაქს მსქასსქსაქქი:

ბროუნის სტატისტიკა

სსოქიქი კამ გაქი მსქ

გამა-გამოსხივება მოკლევალ-
ლოვანი ელექტრომაგნიტური
გამოსხივება, რომლის
ტალღის სიგრძე ნაკლებია 0,1
ნმ-ზე. წარმოიქმნება რადი-
ოაქტიური ბირთვებისა და
ელემენტური ნაწილაკების
დაშლისას, სწრაფი დამუხ-
ტული ნაწილაკების ნივთი-
ერებასთან ურთიერთქმედე-
ბისას, ასევე ელექტრონ-
პოზიტრონული წყვილის
ანიჰილაციისას.

გამა-სხივები γ -სხივები - იგივე,
რაც გამა-გამოსხივება.

გამოსხივება 1) ტალღებისა და
ნაწილაკების გამოსხივება -
ბგერითი ტალღების
გამომშვება ბგერის წყაროს
მიერ, რადიოტალღების -
ანტენის, სინათლისა და
რენტგენის სხივების -
ატომების და მოლეკულების,
 α -, β -ნაწილაკებისა და γ -
სხივების ატომის ბირთვების
მიერ. 2) თვით ეს ტალღები და

ხადასაპ ნს:

ფაშუა-ჯაიფაჰი

სარა აქჟაჟინ
ლესტორამაღჩასასან
დათაყაჟი, იქი აქჟი
ლესაროჟონი 0,1 სმ-იგ
ყასასა: ათაჯანთომ ლ
თაჟითასტიქ მჟილსნერი ს
თარასასან მასანსნერი
ჟაჟაჟამან ძამანასკ` არაგ
ქჟჟაქიქაძე მასანსნერი
სიოჟი ჰესო ქიქააღეგოჟან
ძამანასკ, ინჯაჟეს იას
ლესტორინ-ყოქიორინ გოქჟი
ანსიქიქაჟაჟი ძამანასკ:

ფაშუა-ჯაიფაჰი γ -
დათაყაჟსნერი` სიოჟინ ჰ, ინჯ
გამანა-დათაყაჟი:

ჯაიფაჰი 1) აქჟინერი ს
მასანსნერი დათაყაჟი`
დაჟანაჟინ აქჟინერი არდასლი
დაჟანსი აოქიორი კიოქიგ,
თაჟითაქჟინერი` აღესაქაქი
კიოქიგ, ქიქაჟი ს იესთგესან
დათაყაჟსნერი` ათომსნერი ს
მილესილსნერი კიოქიგ, α -, β -
მასანსნერი ს γ -
დათაყაჟსნერი` ათომაჟინ
მიჟილსნერი კიოქიგ: 2) სიოჟინ

ნაწილაკები, როგორც მოძრავი ობიექტები.

გამოსხივების დოზა ფიზიკური სიდიდე, რომელიც ტოლია ნივთიერების მიერ შთანთქმული მაიონიზებული გამოსხივების ენერჯის ფარდობისა ამ ნივთიერების მასასთან.

გამტარობის დენი იხ. ელექტრული დენი.

გამყარება თხევადიდან მყარ მდგომარეობაში გადასვლის პროცესი.

გარდატეხის აბსოლუტური მაჩვენებელი ნივთიერების გარდატეხის მაჩვენებელი ვაკუუმის მიმართ.

გაჭერებული ორთქლი ორთქლი, რომელიც დინამიკურ წონასწორობაშია თხევად ან აირად ფაზასთან.

გეი-ლუსაკის კანონი იდეალური აირის ერთ-ერთი კანონი: მოცემული აირის მოცემული მასისთვის, ანუ: მოცულობა პირდაპირპროპორციულია აბსოლუტური ტემპერატურის.

აქა აქიჟნერე ს მასანიჟსნერე, ირახე ჯარძილი ოქესსინერ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹՄԱՆ ՉԱՓԱԲԱԺԻՆ՝

ֆիզიკական მნიშვნელობა, որը ხაձասար է სյուჟი კილიჟ კլანძად ჯინსაგნოღ დათագა-ეჟმან ლსერეჟაჟი ს აჟა სյուჟი დანდქაძი ხარაჟერიოჟანერ:

ՀԱՂՈՐԴԱԿԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀՈՍԱՆՔ՝ տե՛ս ლესტორასკან ხიოსანჟ

ՊՆԴԱՅՈՒՄ՝ ხეიოსკ ქიდასკიჟ აჟინღ ქიდასკი ანსგმან დირბღნჟაგ:

ԲԵԿՄԱՆ ԲԱՅԱՐՁԱԿ

ՑՈՒՑԻՉ՝ სյუჟი Բესკმან გიეჟიღ ქასკიოსიძი სკასოძამერ:

ՀԱԳԵՑԱԾ ԳՈՒՈՐՇԻ՝ ხეიოსკი სკამ აჟინღ მარძნი ხესო ჟერძიჟისამიკასკან ხაձასარასკეჟიოჟან მსე დისძიღ, քիძიჟსკან სიოს Բაღაჟერიოჟან დიღიღი:

ԳԵՅ-ԼՅՈՒՍԱԿԻ ՕՐԵՆՔ՝

იჟესალსკან დაღი ორენჟნერიჟ მსკერ՝ თქსალ քანასკიღ დაღი ბაქსაჟი ჯიღჟარ აჟიღესოძმ ღერძასთიჟანსიჟ კაჟიქაძ ფიჟიქიოძ է დბაჟინ ორენჟიღ: Գել-

კანონი აღწერს იზობარულ პროცესს.

გენერატორი მანქანა, რომელიც მექანიკურ ენერგიას ელექტრულ ენერგიად გარდაქმნის.

გეომეტრიული ოპტიკა ოპტიკის ნაწილი, რომელშიც სინათლის ენერგიის გავრცელების კანონები შეისწავლება სინათლის სხივზე დაკვირვებით.

გიგრომეტრი ჰაერის აბსოლუტური ან ფარდობითი ტენიანობის გამზომი ხელსაწყო.

გრადუს ცელსიუსი ტემპერატურის სისტემგარეშე ერთეული საერთაშორისო პრაქტიკული ტემპერატურული შკალის მიხედვით, სადაც წყლის სამმაგი წერტილის ტემპერატურა ტო-

ლკიუსასკი ოქსენქრ ანჟომ ზ, ორ ანჟიჟიჟი დნჟმან აყაყმანნზ-რომ ჰიჟსაყსკან გაცჟი ღაყაყი ს რაცყარღასკ ჟერმასიჟდანიჟი ჰარაყეროჟიონრ ჰასთათონ ზ: ოაყაყი კაჟიომრ ჟერმასიჟდანიჟი ჰაროჟიონ კრა აყასკერჟომ ზ ოიჟი გბიჟ, ორ კიჟკომ ზ ჰიჟყარ:

გნსნრასნრ ` მსყნსა, ორრ მსჟსანიჟკასკან ზნერჟიანი ჟიჟასკერჟომ ზ ჰასთათონსკამ ჟიჟიჟასკან ჰიოსანჟი ზლსკორასკან ზნერჟიანი:

ნრჟრადჟაფაყას ოიჟიყა ` ოაყიჟკაყი რაჟინ, ორნ ოიოსმნასიჟრომ ზ კოყსი ოარადმანი ოქსენჟნერრ ` ზლსკოჟ კოისაყინ დართაყაყი მასინ აყასკერაგომნსერჟი:

გიჟრისნს ` ოიჟი რაცყარღასკ ს ჰარაყერასკან ჟინსაჟიოჟონრ ჟაჟიოჟ სარჟ:

გნლსიჟიჟი ასსიღას ` ჟერმასიჟდანიჟი მჟაჟიოჟ ` რსთ მჟიჟაყაყინ გიოღნასკან ჟერმასიჟდანიჟინ სასიოჟასკი, ორთჟ ჟრჟი ზიასკი კსთი ჟერმასიჟდანიჟი ჰაყასარ ზ

ლია 0,01 გრადუს ცელსიუსისა, ხოლო დუღილის ტემპერატურა ნორმალური ატმოსფერული წნევის დროს - 100 გრადუს ცელსიუსისა.

გრავიტაციული მასა განსაზღვრავს ძალას, რომლითაც სხეული ურთიერთქმედებს გრავიტაციულ ველთან.

გრავიტაციული ურთიერთქმედება ფუნდამენტური ურთიერთქმედებების ერთ-ერთი სახე. ყველაზე სუსტია დანარჩენ ურთიერთქმედებებს შორის, გამოირჩევა მათგან თავისი უნივერსალობით: ის ახასიათებს ყველა მატერიალურ ობიექტს - ელემენტარული ნაწილაკებიდან გალაქტიკის ვარსკვლავებამდე. ხორციელდება გრავიტაციული ველის მეშვეობით. ძალიან მნიშვნელოვან როლს თამაშობს კოსმოსური მასშტაბების მოვლენებში.

0,01 ასთიდან ზესტიუსი, ისე რომან ღერმასთიდან სიორმალ მსთიორთაქინ დნიდან რესყნიმ` 100 ასთიდან ზესტიუსი:

გრავიტაციული მასა

ბანრ დანდქად, ირიზიომ ღ იოძრ, ირიძ მარმჩირ ფიქსნერდორბომ ღ დრადქითაგჩინ რაჯთი ხსთ: შიხდერასკან დგოიოქონ ათაჯაგნთო მასთერჩაქი ხასთიოქონრ ქნიოქაგოიოქონ:

გრავიტაციული ურთიერთქმედება

ფირაქსთაქინ ფინსაღრ-ჰინიოქინ` თიხდერასკან დგოიოქონ, ხჩინარარ ფიქსაგნეოქონ: ამნსიგოქონ ღ რიორ ჯირი ხჩინასკან ფიქსაგნეოქონსნერჩიგ, ასკაქან სრანსიგ თარქერქონ ღ ღი რინქდერასაქონქამრ: სქინ რნიორ ღ რიორ სიოქასკან მარმჩინნერჩინ` თარერასკან მასანქინნერჩიგ მჩინჯს ფალასქითქაქი ასათქერე: რრასკანსაგქონ ღ დრადქითაგჩინ რაჯთი მქივიოქ: ჯათ კარსორ რქე რ კასთარონ თიხდერასკან მასჯთარჩნერჩი

გრამი (ფრანგ. gramme; შემოკ. გ) მასის ერთეული ზომათა მეტრულ სისტემაში. უდრის ერთი კუბური სანტიმეტრი წყლის წონას.

დედამინა მზის სისტემის მზიდან მესამე პლანეტა. იგი უდიდესია დედამინის ტიპის პლანეტებს შორის და სამყაროში ცნობილი ერთადერთი ადგილია, რომელიც დასახლებულია ცოცხალი არსებებით. იგი დაახლოებით 4,5 მილიარდი წლის წინ წარმოიქმნა და მალევე შეიძინა თავისი ერთადერთი ბუნებრივი თანამგზავრი მთვარე.

დენის მატარებლები ნივთიერებაში ელექტრულად დამუხტული ნაწილაკები, რომლებიც განაპირობებენ მის ელექტრულ გამტარობას.

დენის ძალა სკალარული ფიზიკური სიდიდე, რომელიც ელექტრული დენის დასახასიათებლად გამოიყენება და ტოლია გამტარის განივკვეთ-

ხრისუქსერიომ:

გრამი (ფრ. ` gramme, ხაყერენ უანასკომრ` დ)` მჩაქორნერჩ ხამასკარქომ დანდქაბჩ მჩაქორქ: ჴაქასარ გ მსკ ქორანარქ სასთქმსორ ჳრჩ კქრჩნ:

გრამი` არეკასქაქინ ხამასკარქი მოქორას: აქინ ამნსამნდნ გ გრქრჩ თჩაქი მოქორასქნერჩგ ს თჩეკერქომ ხაყონჩ მჩასკ თნღნ გ , ირქ რნასკესქაბ გ კნსღანჩ არარაბნსერქ: აქინ ათაჯაგსქ გ 4,5 მჩქარქ თარჩ ათაჯ გ ჴათ ჴოთოქ დსოქ რერქ ქრ მჩასკ რნასკან არქანყასქრ` ლოქჩნქ:

გრამი` სქოქჩ მსჯ გსსქორასკან ქრქსაქორქაბ მასანქსნსქ, ირინქ აყაქმანასქორომ ნნ სრას გსსქორასხაოქრქასკანოქოქონქ:

გრამი` სსკაქარ ქჩქქსკასკან მსბოქონ, ირქ ხაქასარ გ ხაოქრქჩ ქაქნასკან ხათოქოქ ანსგაბ ქრქჩ ს აქინ ქამანასკამჩოქჩ

ში გასული მუხტის აბსოლუ-
ტური სიდიდის ფარდობისა იმ
დროსთან, რა დროშიც ამ
მუხტმა გაიარა. SI-ში
ერთეულია - ამპერი.

დეფორმაცია გარეშე სხეულე-
ბის მექანიკური ზემოქმედების,
გაცივების ან გაცხელების,
ტენიანობის ცვლილების და
სხვ. შედეგად სხეულის (ან
სხეულის ნაწილის) ფორმის ან
ზომის ცვლილება.

დეფორმაცია პლასტიკური დე-
ფორმაციის სახე, რომლის
ნიშანი არის გარეშე ზემოქ-
მედების შეწყვეტის შემდეგ
დეფორმირებული სხეულის
მიერ ფორმისა და ზომის
ცვლილების შენარჩუნება.

დიამაგნეტიზმი ნივთიერებაში
(დიამაგნიტში) დიამაგნიტების
წარმოქმნის მოვლენა,

ხარაქტერიკიანურ, ირჩ
ღნწაგწიომ აყო ქიგწნ ანგელ ლ:
შჩაქორნერჩი ႠႡ-იომ ხიოსანჭი
იოძჩი მჩაქორღ მნსკ ანაქერნ ლ
(1Ⴀ Ⴁ აყათიქქ ჭრანსაჩაგჩი
ჭიქიქიოუ Ⴀანაქერჩი), იორღ
ხჩინასკან მჩაქორღ ლ ს
სახმანსქიომ ლ ხიოსანქასქიორ
ხაოიოიქიგნერჩი მადნჩისასკან
ქიოჩსადღეგნოქოსან ხჩიმან ქრავ:

ႠႡႠႠႠႠႠႠ არითაქჩინ
იოძერჩი ადღეგნოქოსამქ
მნქასანჩიქასკან ნერქორბოქოსან,
სათნგმანს, თაქაგმანს,
ქონსაქიოქოსან ქიოქიოქიოქოსან ს
აყენ, მარმნჩი კამ მარმნჩი მჩ
მასაჩ Ⴁსჩი კამ ჯაქერჩი
ქიოქიოქიოქიონს:

ႠႠႠႠႠႠ ႠႡႠႠႠႠႠႠ Ⴁქჭო-
რმადგჩაქი თნსასკ, ლერქ
არითაქჩინ ადღეგნოქიონსღ
ქერაგნსელთოგ ხსთო მარმნჩი
Ⴁქჭორმადგჩან ქი ანჩსთანთომ,
აყაჩინქნ Ⴁ მარმნჩი სსკცნასკან
Ⴁსნ იო ჯაქერღ ჯნს
ქერასკანგნქიომ:

ႠႠႠႠႠႠႠႠႠႠႠႠႠႠ
მადნჩისასკანთოქოსან თნსასკ,
იორღ აყამანსაქორქად ლ

რომელსაც გარე მაგნიტური
ველის შემხვედრი
მიმართულება გააჩნია.

დიაფრაგმა მონწყობილობა,
რომელიც ოპტიკურ სისტემაში
სინათლის კონის შეზღუდვის
ან შეცვლის საშუალებას
იძლევა (მაგ., თვალის გუგა,
ლინზის ჩარჩო, ფოტოაპარა-
ტის ობიექტივის დიაფრაგმა).

**დიფლექტრიკების პოლარი-
ზაცია** გარე ელექტრული
ველის გემოქმედებით
ელექტრული მუხტების
წანაცვლება დიფლექტრიკში.

დიფლექტრიკი ნივთიერება,
რომელიც დენს პრაქტიკუ-
ლად არ ატარებს.

დინამიკა მექანიკის ნაწილი,
რომელიც მაკროსკოპული
სხეულების მექანიკური
მოძრაობის კანონზომიერე-
ბებს სწავლობს ურთიერთ-
ქმედებების ანალიზის
საფუძველზე.

სიუქობა ართაქინ მადნის-
ასკან ჟაუთინ ხასკათას
ნიღოლად მადნისასკან ჟაუთი
ათაღაგმამქ:

რეაქტივის საარქ, ირე
ოატიქსასკან ხამასკარქერიომ
ლისააქინ ქინღერი ქაქნასკან
სტიქადქიქ სახამანაქასქელი
სკამ ქიქიქისქელი ხსარაქიქი-
ნიქიქინ ლ თასქი (ოქინასქ` აჯქი
ნიამაქაქ, ქინღაქი სათაქაქარ,
ლისანსკარქასკან საქარათი
ოქესქიქიქი ქიქაქარაქამ):

რეაქტივის საარქინ ლესქო-
რასკან ჟაუთი ნსეტიქიქიქამქ
ქიქქერიქ ჯელიამქ (ქიქარ-
ქინიამქ) ქიქესქიქიქიქიქამ:

რეაქტივის სიუქ, ირე
ტიქინასკანნიომ ხისამქ ქი
ხათიქიქიქამ, ქსათ ხათიქიქიქ:

რეაქტივის მსქამსქიქაქი
ქამქინ, ირინ ისთიმსაქიქიქამ ლ
მასქიქისქიქიქ მარქინსქერიქ
მსქამსქიქასკან ჯარქამან
ოქინასჯაქიქიქინსქერიქ`
ქიქასაქიქიქიქიქინსქერიქ
ქსერიქიქიქიქამს ხიქამან ქიქამ:

დინამიკი ელექტროდინამიკური

ხმამალლამოლაპარაკის,

გავრცელებული,

შემოკლებული დასახელება.

დინამომეტრი ძალის გამზომი

ხელსაწყო. უმეტესად

ეფუძნება გასაზომი ძალის

ზამბარის დრეკადობის

ძალასთან შედარებას.

დიოდი ორელექტროდიანი

ხელსაწყო ცალმხრივი

ელექტროგამტარობით.

დიოპტრი ლინზის ოპტიკური

ძალის ერთეული.

დისოციაცია მოლეკულის

უფრო მცირე ნაწილებად

(ატომები, ატომთა ჯგუფები ან

იონები) დაშლის პროცესი.

შეიძლება მოხდეს ტემპერატუ-

რის გაზრდისას (თერმული

დისოციაცია), ელექტროლი-

ტების ხსნარში (ელექტროლი-

ტური დისოციაცია) და

სინათლის ზემოქმედებით

(ფოტოქიმიური დისოციაცია).

დისპერსია სინათლის გარდა-

ტების მაჩვენებლის სინათლის

ფერზე დამოკიდებულება.

რესასიყ`

ელექტროაქინამიქსკან

ჟარბრაქიოთი თარაბქაბ,

ხამათოთ ანქანთომ:

რესასიუსსრ` ოძაჯაჟი, ოძი

ჯაქამან გორბიქ: ათაქლქაქს

ხიქანქომ ღ ჯაქიქლო ოძი

გაქანსაქი ათაბგაქსანთოქან

ოძი ხამქნათოქან ქრა:

**რინრ`** ზრქლქლქოთოქ საოქ`

აქიქლოქ

ელქტორაქაოქოქსანთოქანქ:

რინოსრა` ოსაქსაქი ოაქიქსა-

ქსან ხგოქოქსან აქიქლოქ:

რისიგზაჟია` აოქსოქი

ქაქანთომ აქლქი ქიქოქ მასქი

(ათომქსქ, ათომქსქი ქაქქქ

ქამ ქიქსქქ): ჴაოქოქ ღ თლქი

ოქსქსაქ ღქრმასოქიქანქ

აქმან (ღქრმაქიქს ქაქანთომ),

ელქტოქოქსანქი ქოქოქიქ მსღ

(ელქტოქოქსიქს ქაქანთომ) ს

ქოქსი სქრგოქოქსანქ

(ქოთოქქიქსაქსან ოქსოქსაქსაქ):

რისოქსქსია` ქოქსი ქსქმან

გოქსქი ქაქიქომქ ქოქსი გოქსიქ,

აქიქაქაქიქი ქსქმან გოქსქი

ქაქიქომქ ქოქსი

დიფუზია მატერიის ან ენერჯიის გადასვლა მაღალი კონცენტრაციის არიდან დაბალი კონცენტრაციის არეში. დიფუზიის შედეგია უშუალო კონტაქტში მყოფი აირების ან სითხეების (ძალიან ნელა, ასევე – მყარი სხეულების) ერთმანეთში შერევა; სითბოს ან ელექტრული მუხტის გავრცელება სხეულის ერთი ბოლოდან მეორეში.

დიფუზია რაიმე გარემოში ატომების, მოლეკულების იონების და სხვა უფრო დიდი ნაწილაკების სითბური მოძრაობით განპირობებული ნივთიერების გავრცელების პროცესი მისი კონცენტრაციის კლების მიმართულებით.

დიფუზური არეკვლა ზედაპირზე დაცემული პარალელურ სხივთა კონის სხვადასხვა მხარეს გაბნევა.

ხადაქასკანოქიონსიგ კამ აქიქი ზრკაროქიონსიგ:

ႠႡႠႡႠ მათერიაქი კამ ლნერქიაქი ანსვიმღ ჲარბრ კონსენსორაგიაქი მქვალაქიგ ვადრ კონსენსორაგიაქი მქვალაქი: ႠႡႡႡႡႡႡႡ Ⴁსოსანჲ Ⴁ ანმქვალან ჳქმან მღ გონქიღ სიოქერქი ` გაღერქი კამ Ⴁსოქონსერქი (ღას Ⴁანოღა Ⴁსას აქინო მარქინსერიმ) Ⴁსერქასქანსგმან ზრსოქოღ ` მასანქსნერქი ჳერმასქინ ჳარქმან Ⴁსოსანსოქი: Ⴁსერმიოქიან კამ Ⴁსსოქორასკან ქიგქი თარაბიონ მარქმნი მქ ბასქიგ სიოღაღ:

ႠႡႠႡႠ Ⴁრსს მქვალაქიოღ ასთიმსერქი, მთქსოქონსერქი, ქინსერქი ს აქლ აქქქი ქთღორ მასანქსნერქი ჳერმასქინ ჳარქმამქ აქამანსაქიოქამბ სიოქერქი თარაბმან აქოღსს ` სრას კონსენსორაგიაქან აქასქასსქო Ⴁოღოქიამქ:

ႠႡႡႡႡ ႠႠႠႠႠႠႠႠ მასქსერსოქიქი ქრას Ⴁნსკაბ გოღასႡნ Ⴁათოღაქიონსერქი ქინღქი გრქსქღ თარქსერ კოღმსერ:

ღნობა მყარი მდგომარეობიდან თხევადში გადასვლის პროცესი.

ღნობის და გამყარების ტემპერატურა ტემპერატურა, რომლის დროსაც მყარი კრისტალური სხეული თხევად მდგომარეობაში გადადის და პირუკუ. ღნობის ტემპერატურისას ნივთიერება შეიძლება იყოს როგორც მყარ, ისე თხევად მდგომარეობაში.

ღნობის ტემპერატურა ტემპერატურა, რომელზედაც ნივთიერება ღნება.

ღრეკადი ღეფორმაცია ღეფორმაციის სახე, რომელიც გარეშე ზემოქმედების შეწყვეტის შემდეგ ღეფორმირებული სხეულის მიერ პირვანდელი ფორმისა და ზომის აღდგენით ხასიათდება.

ღრეკადობა სხეულების თვისება, აღიდგინოს ფორმა და მოცულობა (მყარი სხეულები), ან მხოლოდ მოცულობა (თხევადი და აირადი სხეულები) ღეფორმაციის

ՀԱԼՈՒՄ` պինդ վիճակից հեղուկ վիճակի անցման պրոցես:

ՀԱԼՄԱՆ ԵՎ ՊՆԴԱՑՄԱՆ ՋԵՐՄԱՍՏԻՃԱՆ`

ջերմաստիճան, որի ժամանակ պինդ բյուրեղային մարմինն անցնում է հեղուկ վիճակի և ընդհակառակը: Հալման ջերմաստիճանի ժամանակ նյութը կարող է լինել ինչպես պինդ, այնպես էլ հեղուկ վիճակում:

ՀԱԼՄԱՆ ՋԵՐՄԱՍՏԻՃԱՆ` ջերմաստիճան, որի ժամանակ նյութը հալչում է:

ԱՌԱՋԳԱԿԱՆ ԴԵՖՈՐՄԱՅԻՆ`

դեֆորմացիայի տեսակ, երբ արտաքին ազդեցությունը վերացնելուց հետո մարմնի դեֆորմացիան անհետանում է, այսինքն` մարմնի սկզբնական ձևն ու չափերը վերականգնվում են:

ԱՌԱՋԳԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ`

մարմինների հատկությունը` վերստանալ իրենց նախկին ձևն ու ծավալը (պինդ մարմիններ) կամ միայն ծավալը (հեղուկ և գազային մարմիններ)

გამომწვევი ძალების ან სხვა მიზეზების შეწყვეტის შემდეგ.

დრეკადობის ძალა ძალა,

რომელიც დეფორმირებული სხეულის მხრიდან მოქმედებს მასთან შემხებ სხეულებზე და დეფორმაციისას ნაწილების გადაადგილების საპირისპიროდაა მიმართული.

დრო მატერიის არსებობის ერთ-ერთი ძირითადი ფორმა, რომელიც მოვლენების კანონზომიერი მონაცვლეობით გამოიხატება. სივრცე და დრო განუყოფელადაა ერთმანეთთან დაკავშირებული, ყველაფერი სადღაც და ოდესღაც ხდება. კლასიკური მექანიკის კანონების მიხედვით, დრო არასდროს ჩერდება, ის ყოველთვის უცვლელი სიჩქარით მიდის, კვანტურ მექანიკაში კი დროის მსვლელობა დამოკიდებულია სხეულის სიჩქარეზე ათვლის სისტემის მიმართ.

ნეჭირმაცხის ხარისხი
ოცნარი კამ აჟ აჟატაონერი
ნერიკობიოიონი რაჟარელი
ანმჩეაჟენ ხეთი:

საქმისათვის მიმართული

ოც, იერი ნეჭირმაცხად მარმჩი
კიოჩე ნერიკობიონი ხი რა ხეთ
ჟიკიო მარმჩინერი კრა სი
ნეჭირმაცხამან შამანასკ
ილიკად ხი მასანიკინერი
თელიაშიამან რ ხასათასკ:

შამანასკ

მათერიის
კიოიოჟან ხიამასკან დსერიგ,
იერი ართახაჟითკიონი ხი
ხესიოჟინერი იჩინაჟაჟი
ხერიკაჟიოჟამქ:

სარაბიოიონი რი ხიამანასკ
ანჟასკთელიოინი კაჟკად ხი
მიამანგ ხეთ, ამნი ხინჯ ხინჯ-ი
თელი, ხინჯ-იო ხიამანასკ თელი ხი
ინხეთი: ჟამანაჟანი
რაასკან მქანანიკაჟი
იინჟინერი, ხიამანასკ ხერიკ
კანგ ჟი ათნიონი, აჟანი მიჯთ
ანიშიოში არაჟიოჟამქ ხი
გნიონი, ხიკ პკანთაჟინ
მქანანიკაჟიონი ხიამანასკ
ინჟაგჟი კაჟკად ხი მარმჩი
არაჟიოჟინიგ` ხაჟკარკანანი

დუალიზმი (ლათ. duo - ორი) სწავლება ტრადიციულ ფილოსოფიაში, რომელიც ცნობს სამყაროს როგორც მატერიალური, ასევე იდეალური მხარის არსებობას.

დულილი სითხის მთელ მოცულობაში ორთქლის სწრაფად მზარდი ბუშტულების წარმოქმნა, სითხის ზედაპირზე ამოსვლა და გასკდომა.

დულილის ტემპერატურა ტემპერატურა, რომელზედაც სითხე დნება.

დღე-ღამე დედამიწის ღერძული ბრუნვის პერიოდი; დროის ერთ-ერთი ძირითადი საზომი ერთეული.

ელექტრული გენერატორი მონაცობილობა სხვადასხვა-გვარი ენერგიების (მექანიკური, ქიმიური, სითბური და სხვ.) გარდასაქმნელად ელექტრულ ენერგიად.

ელექტრობა ცნება, რომელიც

ხამასარაღი ხანტყა:

**ԴՈՒԱԼԻԶՄ`** (Lat.duo - երկու)`
ուսմունք ավանդական փիլիսոփայության մեջ, որը ճանաչում է տիեզերքի ինչպես նյութական, այնպես էլ իդեալական կողմի գոյությունը:

ԵՌՈՒՄ` հեղուկի ամբողջ ծավալում գոլորշու արագ մեծացող պղպձակների առաջանալը, հեղուկի մակերևույթին բարձրանալը և պայթելը:

ԵՌՄԱՆ ՋԵՐՄԱՍՄԻՃԱՆ`
ջերմաստիճան, որի ժամանակ հեղուկը հալչում է:

ՕՐ` Երկիր մոլորակի պտույտի պարբերությունը իր առանցքի շուրջ: Ժամանակի չափման հիմնական միավոր:

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԳԵՆԵՐԱՏՈՐ`
էներգիան (մեխանիկական, քիմիական, ջերմային և այլն) հաստատուն կամ փոփոխական հոսանքի էլեկտրական էներգիայի փոխակերպող մեքենա:

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ` հաս-

გამოხატავს ფიზიკური სხეუ-
ლებისა და პროცესების
სტრუქტურით გამოწვეულ
მოვლენებსა და თვისებებს,
რომლის დროსაც ურთიერთ-
ქმედებს ნივთიერების
დამუხტული მიკროსკოპული
ნაწილაკები (ელექტრონები,
იონები, მოლეკულები, მათი
კომპლექსები და მისთ.)

ელექტროგამტარობა ნივთი-
ერების თვისება, გაატაროს
ელექტრული დენი ელექტ-
რული ველის ზემოქმედების
შედეგად.

ელექტროდი ელექტრული
წრედის კონსტრუქციული
ელემენტი, რომელიც წრედს
აერთებს ელექტროლიტთან,
აირთან ან ვაკუუმთან. გამოი-
ყენება ელექტროლიზის
დროს, გალვანურ ელემენტში
და სხვ.

ელექტროდინამიკა ელექტ-
რომაგნიტური მოვლენების
ფიზიკური თეორია, რომელ-
შიც ძირითად როლს ასრუ-
ლებს დამუხტულ ნაწილაკებს
შორის ურთიერთქმედება.

კაცობას, ირნ ართახათონდ
დ ზიქიქსკან მარინნერი ს
დორუნოაგნერი კათოდოდოდოდ
დაროდოდ დერიუნერი ს
დოსტოდოდინერი, დიქ დოდანასკ
ფიქსადოდინ დნ სოდოქი
ქეფსადოდოდ მანრდ-
დიოსკსიქს მასნიქსნერი (დეს-
ტოდინერი, იონინერი, მოქსტოდინერი,
დრანგ დამაქინერი ს აქინ):

დესფინდსარდორფსასნიფიფი
დს` სოდოქი დესტოდოსკან
დნოსანფ დოდორდინი დოსტოდ-
ოდინერი` დესტოდოსკან დოჯთი
ნერიდოდოდოდინ დესოსანფოდ:

დესფინდი` დესტოდოსკან
დოდოქი კინსოდოდოსტიქ თოდრი,
დორ დოდოსნი დიქსინი დ
დესტოდოქიქსნი, დადინ კამ
ქსკინიქსნი: დირდოდინი დ
დესტოდოქიქსნი დოდანასკ,
დოდქანასკან დესმენსოდინ ს
აქინ:

დესფინდისდსდს`
დესტოდოსდინიქსკან
დერიუნერიქი ზიქიქსკან
თესოდოდინი, დოდინ დინასკან
დერი დ კოსოდოდინ ქეფსადოდოდ
მასნიქსნერიქი დიქს

ელექტროდინამიკის
საფუძველია მაქსველის
განტოლება.

ელექტროლიზი ელექტრული
პროცესების ერთობლიობა,
რომელსაც ელექტროლიტში
ელექტრული დენის გავლი-
სას აქვს ადგილი. ამ დროს
დადებითად დამუხტული
იონები (კათიონები) მოძ-
რაობენ კათოდისაკენ, ხოლო
უარყოფითად დამუხტულები
(ანიონები) - ანოდისაკენ.
რაოდენობრივად აღწერილია
ფარადეის კანონებით.

ელექტროლიტი თხევადი ან
მყარი ხსნარები ან ნაღონებები,
როლებშიც ელექტრული
დენი იონების მოძრაონის
ხარჯზე გადის.

ელექტროლიტური დისოციაცია
გამხსნელის მოლეკულებთან
ურთიერთქმედების შედეგად
მოლეკულების იონებად

ფიქსირებულიყოინრ:
ელექტროაქინამიქაქი ხიქნ ნნ
ხანქიასანიოი შაქსქქქ
ხაქსასარიქნქრქ:

ელქსქნიქქ ელქტორასქან
ქორქნქსაქსქრქ მქასნიქქონქ,
ორ სქქქქნიქ ელქტორიქსთიქ
ელქტორასქან ხიოსანქ ანქსქქქქ
ქამანასქ: სქქქქამანასქ
ქრასქან ქქქსაქქქქქ
ქინქსქქქ` ქასქინქსქქქ,
ქარქქქქნიქ ნქქქქქქქქსასქან
ელქტორიქქქ` ქასქქქქქ, ქასქ
ქსასასქან
ქქქსაქქქქქქქქქ`
ანქინქსქქქ` ქქქქქქქქქსასქან
ქქქქ
ქქქქქქქქქქ` ანიქქქქ:
ქქანასქსასქან სქსასქსქქქქ
ნსქარასქქქქქქქქქ
ორქსქსქქქქქქქ:

ელქსქნიქქს ელქტორასქქქქქქ
ქქქქქასქან სქქქქქ, იქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
ანქსქსქქქქქქქ:

ელქსქნიქქსსსქქქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
ქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ

დაშლის მოვლენა.

ელექტრომაგნიტი ხელოვნური მაგნიტი, რომლის მაგნიტური ველი წარმოიქმნება და კონცენტრირდება ფერო-მაგნიტურ გულარში, მის გარემომცველი ხვებში ელექტრული დენის გავლის შედეგად.

ელექტრომაგნიტური გამოსხივება იგივეა რაც, ელექტრო-მაგნიტური ტალღები.

ელექტრომაგნიტური ველი ერთ-ერთი ფიზიკური ველი რომლის საშუალებითაც ხორციელდება ელექტრო-მაგნიტური ურთიერთქმედებები. აღიწერება ელექტრული ველის დაძაბულობითა და მაგნიტური ინდუქციის.

ელექტრომაგნიტური ინდუქცია მაგნიტური ველის ცვლილებისას ელექტრული ველის წარმოქმნის მოვლენა. ამ დროს შეკრულ გამტარ კონტურში ინდუქციური დენი აღიძვრება.

ელექტრომაგნიტური ტალღები

ԷԼԵԿՏՐԱՄԱԳՆԻՄ` արհեստ-
ական մագնիս, որի մագնիս-
ական դաշտն առաջանում է և
կենտրոնացվում
ֆեռոմագնիսական միջուկում,
նրան շրջապատող
գալարներում էլեկտրական
հոսանք անցնելու հետևանքով

ԷԼԵԿՏՐԱՄԱԳՆԻՄԱԿԱՆ

ՃԱՌԱԳԱՅԹՈՒՄ` նույնն է, ինչ
էլեկտրամագնիսական ալիքներ:

ԷԼԵԿՏՐԱՄԱԳՆԻՄԱԿԱՆ ԴԱՇՏ`

ֆիզիկական դաշտերից մեկն է,
որի միջոցով իրականացվում են
էլեկտրամագնիսական
փոխհարաբերություններ:
Բնութագրվում է էլեկտրական
դաշտի լարվածությամբ և
մագնիսական ինդուկցիայով:

ԷԼԵԿՏՐԱՄԱԳՆԻՄԱԿԱՆ

ԻՆՂՈՒԿՑԻԱ` մագնիսական
դաշտի փոփոխության
ժամանակ էլեկտրական դաշտի
առաջացման երևույթ: Այս
ժամանակ հաղորդիչ
կոնտուրում առաջանում է
ինդուկցիոն հոսանք:

ԷԼԵԿՏՐԱՄԱԳՆԻՄԱԿԱՆ

ელექტრონი უარყოფითად დამუხტული ელემენტარული ნაწილაკი.

ელექტრონული აირი კრისტალებში ან პლაზმაში გამტარობის ელექტრონების (ე.ი. ელექტრონების, რომლებსაც შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ ელექტრული დენის წარმოქმნაში) ერთობლიობა.

ელექტრონული მიკროსკოპი ხელსაწყო, რომელსაც აქვს შესაძლებლობა მიიღოს ობიექტის ძლიერ გადიდებული გამოსახულება ელექტრონების ერთ წერტილში ფოკუსირების მეშვეობით. ოპტიკური მიკროსკოპისგან განსხვავებით ელექტრონულ მიკროსკოპში იყენებენ ელექტრონების ნაკადს და მაგნიტურ ან ელექტრონულ ლინზებს. ზოგიერთი ელექტრონული მიკროსკოპი უზრუნველყოფს გამოსახულების 2 მილიონჯერ გადიდებას, ამავე დროს უნდა გავიხსენოთ რომ საუკეთესო ოპტიკური მიკროსკოპები

ერსიუპ:

ԷԼԵԿՏՐՈՆ՝ բացասական լիցք ունեցող տարրական մասնիկ:

ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԳԱՁ՝

բյուրեղներում կամ պլազմայում հաղորդականության էլեկտրոնների (այսինքն՝ էլեկտրոնների, որոնք կարող են մասնակցել էլեկտրական հոսանքի առաջացմանը) ամբողջություն:

ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ՄԱՏՐԱՐՏԱԿ՝

ատարկայի մի քանի հարյուրից մինչև մի քանի հարյուր հազար անգամ խոշորացված պատկեր ստանալու էլեկտրոնաօպտիկական սարք: էլեկտրոնային մանրադիտակում ճառագայթման աղբյուրը արագ էլեկտրոնների հոսքն է և մազնիսական կամ էլեկտրոնային տեսապակիները: Որոշ էլեկտրոնային մանրադիտակներ ապահովում են պատկերի 2 միլիոն անգամ մեծացում, միևնույն ժամանակ պետք է հիշենք, որ լավագույն օպտիկական մանրադիտակները ընդամենը

მხოლოდ 2000-ჯერ აღიღებენ.
ელექტრონულსიხვეური მილაკი
ელექტრო-ვაკუუმური ხელ-
საწყობი, რომელშიც ელექტრო-
ნების კონა გამოიყენება
ელექტრული სიგნალის
სინათლედ გარდაქმნისათვის.
გამოიყენება ოსცილოგრა-
ფებში, ტელევიზორებში,
რადიოლოკაციაში და სხვა.

ელექტროსადგური სადგური,
რომელიც რაიმე სახის
ენერგიას გარდაქმნის
ელექტრულ ენერგიად.

ელექტროსტატიკა ელექტრო-
დინამიკის ნაწილი, რომელიც
შერჩეული ინერციული
სისტემის მიმართ უძრავი
ელექტრული მუხტების
ურთიერთქმედებასა და
წონასწორობის პირობებს
სწავლობს.

ელექტროსტატიკური ველი
ათვლის შერჩეული ინერ-
ციული სისტემის მიმართ
უძრავი მუხტების შექმნილი
ელექტრული ველი. ელექტ-

2000 ანკამ ხნ მზაგნოი:
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՃԱՌԱԳԱՅԹԱՅԻՆ
ԽՈՂՈՎԱԿ՝ էლექტროպակու-
ռումային սարք, որում
էლექტროնների փունջ
օգտագործվում է էლექტրական
ագդանշանը լույսի
փոխակերպելու համար:
Օգտագործվում է
օսցիլոգრაֆներում,
հեռուստացույցերում,
ռադիոլոկացիայում և այլն:

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆ՝ կայան, որն այլ
տեսակի էներգիան
փոխակերպում է էլექტրական
էներգիայի:

ԷԼԵԿՏՐԱՍՏԱՏԻԿԱ՝
էլექտրադինամիկայի բաժին,
որն ուսումնասիրում է ընտրված
իներցիոն համակարգի հանդեպ
անշարժ էլექტրական լիցքերի
փոխազդեցություն-ները և
հավասարակշռության
պայմանները:

ԷԼԵԿՏՐԱՍՏԱՏԻԿ ԴԱՇՏ՝ հաշվ-
արկման ընտրված իներցիոն
համակարգի հանդեպ անշարժ
լիցքերի ստեղծած էլექტրական
դաշտ: Էլեկտրաստատիկ

როსტატიკურ ველში ელექტროსტატიკური ძალები მოქმედებენ, რომლების პოტენციურ ძალებს წარმოადგენენ. ძირითადად აღინერება - ელექტრული ველის დაძაბულობით და ელექტრული პოტენციალით.

ელექტრული გამტარები სხეულები (ნივთიერებები), რომელთაც შეუძლიათ კარგად გაატარონ ელექტრული დენი მათში თავისუფალი მოძრავი დამუხტული ნაწილაკების დიდი რაოდენობით არსებობის გამო. არსებობს ელექტრონული გამტარები (ლითონები და ნახევარგამტარები), იონური გამტარები (ელექტროლიტები) და შერეული გამტარები (პლაზმა).

ელექტრული გამტარობა იხ. ელექტროგამტარობა.

ელექტრული დენი

ელექტრულად დამუხტული ნაწილაკების (ელექტრონების, იონების და სხვა) მიმართული,

დაჯთიან ცირბიან ხს ლესკორასათათიქ იოძერ, ირინჷ აუითხსეჩალ იოძერ ხს ხანუქისანოი: ჰინსასკანოიან რნოქაფრიოიან ლ ლესკორასკან დაჯთიქ ლარქადიოქამქ ს ლესკორასკან აუითხსეჩალქ:

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՏ ՀԱՂՈՐԴՆԵՐ՝

մարմիններ (նյութեր), որոնք կարող են լավ հաղորդել էլեկտրական հոսանք՝ նրանցում եղած մեծ թվով հոսանքակիրների՝ լիցքավորված ազատ մասնիկների շնորհիվ: Գոյություն ունեն էլեկտրոնային հաղորդիչներ (մետաղներ և կիսահաղորդիչներ), իոնային հաղորդիչներ (էլեկտրոլիտներ) և խառը հաղորդիչներ (պլազმა):

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՏ ՀԱՂՈՐԴԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ տե՛ս

էլեկտրահաղորդականություն:

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՏ ՀՈՍԱՏՔ՝

լիցքավորված մասնիկների (էլեկտրոնների, իոնների և այլն) ուղղորդված շարժում:

მონესრიგებული მოძრაობა. პირობითად, ელექტრული დენის მიმართულებად მიღებულია დადებითი მუხტის მოძრაობის მიმართულება.

ელექტრული ენერჯის წყაროები მონყობილობები, რომლებიც ენერჯის სხვადასხვა ფორმას ელექტრულ ენერჯიად გადაქმნიან. არსებობს ქიმიური და ფიზიკური წყაროები.

ელექტრული ველი ელექტრომაგნიტური ველის გამოვლინების ერთ-ერთი ფორმა. მაგნიტური ველისაგან განსხვავებით, ელექტრული ველი მოქმედებს როგორც უძრავ, ასევე მოძრავ ელექტრულ მუხტებზე. წარმოიქმნება ელექტრული მუხტებით ან დროში ცვალებადი მაგნიტური ველით.

ელექტრული იზოლატორი კონსტრუქციის ელემენტი, რომელიც გაკეთებულია ძალიან დიდი კუთრი წინაღობის მქონე ნივთიერე-

ვითა და სხვა ნივთიერე-
ვითა და სხვა ნივთიერე-
ვითა და სხვა ნივთიერე-
ვითა და სხვა ნივთიერე-

ელექტრომაგნიტური ველი ელექტრომაგნიტური ველის გამოვლინების ერთ-ერთი ფორმა. მაგნიტური ველისაგან განსხვავებით, ელექტრული ველი მოქმედებს როგორც უძრავ, ასევე მოძრავ ელექტრულ მუხტებზე. წარმოიქმნება ელექტრული მუხტებით ან დროში ცვალებადი მაგნიტური ველით.

ელექტრული ენერჯის წყაროები მონყობილობები, რომლებიც ენერჯის სხვადასხვა ფორმას ელექტრულ ენერჯიად გადაქმნიან. არსებობს ქიმიური და ფიზიკური წყაროები.

ელექტრული ველი ელექტრომაგნიტური ველის გამოვლინების ერთ-ერთი ფორმა. მაგნიტური ველისაგან განსხვავებით, ელექტრული ველი მოქმედებს როგორც უძრავ, ასევე მოძრავ ელექტრულ მუხტებზე. წარმოიქმნება ელექტრული მუხტებით ან დროში ცვალებადი მაგნიტური ველით.

ბისგან (დიელექტრიკი).
ყოფით ცხოვრებაში შეიძლება
დიელექტრიკის სინონიმად
გვევლინებოდეს.

ელექტრული კონდენსატორი
ელექტრული წრედის
ელემენტი, შედგენილი ორი
ან მეტი ელექტროდისგან,
რომლებიც გამოყოფილია
დიელექტრიკით, და მისი
სისქე ნაკლებია ელექტრო-
დების ზომებთან შედარებით.
აქვს მნიშვნელოვანი
ელექტრული ტევადობა.
კარგად ატარებს
მაღალსიხშირულ დენს.

ელექტრული მუდმივა სკალა-
რული სიდიდე, რომელიც
ელექტრული ველის ზოგი-
ერთი კანონის გამოსახულე-
ბაში შედის SI-ში ჩანერის
შემთხვევაში.

ელექტრული მუხტი სკალარუ-
ლი ფიზიკური სიდიდე, რომე-
ლიც დამუხტული ნაწილაკე-
ბის ელექტრომაგნიტური ურ-
თიერთქმედების ინტენსიურო-
ბის შეფასებისათვისაა შემოღ-
ებული; ელექტრომაგნიტური

(რელექტივი): ათორეა კვანძი
კარგი და ხანგრძლივად
რელექტივი ხილვისაა:

ელექტრონული კონდენსატორი
ელექტრონული კონდენსატორი
კარგად და ხანგრძლივად
ელექტრონული კონდენსატორი,
რომელიც და მისი
სისქე ნაკლებია ელექტრო-
დების ზომებთან შედარებით.
აქვს მნიშვნელოვანი
ელექტრული ტევადობა.
კარგად ატარებს
მაღალსიხშირულ დენს.

ელექტრონული მუდმივა სკალა-
რული სიდიდე, რომელიც
ელექტრონული ველის ზოგი-
ერთი კანონის გამოსახულე-
ბაში შედის SI-ში ჩანერის
შემთხვევაში.

ელექტრონული მუხტი სკალარუ-
ლი ფიზიკური სიდიდე, რომე-
ლიც დამუხტული ნაწილაკე-
ბის ელექტრომაგნიტური ურ-
თიერთქმედების ინტენსიურო-
ბის შეფასებისათვისაა შემოღ-
ებული; ელექტრომაგნიტური

ველის წყაროა. არჩევენ და-
დებით და უარყოფით
მუხტებს.

ელექტრული პოტენციალი სკა-
ლარული ფიზიკური სიდიდე,
რომელიც ტოლია ველის
მოცემულ წერტილში მოთავე-
სებული მუხტის პოტენციური
ენერჯის ფარდობისა ამ
მუხტის მნიშვნელობასთან.

ელექტრული რხევები ელექ-
ტრულ წრედში დენის ძალისა
და ძაბვის მნიშვნელობების
ზუსტი ან მიახლოებითი
განმეორებითი ცვლილებები.

რხევითი კონტური უმარტივესი
სისტემა, სადაც წარმოიქმნება
ელექტრული რხევები.

**ელექტრული ტრანსფორმა-
ტორი** ელექტრომაგნიტური
მონაცობილობა, რომელიც
სიხშირის შეცვლისა და
პრაქტიკულად, სიმძლავრის
დანაკარგის გარეშე, გარდაქმ-
ნის რაიმე ძაბვის ცვლად
ელექტრულ დენს სხვა ძაბვის
ცვლად ელექტრულ დენად.

ელექტრული ძრავა ელ. მანქა-

აუქიორ ქინსლი ხასლიქიონრ:
Sარქერასლიმ ზნ იქრასან ს
ქაგასასასან ქიქქქქ:

ელქსირასას ოინსზზას
ასასქარ ჭიქქქასასან
მსბიქიონს, იქრ ხასასასარ ლ
იასუთი სიქასდ კსთიონ
სთქასასასდ ქიქქქ აქიონსსქას
ლსქქქქასქი ს ასას ქიქქქ არქქქქ
ხარასქქქქასქან:

ელქსირასას Sასასნიქსსს
ლსქქქქასასან ჟიქასქიონ ხიონსქქ
ხიქქქქქასან ს ქარასან არქქქქ-
სსქქქ დქქქქს კას მითასქქქ
კქქქასასან ქიქქქქქქქქქქქქქ:

Sასასნიქასას ყინსნიქ
ასარქასქქქქ ხასასასარქ, იქრსთქ
ათასქანთიონ ზნ ლსქქქქქასასან
თათასნიონსქქ:

**ელქსირასას
სრასქქქქქქქქქ**
ლსქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ
სითასქქქ ხარასარასქქ, იქრ
ბათასქიონ ლ იქქქქქქ
ქიქქქქქქქქქქ ხიონსქქქ მსქ ასქ
ქარასან ქიქქქქქქქქქქ ხიონსქქქ
ქიქქქქქქქქქქქქქქქქქქქქ:

ელქსირასას ჯასრქქქ ლ.

ნა, რომელიც ასრულებს მექანიკურ მუშაობას ელ. ენერგიის ხარჯზე.

ელექტრული წინაღობა იხ. წინაღობა ელექტრული.

ელვა ღრუბლებს შორის ან ღრუბლებსა და დედამიწას შორის ატმოსფერული ელექტრული მუხტის განმუხტვა.

ენერგია ყველა სახის მატერიის მოძრაობის და ურთიერთქმედების რაოდენობრივი ზომა. ენერგიის არაფორისგან გაჩენა, ისევე, როგორც მისი გაქრობა, შეუძლებელია; ენერგიის მუდმივობის კანონის თანახმად, ენერგია ერთი ფორმიდან მეორეში გადადის. მატერიის მოძრაობის ფორმების მიხედვით, განასხვავებენ მექანიკურ ენერგიას, შინაგან ენერგიას, ქიმიურ ენერგიას, ელექტრომაგნიტურ ენერგიას, ბირთვულ ენერგიას და ა. შ.

ენერგიის მუდმივობის კანონი ენერგია არც ქრება და არც

მეძენა, որე მსქანსიქსკანს აჯსათანჲ ღ კსათართიმ ღ. ღსერეჲსჲსი ხსაჲქსი:

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱԴՐՈՒ-ԻԹՅՈՒՆ՝ տե՛ս դիմադրություն ღღსտրასկან:

ԿԱՅՏԱԿ նას **ՇԱՆԹ**՝ մթնոլորտում՝ ամպերի կամ ամպի ს სրկրի միջև տեղի ունեցող մթնոլորտային ღღსտრასკან լիքքի պարպում:

ԷՆԵՐԳԻԱ՝ ամեն տեսակ մատերիայի շարժման ს փոխազդեցության քանակական ჯაփ: Աსինար ღ ღსერეჲსჲსი առաջացում ոչსჯիგ, ինჯպես նას სრա անհետացում: ღსერეჲსჲსი պահպանման օრենքի ხამაձայն, ღსერეჲსან կարող ღ մի ձსიგ փոխարկվել մյուսի, սასკայն ღსერეჲსჲსი շაփը միշտ სոսնն ღ მնում: Ըստ մատերիայի շարժման ձსերի, տարբերակում են՝ մსქանსիქსკანს ღსերეჲს, სերքին ღსերეჲს, քիմիական ღსերეჲს, ღღსտრամագնիսական ღსերეჲს, միջուկային ღსերეჲს ს აյსն:

ԷՆԵՐԳԻԱՅԻ ՊԱՀՊԱՏՄԱՆ ՕՐԵՆՔ՝ ღსերეჲსան ոչ

არაფრისგან წარმოიქმნება. ერთი სახის ენერგია გარდაიქმნება მეორე სახის ენერგიად ან გადაეცემა ერთი სხეულიდან მეორეს, ამასთან, ენერგიის საერთო სიდიდე უცვლელი რჩება.

ერთგვაროვანი ველი ფიზიკური ველი, რომლის ყოველ წერტილში დაძაბულობა (მაგნიტური ინდუქცია) ერთნაირია.

ექო ტალღა, არეკლილი რაიმე წინააღმდეგობაზე და მიღებული დამკვირვებლის (მიმღების) მიერ. რადიოეჭოს იყენებენ რადიოლოკაციაში, ბგერით ეჭოს - ჰიდროლოკაციაში.

ექსპოზიციის დრო დრო, რომლის განმავლობაშიც შუქმგრძობიარე ფირზე დაცემულ სინათლეს ატარებს ფოტოგრაფიული ჩამკეტი.

ვაკუუმი მდგომარეობა ჭურჭელში მოთავსებული აირისა, რომელის წნევაც გაცილებით

ანხესთანაა და ს იჯ ლ იჯსიჯ და ათაჯანთა: ში თესასკი ღწერქიან ფიქსარქქიომ და მესკი თესასკი ღწერქიასკი კამ მქ მარმწიჯ ფიქსანსქიომ და მქიუსინ, მქსნთქსნ ქამანასკ, ღწერქიასკი რსქიანთორ მსბოქქიონრ მწომ და ანფიფიქი:

უჩასარ რუს ` ფიქქსკსკან იჯაჯ, ირქ იორაქსანქორ კსთომ ლარქაბოქქიონრ (მაცქსასკან ქსიქიქსქიან) მქათესასკ და:

არჯაქს ` ირს დაქქქქიანსორაქარქაბ და იქთორქი რსკსკაბ აქქ: რაქქორაბ-აკანქს იქსაკორბომ და იაქქიქსკსქიასქიომ, ბასქსქინ არქაკანქრ ` ხქქორქიქსკსქიასქიომ:

ქსორიქსქასქ, კიქსასქ-სქას ქასქსასქ ` ქამანასკ, ირქ რსქსკქიომ ქოსაკქასქინ ქასასქსქიქ ქორ რსკაბ ქიასქრ ანს და კსგსთომ ქოსანსკარქასკან ასასრათქი ქასკანრ:

ქასქიქიქს ` მქჯასქორ, იორ ასარქინასქიომ და მქსორქორთაქიქსიჯ გაბრ დწმანს თასქ

ნაკლებია ატმოსფერულზე. ატომების ან მოლეკულების თავისუფალი გარბენის სიგრძის ჭურჭლის ზომასთან თანაფარდობით. ასხვავებენ ზემალაღ, მაღალ, საშუალო და დაბალ ვაკუუმებს.

ვაკუუმი რაიმე მოცულობა სივრცეში რომელშიც (თითქმის) არ არის მატერია; წნევა ამ არეში გაცილებით ნაკლებია ატმოსფერულ წნევაზე.

ვატი სიმძლავრის ერთეული.

ვერცხლისწყლის სვეტის მილი-მეტრი წნევის ერთეული

ვექტორი მიმართული მონაკვეთი.

ვილსონის კამერა მაღალი სიჩქარით მოძრავი ელექტრონულად დამუხტული მიკრონაწილაკების დასამზღერი ხელსაწყო, რომელიც გადაჯერებული ორთქლის კონდენსაციას ეფუძნება. 1912 წ.

გამოიგონა ვილსონმა.

ვოლტი ძაბვის ერთეული.

ზამზარიანი ქანქარა მერხევი სისტემა, რომელიც შედგება

ატმოსფერული ვაკუუმიდან დაწყებული დასრულებულია ვაკუუმით. ატმოსფერული ვაკუუმი არის ატმოსფერული ვაკუუმი, რომელიც არის ატმოსფერული ვაკუუმი. ატმოსფერული ვაკუუმი არის ატმოსფერული ვაკუუმი. ატმოსფერული ვაკუუმი არის ატმოსფერული ვაკუუმი.

ვაკუუმი რაიმე მოცულობა სივრცეში რომელშიც (თითქმის) არ არის მატერია; წნევა ამ არეში გაცილებით ნაკლებია ატმოსფერულ წნევაზე.

ვატი სიმძლავრის ერთეული.

ვერცხლისწყლის სვეტის მილი-მეტრი წნევის ერთეული

ვექტორი მიმართული მონაკვეთი.

ვილსონის კამერა მაღალი სიჩქარით მოძრავი ელექტრონულად დამუხტული მიკრონაწილაკების დასამზღერი ხელსაწყო, რომელიც გადაჯერებული ორთქლის კონდენსაციას ეფუძნება. 1912 წ.

გამოიგონა ვილსონმა.

ვოლტი ძაბვის ერთეული.

უნონადი ზამბარის ბოლოზე მიმაგრებული მატერიალური წერტილისგან. მცირე რხევების დროს ზამბარიანი ქანქარის პერიოდი არ არის ამპლიტუდაზე დამოკიდებული.

ზეგამტარობა განსაზღვრულ ტემპერატურაზე გამტარის წინააღმდეგ ნულამდე შემცირების მოვლენა.

ზეგამტარობა ფიზიკური მოვლენა, რომელიც დაიკვირვება ბოგიერთ ნივთიერებაში (ზეგამტარებში) მათი კრიტიკულზე უფრო დაბალ ტემპერატურამდე გაცივებისას და მდგომარეობს ელექტრული დენისადმი წინააღმდეგობის გაქრობასა და ნიშნებიდან მაგნიტური ველის გამოდევნაში.

ზედაპირული დაჭიმულობა მოვლენა, რომელიც ვლინდება სითხის მისწრაფებაში, შეამციროს თავისი ზედაპირის ფართობი.

რატკაცად ღ კჯიი ჯინსეიი
ცაყანასკი ქსეიიი ამრაცქად
სიიქსასკან კსეიი: ჟიი
თათანნიინსეი ქამანასკ
ცაყანასკაქიი დიდანასკი
ყარქსეიიქიიიი კსაქად ჯე
სამაქსთიიქი:

ფერჯარღორაცასნიჭი ` ნ
რიქსკი ჯსრმასთქდანნი
ხაიიიქი ქიამაიიქიქსან მინჯს
ქიი სქაქსეიი სესიიქს:

ფერჯარღორაცასნიჭი `
ქიქსკასკან სესიიქს, იი
ქითარქსეიი ღ იიიქ სიიქსეიი
(ქსეიიქსეიიქსეიი) იქსანგ`
მინჯს ბაქსახეიიქს აქსეიი
ქსრმასთქდან სათქსეიი
ქამანასკ, ს კსაქსნი
ქსეიიქსკასკან ხიისანქს
ქიამაიიქიქსან სანხესთაგმან
სნიიქს მადქსასკან იაქსი
ართამიქსან მსე:

**საცხერქიიქსი სარცათ-
ნიჭი** ` სესიიქს, იი
ქსსთიქსეიი ღ ხესიქს
ქი მასქსესიიქსი მასქსესი
სქაქსეიიქს მსე` მარმსი
ბაქსაქსეიი მთქსეიიქსეიი
(სთიქსეიი) სთქსაქიქსეიი სს

ზიარი ჭურჭელი ჭურჭლები,
რომლებიც ქვედა ნაწილებით
ერთმანეთთან არიან მიერთე-
ბულნი. ჭურჭლების ფორმის
მიუხედავად ერთგვაროვანი
სითხე ზიარიჭურჭლის
ჭურჭლებში ერთ დონეზე
დგება (როცა კაპილარობის
უგულებელყოფა შეიძლება).

თავისუფალი ვარდნა იხ. სხე-
ულთა ვარდნა.

თავისუფალი ვარდნის აჩქარება
აჩქარება, რომელსაც თავისუ-
ფალ მატერიალურ წერტილს
სიმძიმის ძალა ანიჭებს.

თავისუფალი მუხტები 1. ჭარბი
ელექტრული მუხტები, რომე-
ლიც გადაეცემა გამტარ
სხეულს და იწვევს მისი
ელექტრონეიტრალობის
დარღვევას. 2. დამუხტული
ნაწილაკები, რომლებსაც
ელექტრული ველის გავლე-
ნით შეუძლიათ გადაადგილ-

მასკერსიოქაჟინ ჳეროტ:

ՀԱՂՈՐԴԱԿԻՑ ԱՆՈԹՆԵՐ՝

ստորին մասում միմյանց
միացված անոթներ: Միևնույն
հեղուկով լցված հաղորդակից
անոթում հեղուկի
մակարդակները հավասար են
լինում՝ անկախ անոթների ձևից,
եթե մագական երևույթներն
արհամարհելի են:

ԱԶԱՏ ԱՆԿՈՒՄ՝ տե՛ս՝ մարմին-
ների անկում:

ԱԶԱՏ ԱՆԿՄԱՆ ԱՐԱԳԱՅՈՒՄ՝

արագացում, որը ազատ
նյութական կետին շնորհվում է
ծանրության ուժի կողմից կամ
ֆիզիկական մեծություն, որը
հավասար է առանց արտաքին
ուժերի ազդեցության մարմնի
արագացմանը:

ԱԶԱՏ ԼԻՑՔԵՐ՝ 1. ավելցուկային

էլեկտրական լիցքեր, որոնք
փոխանցվում են հաղորդիչ
մարմնին և հարուցում նրա
էլեկտրաչեզոքության
խախտում, 2. լիցքավորված
մասնիկներ, որոնք էլեկտրական
դաշտի ներգործությամբ կարող
են տեղաշարժվել

დნენ მაკროსკოპულ
მანძილებზე.

თანაბარაჩქარებული მოძრაობა იგივე, რაც თანაბარცვლდი მოძრაობა.

თანაბარი მოძრაობა მატერიალური წერტილის მოძრაობის ან მყარი სხეულის გადატანითი მოძრაობის მოდელი, რომლის დროსაც ისინი ნებისმიერ რაგინდ მცირე დროის ნებისმიერ ტოლ შუალედებში გადიან ერთნაირ მანძილებს. ამასთან სიჩქარის მოდული რჩება მუდმივი, ხოლო ტრეექტორია ზოგადად მრუდწირულია.

თანაბარი წრფივი მოძრაობა მატერიალური წერტილის მოძრაობის ან მყარი სხეულის გადატანითი მოძრაობის მოდელი, რომლის დროსაც დროის ნებისმიერი რაგინდ მცირე დროის ნებისმიერ ტოლ შუალედებში ტოლი გადაადგილება სრულდება. ამ შემთხვევაში სიჩქარის ვექტორის მიმართულება დროის

მანრათქითასკაქინ
ხეოაქიოქოქოქონსერქი:

ՀԱՎԱՍՏԱՐԱԶԱՓ ԱՐԱԳԱՑՈՂ ՇԱՐԺՈՒՄ` նույնն է, ինչ հավասարաչափ փոփոխական շարժում:

ՀԱՎԱՍՏԱՐԱԶԱՓ ՇԱՐԺՈՒՄ` նյութական կետի շարժման կամ պինդ մարմնի տեղափոխվող շարժման մոդել, երբ ցանկացած փոքր ժամանակի ցանկացած ժամանակահատվածում անցնում են միանման ճանապարհ: Միևնույն ժամանակ արագության մոդուլը մնում է հաստատուն, իսկ հետագիծը կորագիծ է:

ՀԱՎԱՍՏԱՐԱԶԱՓ ՈՒՂՂԱԳԻՄ ՇԱՐԺՈՒՄ` նյութական կետի շարժման կամ պինդ մարմնի տեղափոխող շարժման մոդել, որի ժամանակ ցանկացած փոքր ժամանակի ցանկացած ժամանակահատվածում անցնում են հավասար ճանապարհ: Այս դեպքում արագության վեկտորի ուղղությունը ժամանակի

განმავლობაში არ იცვლება.
**თანაბარი წრფივი მოძრაობის
სიჩქარე ვექტორული**
ფიზიკური სიდიდე, რომელიც
გადაადგილების ფარდობის
ტოლია დროის იმ
შუალედთან, რომელშიც
მოხდა ეს გადაადგილება.

თანაბარცვლადი მოძრაობა
მატერიალური წერტილის
მოძრაობის ან მყარი სხეულის
გადატანითი მოძრაობის
მოდელი, როცა სიჩქარე
რაგინდ მცირე დროის
ნებისმიერ ტოლ შუალედებში
იცვლება ერთნაირად, ანუ
აჩქარება რჩება უცვლელი.

თეთრი სინათლე შედგენილი
ელექტრომაგნიტური გამო-
სხივება, რომელიც ადამიანის
თვალისთვის ფერის თვალსა-
ზრისით ნეიტრალურ
შეგრძნებას იძლევა.
თერმობირთვული რეაქციები

ღიწავებიან ჯი ფიქსიონი:
**ՀԱՎԱՍՏԱՐԱԶԱՓ ՈՒՂԱԳԻՏ
ՇԱՐԺՄԱՆ ԱՐԱԳՈՒԹՅՈՒՆ՝**
վեկտորային ֆիզիკական
մեծություն, որը հավասար է
ցանկացած հավասար
ժամանակամիջոցում մարմնի
կատարած տեղափոխության և
այդ ժամանակամիջոցի
հարաբերությանը:

**ՀԱՎԱՍՏԱՐԱԶԱՓ ՓՈՓՈՒՄԱԿԱՆ
ՇԱՐԺՈՒՄ՝** նյութական կետի
շարժման կամ պինդ մարմնի
տեղափոխող շարժման մոդել,
երբ նրա շոշափող արագացումը
(ուղղագիծ հավասարաչափ
փոփոխական շարժման
դեպքում ամբողջ արագացումը)
հաստատուն է՝ ցանկացած
փոքր ժամանակի ցանկացած
ժամանակահատվածում
փոփոխվում է միանման:

ՄՈՒՄԱԿ ԼՈՒՅՄ՝ սպեկտրային
բարդ բաղադրության էլեկտրա-
մագնիսական ճառագայթում,
որը գունային առումով չեզոք
զգացողություն է առաջացնում
մարդու առողջ աչքում:

ՋԵՆՄԱՄԻՋՈՒԿԱՅԻՆ ՌԵԱԿՑ-

მსუბუქი ატომბირთვების შერწყმის რეაქციები, რომლის შედეგადაც წარმოიქმნება უფრო მძიმე ატომბირთვები (ბირთვების სინთეზი) და რომლებიც მიმდინარეობენ გემალალი ტემპერატურების პირობებში. თან ახლავს უზარმაზარი ენერჯის გამოყოფა.

თერმოდინამიკა (ბერძნ. Therme „სითბო“ + Dynamis „ძალა“) ფიზიკის ნაწილი, რომელიც სითბოსა და სხვა სახის ენერჯების ურთიერთგარდაქმნას შეისწავლის ისე, რომ არ ითვალისწინებს სხეულთა მოლეკულურ აგებულებას.

თერმოდინამიკის პირველი კანონი თერმოდინამიკის ერთ-ერთი ძირითადი კანონთაგანია, რომელიც წარმოადგენს ენერჯის შენახვის კანონს.

თვალის სიღრმე მანძილი ოპტიკური ცენტრიდან ბადურამდე.

თვითნღუქცია ელექტრულ წრეებში, მასში გამავალი

ჩასხრა` მიჯიოსკაჲი ჩხასკჲაჲი თხასკ, იჩი რჩოაგჲიოი რჩოჩხას ათიოაჲიჩი მიჯიოსჩხერე მიჩანოიო ჩხა` ქლერაბქლქოქ აქლქი ბანრე მიჯიოსჩხერე (აჩიჩოქეჲი მიჯიოსკაჲიჩი ჩხასკჲაჲი), ს იჩიოჩჲ რჩოაჩიოი ჩხა მჩბ ჲერეოქოაჩი აქაქაჩიჩხერეოი: იოქლქვქოიო ჩხა ჩსქაქაქაჩი ჩხჩერეჲაჲი აჩიჯათოაჩი:

ჯერეოქოიო (ჩიოჩხ.

Therme «ჯერეოქოიო» + Dynamis «იოქ») ` ჩიქიქაჲი ძიოქ, იჩი იოთოაჩიჩხაჩიოიო ჩ ჲერეოქოიოჩრე, ჲერეოქოიოჩრე ს ჩრეოჩჲ ქაქაქა აქჩასათოაჩიჩხი ს ჩხჩერეჲაჲი ჩხათ აქაქაჩი, იჩი ჩსქათი ქი აჩიოიო აჩარეჩიჩხერე აჩიქლქოქაჲიჩი ქათოიქვქაბჲე:

ჯერეოქოიო ` ჲერეოქოიოაჩიქაჲი ჩიჩინასქაჩი ოქლქაჩიჩხერეჲი მქლქა ჩ, იჩრე ჩხანქიჩასიოიო ჩ ჩხჩერეჲაჲი აქაჩიქაქაჩი ოქლქა:

აქაქაჩი ` თარეოქოიოჩრე ოქაქიქაქაჩი ქლქათოიოჩიქე მიჩიჩჲე განგაქაქაქაჩი:

ჩხჩხერეოქოიო, **ჩხჩხერეოქოიო** ` ჲლქოქოქაქაჩი

ნუკლონების (პროტონები და ნეიტრონები) საერთო რაოდენობა მათ ერთნაირი აქვთ.

იზობარული პროცესი აზრობრივი მოდელი თერმოდინამიკური პროცესისა, რომელიც მუდმივი წნევის პირობებში მიმდინარეობს. იდეალური აირებისთვის აღინერება გეილუსაკის კანონით.

იზოთერმა მუდმივი ტემპერატურის წირი, რომელიც მდგომარეობის დიაგრამაზე წონასწორულ იზოთერმულ პროცესს აღწერს.

იზოთერმული პროცესი მოდელი თერმოდინამიკური პროცესისა, რომელიც მიმდინარეობს მუდმივი ტემპერატურისას. მაგ., ქიმიურად ერთგვაროვანი სითხის დუღილი, ქიმიურად ერთგვაროვანი კრისტალის დნობა მუდმივი გარე წნევის დროს. იდეალური აირებისთვის აღინერება ბოილ-მარიოტის კანონით.

იზოპროცესები ფიზიკური პროცესები, რომლებიც მიმდინა-

ნოსკონსერჩი (აქოთონსერჩი სნესუოინსერჩი) რნჟხანოიქ ოქიქრნოქსნ:

ჩჟოჩსარ ორინსეს ` ჳერმანჟინამჩქსაქი ჩმასათაქინ მთქელს, იქრ ჟასათათონ დნჟმანსაქანსნეროიმ ჳრნჟანოიმ: ჩრქსაქსან გაღქრჩი ჟამარსქარაღქოიმ ჳქე ლოოსაქი ოქსნქოქ:

ჩჟოთსერს ` ჟასათათონს ჳერმასთქდანსჩი ნოქიქ, იქრ ქქდანსქი ოქჟაღქრამჩ ქრასქარაღქოიმ ჳჟაქასაქრასქოქსდ ჩიქოქსერმ აქოქგს:

ჩჟოთსერს ორინსეს ` ჳერმანჟინამჩქსაქი აქოქგსაქი მთქელს, იქრჩი ოქსაქოიმ ჟასათათონს ჳ მნოიმ ჟამასქარაქი ჳერმასთქდანსქ: ოქჩინასქ ` ქქმჩასქანს ჟამასქნ ჟსქოქსქი სოიმრ, ქქმჩასაქს ჟამასქნ ქოქოქსქი ჟაქოიმრ ჟასათათონს ართაქქინ დნჟმანსქამანსაქ: ჩრქსაქსან გაღქრჩი ჟამარსქარაღქოიმ ჳ ჩოქლ-სარქოთიქი ოქსნქოქ:

ჩჟოორინსესსერ ` ქქიქქსაქსან აქოქგსანსერ, იქოინქ რნჟანოიმ სნ

რეობენ სისტემის აღმწერი რომელიმე პარამეტრის მუდმივობის პირობებში.

იზოტოპები ქიმიური ელემენტის ატომის სახესხვაობები, რომლებიც მასებით განსხვავდებიან. შეიცავენ ერთნაირი რაოდენობის პროტონებს და განსხვავებული რაოდენობის ნეიტრონებს და იკავებენ ერთსადაიმევე ადგილს ელემენტთა პერიოდულ სისტემაში.

იზოტროპულობა ყველა მიმართულებით ფიზიკური თვისებების ერთნაირობა.

იზოქორა მუდმივი მოცულობის წირი, რომელიც მდგომარეობის დიაგრამაზე აღწერს წონასწორულ იზოქორულ პროცესს.

იზოქორული პროცესი თერმოდინამიკური პროცესი, რომელიც მიმდინარეობს სისტემის მუდმივი მოცულობის დროს.

ხამასკარაღვ ნსკარაღვრთო ირსტ აყარამსტრქი ხასითა-თონსოქჟან აყაჟანანსტრომ:

ჩჟისიოუსტრ ირსტ ქიქიასკან თარქი ათოქი თარათსასკნსტ, ირინჟ იონს ათოქნსტრქი სოჟს ქიქლ, მქსნსოჟს ქამანასკ თარქტერ ღანღკა-ბაჟქინ ქიქ: ოაროინასკოქმ სნ მქსნსოჟს ქანასკოქჟამქ აქოთოქნსტრ ს თარქტერ ქანასკქი სსქოქოქნსტრ ს ღქათსენოქმ სნ მქსნსოჟს თსქლ თარქტერქი აყარქტერასკან ხამასკარაღვოქმ:

ჩჟისაროქოქიბჟინს მარამსქი სკამ თარაბოქჟანს ქიქქიასკანს ხასოქოქჟოქნსტრქი მქათსასკოქჟოქნსტრ ქოქოქ იოქოქოქჟოქნსტროქ:

ჩჟისოქრ ხასითათონს ბასკაქი იოქიქ, ირქ ქქიასკქი იქიასღვრამქ ქრა სსკარაღვროქმ ს ხასკასარასკქიქიქიქოქოქ აქოქსტ:

ჩჟისოქრ ოქრიბსტ ჟსტრამაქქინამქიასკანს აქოქსტ, ირინ სნქანოქმ ს ხამასკარაღვი ხასითათონს ბასკაქი ქამანასკ:

იდეალური გაზებისთვის აღინერება შარლის კანონით.

იმპულსის მომენტი ფიზიკური სიდიდე, რომელიც მატერიალური წერტილის იმპულსისა და მისი რადიუსვექტორის ვექტორული ნამრავლის ტოლია.

იმპულსის შენახვის კანონი მექანიკის კანონი: ნებისმიერი ჩაკეტილი სისტემისთვის სისტემაში მიმდინარე ყველა პროცესისთვის იმპულსი რჩება მუდმივი (ინახება) და ურთიერთქმედების შედეგად შეიძლება მხოლოდ სისტემის ნაწილებს შორის მათი გადანაწილება.

ინერტული მასა განსაზღვრავს სხეულის თვისებას, შეინარჩე-

რქეაქსიკან გააქერი ხამარ სსარააქქიომ ღ ზაოქი ირენქიქ:

რსოქრლსრ სიოსეს `ჭიქიქლ-ქან მნბიქქქონ, სქიქსქან ქსთი ქრსქიქლსქ მონსთქ იქიქსქი ხაქქარქმან სქქრნსქსთი სქსთმამქ სახმანქიომ ღ იქრქს სრქ ჰაოქქიქ-ქსქთიქი ს ქრსქიქლსქ ქსქთიქრსქან არსთიქქქლ:

რსოქრლსრ ოაქოასსას ორსქ `ხიქნასქან აქსიქან-მან ირენქნქქიქ მსქქ, იქი ხამაქქან ქასქ მქქსანქიქსქან ხამასქარქი მქ მთნოქ მასნქქსქქი `ჰარქმან ქრანასქსქქი ღრქრქაქაქსქან ქომარქქ ხასთასთონ მნბიქქონ ღ: რსქიქლსქ აქსიქანმან ირენქიქქ ქიქომ ღ, იქ სქქქინ იქქქქქ ჰს ქაროქ ქიქიქლ ხამასქარქი ქომარქქინ ჰარქმან ქრანასქქ, ზქს აოქანბქინ მასნქქსქქი ჰარქმან ქრანასქქ ქაროქ ღ ქიქიქიქლსქ აქიქ იქქქქი ააქქსქიქქქამქ:

რსქრს ოასქაქას `ქნიქსაქქიომ ღ მარქმნი ხასქიქიქქონქ `

ნოს მოძრაობა.

ინერტულობა სხვადასხვა მატერიალური ობიექტების თვისება, შეიძინონ სხვადასხვა აჩქარება სხვა სხეულების მხრიდან ერთნაირი ზემოქმედების დროს. სხვადასხვა სხეულებს სხვადასხვა ხარისხით ახასიათებს.

ინერცია წრფივი თანაბარი მოძრაობის სიჩქარის ან უძრაობის მდგომარეობის შენარჩუნების მოვლენა გარეშე ზემოქმედების არარსებობის ან მათი კომპენსაციის შემთხვევაში.

ინერციით მოძრაობა მექანიკური მოძრაობა, რომელიც გარეშე ზემოქმედებების გარეშე ან მათი კომპენსაციის პირობებში ხდება. ყოფაში, მეცნიერული წარმოდგენებისგან განსხვავებით, ინერციით მოძრაობის ქვეშ გულისხმობენ მოძრაობას ხახუნის ძალის მოქმედების

აყახყანსელ ჯარძომრ:
ჩსნრსნიჭჭნიჩს` თარქერ
სიოქასკან იქესსინერჩ
ხასსიოქოინს დნოქ ქერქლ
თარქერ არაყავსომ იოქიჯ
მარქინსერჩ კიოქიყ მჩასთესასკ
ნერქორბოქოქანს ძამანასკ:
სარქერ მარქინსერ თარქერ
ორასკიოქ სნ ქსიოქავქოინს:

ჩსნრჭჩა` სიოქასკან მარქინსი
ხასსიოქოინს, ესთ იოქი,
არითაქჩინს მარქინსერჩ
ქიქიასაქარაძ
ხასქასარასკქოქოქანს იქესქოინს,
ხასქასარასკქოქოქანს
ხამასკარაქი სსასთამარქ
მარქინსერქ აყახყანსომ ს
იქასქარქი სკამ ხასქასარასკქოქოქანს
იოქიქასქიძ ჯარძომანს ქიქასქერქ:

ჩსნრჭჩაჭნიქ ჯარძოჩს`
მსქასანსიქასკანს ჯარძოჩს, იოქ
სთქი ს სინსნომს აყლ
მარქინსერჩ ქავსასკაქოქოქანს
აყასქანსნსერქოინს: ყსნსვაქოინს, ქ
თარქერქოქოქოინს კჩისასკანს
აყასთქერავსომსნერჩი,
ქინსერქიასქოქ ჯარძომანს თასკ
სნქასქერქოინს სნ ჯარძოჩს ჯქამანს
იოქიქ სნერქორბოქოქანს

პირობებში.

ინერციის კანონი ნიუტონის პირველი კანონი.

ინტერფერენცია ორი ან მეტი ტალღის სუპერპოზიცია, რომელიც ახალ ტალღურ სტრუქტურას ქმნის.

ინფრაბგერა დრეკალი ტალღები, რომელთა სიხშირე ნაკლებია 16 ჰერცზე და ადამიანის ყურით არ აღიქმება. ინფრაბგერის წყაროებია: ატმოსფეროში აირების განმუხტვები, ქარი, დედამიწის ქერქის რხევები, ზღვის ტალღების რხევები.

ინფრანითელი გამოსხივება - 0,74 მკმ-დან 1-2 მმ ტალღის სიგრძის ელექტრომაგნიტური გამოსხივება. ასხივებს აბსოლუტურ ნოლზე მაღალი ტემპერატურის მქონე ყველა სხეული.

იონები ელექტრულად დამუხტული ატომები ან ატომთა ჯგუფები, რომლებიც ელექტრონების (ან სხვა დამუხტული ნაწილაკების)

აყაყანანსებრიან;

იზნერჰიმიტი ორნსე` სუიოთნიხ ათაჟინ ორნსე:

იზნერჰნერსჰიმიტი` ერკიო კამ აქსეი აქჰნერქი სოიყერაიოქიჟია, ირე სთსეჰიოი ღ სორ აქჰჰაჰინ კათოივქაჰ:

იზნერსჰიმიტი` ათაჰკასკან აქჰნერ, ირინგ ხაჰაჰიასკან-ნიოჰიონერ აყსკა ღ 16 ხერეჟი ს მარეოი ასკანეიქ ჯი რნსკაქიოი: იზჰრადაჰინერქი აოქიონერ სნ მჰნიოქოთიოი კაქერქი ქიგჰაჰაჰიოიმნერქ, ჰამინ, ერკრასქეღსი თათანოიმნერქ, ჰიქი აქჰნერქი თათანოიმნერქ:

იზნერსჰიმიტი ` 0.74 მკმ-იგ მინჯს 1-2 მმ აქჰჰი ერკაროჰიან ღსქსოქრამა-გნიასკან ჰათაქაჰიოი: ჰათაქაჰიოი სნ რაგარჰასკ კოიჟიგ რარჰრ ღერმასთჰიჰან ოისეოი რიორ მარმინნერქ:

იონი` ღსქსოქრასკანსაყსე ქიგჰაქიოქაჰ მასნიქსერ, ირინჰ ათაჰანოი სნ, ერე ათიოიმნერქ კამ ათიოიმნერქი ჰამერქ ღსქსოქოინნერ კამ

დაკარგვის ან შეერთებით
წარმოიქმნება. დადებითად
დამუხტულ იონებს კათიონებს
უწოდებენ, უარყოფითად
დამუხტულს – კი ანიონებს.

იონიზაცია აირის ატომის ან
მოლეკულისაგან ერთი ან
რამდენიმე ელექტრონის
მონწყვეტა. მიმდინარეობს
ელექტრომაგნიტური
გამოსხივების მოქმედების
შედეგად; ელექტრონების,
იონების ან სხვა ატომების
დაჯახება იწვევს იონების
წარმოქმნას.

იძულებითი რხევები რხევები,
რომლებიც სისტემაში
აღიძვრება რაიმე გარეშე
პერიოდული ზემოქმედების
შედეგად.

კათიონი დადებითად დამუხტუ-
ლი იონი.

კათოდი ელექტროლი ენერჯის
წყაროს უარყოფითი პოლუსი
ან ხელსაწყო ელექტროდი,
რომელსაც წყაროს უარყო-
ფით პოლუსთან აერთებენ.

კალორიმეტრი ხელსაწყო

ქიმიკალირება აქ მასსიკნეტრ ზნ
ღეტრ ქერიონ კამ კორცნონ:

ერასკან ქიმიკალირება ჰინსნეტრ
კასიჰინსნეტრ ზნ კოჯონ, ისკ
რავსასკანსნეტრ` ანსიონსნეტრ:

ჩონსჰინს` ჰინსნეტრ ნო სკასო
ლესკოტონსნეტრ გოჯავონდრ
ლესკოტრასკანსაყეს ჯეტრ
ასონსნეტრის ს მონკოლსნეტრის:
ღნჰანონ ღ ლესკოტრამა-
გნსასკან ღათოგაყჰმან
სკოტეგოტრამრ: ლესკოტონსნეტრ,
ჰინსნეტრ კამ აქ ასონსნეტრ
ხარკაღსნეტრ ხაროტონ ზნ
ჰინსნეტრ ათოჯავონ:

ჯარჰარასკანს ჰას სსჰონო-
სასს სსსანონსნეტრ`
აროტრჰინ ჰინსიჰასკან ნონ
სკოტეგოტრამრ ირს ჰამსკა-
რკონ ათოჯავონო თათა-
ნონსნეტრ:

ჰასჰინს` ირასკან ქიმიკალირება
ჰინს:

ჰასონრ` ლესკოტრასკან ხოტანსჰი
სოტონრის რავსასკან რსნ
კამ სარჰი ლესკოტონ, ირს
სოტონრის რავსასკან რსნინ
ზნ მსავსონ:

ჰასღონრსნეტრ` თარქერ კალირის-

სხვადასხვა კალორიმეტრული სიდიდეების განსასაზღვრად.

კაპილარი ვინრო ჭურჭელი 1მმ-ზე მცირე მახასიათებელი განივკვეთით.

კვანტური მექანიკა ფიზიკური თეორია, რომელიც იძლევა მიკრონაწილაკების (ელექტრონები, ატომები, მოლეკულები და ა.შ) აღწერის საშუალებას და ადგენს მოცემულ გარე ველებში მოძრაობის კანონებს.

კილოგრამი საერთაშორისო ეტალონი კილოგრამის მასა ინახება ზომებისა და წონების საერთაშორისო ბიუროში (ქ. სერვი, პარიზთან) და წარმოადგენს პლატინა-ირიდიუმის შენადნობის (90% პლატინა, 10% ირიდიუმი) ცილინდრს, რომლის დიამეტრი და სიმაღლეა 39 მმ. თავდაპირველად კილოგრამს განსაზღვრავდნენ, როგორც ერთი ლიტრი სუფთა წყლის მასას 4 °C ტემპერატურაზე სტანდარტული

ხორქასკან მსბოქონისნერი ირიუმის სარეპ:

ყაღისჯაღ ჯათ სეღ ჯათიქასქ 1 მმ-იქ ფიქრი ჯაქსასკან სირქაბქიქ:

ქყასსუმიქ სხსასსიქს ჭიქ-იქსასკან სსსოქონს, იქს ი ქიქასქი ჟ სსარაგქელ ჟსოქონსქრლ მქქრთმასსიქსქსქსქს (ქქსქოქონსქსქს, ასოქონსქსქს ს აქს) მასქარქასქოქს ს სასქმანთოქს ჟ არქმასქს იქსქსქსქსქსქს სოქსაბ არსაქქს იქსაქსქოქს:

ყიქიქიქს მქსაქიქსქსქს მქქაგქაქქს ხამასქარქოქს ქანგქსაბქი ქასქმასქს მქსაქიქ, სქიქიქრამქი ჟსაქსქსქს აქსაქიქს ჟაქქსქს ს ქქიქიქსქსქს მქქაგქაქქსქს ქიოქოქიქს (ქ.სარქ, ჭარქიქი მთ) ს ხასქიქსასქსოქს ს აქსათქს-ქიქიქიქსაქს ხამასაბოქსაბქი (90% აქსათქს, 10% ქიქიქიქს) გქს, იქიქ სოქსამაგქიბქ ს ქარბოქოქიქსქს 39 მმ ჟ: სქგქოქს სქ-ქს სასქმასქიქს ჟი იქიქაქს მსქ ქიქოქ მაქოქიქ ვქიქ ქანგქსაბ 4°C ჟქრმასსოქქასქსოქს, ასსანქარქ

ატმოსფერული წნევის ქვეშ.
კინემატიკა მექანიკის ნაწილი, რომელიც სწავლობს მოძრაობების აღწერის საშუალებებს და ამ მოძრაობების აღმწერ სიდიდეებს შორის კავშირს მათი მასისა და მათზე მოქმედი ძალების გათვალისწინების გარეშე.

კინესკოპი მიმღები სატელევიზიო ელექტრონულ-სხივური მილაკი, რომელიც ელექტრულ სიგნალებს გარდაქმნის ვიდეოგამოსახულებად.

კინეტიკური ენერგია მექანიკური ენერგიის სახეობა, მოძრაობის სხეულის ენერგია. სიდიდე, რომელიც ტოლია სხეულის მასისა და სიჩქარის კვადრატის ნახევრისა. იგი აღინიშნება ფორმულით $E=mv^2/2$.

კლასიკური მექანიკა ფიზიკური თეორია, რომელიც ადგენს მაკროსკოპული სხეულების მოძრაობის კანონებს სინათლის სხივის სიჩქარეზე გაცილებით ნაკლებ

მწიქლორთაქის ღწმანს თასკ:
ყჩსსშასჩყა მსქანსჩსკაქი
ქაძჩს, ირს იოსოძსსაძჩროძმ ზ
მარძჩსნსჩქი ჯარძოძსნსჩქი
ნსკარაყრძმანს მქიიიგნსჩქრ ლ
სკაყრ აქა ჯარძოძსნსჩქრ
ნსკარაყრძო მსზოქოქოძსნსჩქი
მქიღს, ათასნგ მარძჩსნსჩქი
ყანყძქაბძსჩქნ იო იქრასნგ ყქრას
აყიიო იოძჩქრ ნსკათი ათსნსქო:

ყჩსსსყიოი რწიოძსჩქ
ჩსოიოსოთასთსაყჩს ლქსქორა-
ქოისაყჩს ქაოიოძქს, იქრ ლქსქო-
რასქანს აყიასქსნსჩქრ ღსასქიქაოძმ
ღ თსსაყაყასქსნსჩქრ:

ყჩსსსჩყ ლსნრყჩა მსქანსჩ-
სკასქანს ლსნრყჩაქი თსსასქ,
ჯარძქოი მარძჩს ლსნრყჩა:
შსზოქოქოძს, იქრ ჩასქასარ ზ
მარძჩს ყანსყძაბქ ლ
არაყოქოქანს ქათასქოისო
სქსჩს: აქს აროთასჩაქოქოძმ ზ
 $E=mv^2/2$ რანსაღსოქ:

რასასყას სსჩასსჩყა
ჭიყჩსკასქანს თსსოქოქოძს, იქრ
იქოჯოძმ ზ მასქოოძსკოქაქს
მარძჩსნსჩქი ჯარძძმან
ოქსნქსნსჩქრ ქოქაქი ღათოაყაქი
არაყოქოქოქანსჩიგ ანსჩამსმასო

სიჩქარეებით მოძრაობის შემთხვევაში. კლასიკური მექანიკის საფუძველს ნიუტონის კანონები წარმოადგენს.

კოლიმატორი ოპტიკური სისტემა, რომელის პარალელურ სხივთა კონის მისაღებად გამოიყენება.

კონდენსაცია ნივთიერების გადასვლის პროცესი აირადი მდგომარეობიდან თხევად ან კრისტალურ მდგომარეობაში. თან ახლავს სითბოს გამოყოფა. მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ბუნებაში (ღრუბლების, ნისლის, ცვრის და სხვ. წარმოქმნა).

კონვექცია თბოგადაცემის ერთ-ერთი ხერხი, როდესაც ენერგია გადააქვს აირის ან სითხის ჭავლს.

კონსერვატული ძალები ძალები, რომელთა მუშაობა არ არის დამოკიდებული ტრაექტორიის ფორმაზე, არამედ განისაზღვრება მხოლოდ საწყისი და საბოლოო

აქსაა არადაქონისნეტოდ ჯარძმან რეაქციომ: რასასკან მქასანქსკაქი ხიძქნ ზნ ხანრქსასნიომ სუიოთნიქ ოქნქნქერქ:

ყიღქსუსიორ ოაქიქსკასკან საარქ, ოქნ ოქოთაქიბქიომ ღ ქიღაქიქნ ღათაქაქიქნქერქ ქიონღ სათანაქლი ხამარქ:

ყიღრქსსაჭიქს სქემძან კამ სათქემძან ხქსოსანქოდ სუიოქი ანსგიონქ გაქაქიქნ ქი-ღასქიღ ხქიოქს კამ აქინო ქიღა-ქი: იღქსქქიომ ღ ღქერძიოქსან ანღასთიომქ: სჯანასკაქი რქერ ღ კასთარქომ ქნიოქსან მქღ (ამაქ-ქერქ, მათაქიქიოქ, გიოქი ს აქიქნ ათაღასგიომ):

ყიღსქსჭქს ღქერძიოქსან ქიქიასნემძან ლქანასკნქერქიღ მქსქღ, ღქერ ღნქერქიას თქლქაქიქიომ ღ გაქი კამ ხქიოქსი ქიქღ:

ყიღსქსქქაქსქიქ იქქქქ იქქქერ, ოქიონგ აქქასათანქღ კაქიქაღ ღქ თქლქაქიქიომძან ხქსოთაქიქი დსქიღ, აქი კაქიქაღ ღ მქიას მარძნიქ სქქქქნასკან ს ქქერქნასკან რქიქქიღ:

წერტილების მდებარეობებით.

კოჰერენტულობა რამდენიმე რხევითი ან ტალღური პროცესის დროში მიმდინარეობის შეთანხმება. კოჰერენტული ენოდება რხევებს ერთნაირი სიხშირით (ტალღის სიგრძით) და მუდმივი ფაზათა სხვაობით. კოჰერენტულობა ინტერფერენციის აუცილებელი პირობაა.

კრისტალები მყარი სხეულები, რომელთაც შემადგენელი ნაწილაკების (ატომების, იონების, მოლეკულების) მონესრიგებული ურთიერთგანლაგება აქვთ.

კრისტალიზაცია სპეციალურ დანადგარებში ან ქიმიური რეაქციებისას ორთქლისგან, ხსნარისგან, ნაღნობისგან კრისტალების წარმოქმნის პროცესი.

კრიტიკული მასა ბირთვული სანვავის (ურანის, პლუტონიუმის) უმცირესი მასა

ყიჯირესანიჭიჭი ხანადა-
ქნევიან მსკიგ აქსე
აუქიორნერი ათაჯაგრაბ
თათანთონნერი რნოქაგრიო
მქსნთიქ მნბოქიონნერი
(ორქნასქ, ქიოქერი) მქღს `
ქამანასქი ირსქ აახქინ სან
მქსნთიქ აუქიორქ ათაჯაგრაბ
თათანთონნერი რნოქაგრიო
თარქერი მნბოქიონნერი მქღს `
ქამანასქი თარქერი აახქერი:
ყიხერიწთოქიონრ ქნსთქერიწ-
გქაქი აყარსათქი აყაქანან ლ:

რჭიორესნ რადანაქათი
თსეპ ინსეგიო აქინო მარქინნერი,
იორსევიან მასანქსქსქერი
(ათონნერი, ქინნერი,
მნიქსიონნერი) იქასაქიორიქიონრ
იორქასქი ლ:

რჭიორესანიჭი ხათილ
სარქერიან სან ქქმქასქან
იქსაქქიანნერი ქამანასქ
გოქორქიოგ, ქიბოქიქიგ,
ქათნოქიქიგ რქორქინნერი
ათაჯაგმან აქიოგსა:

ყრიწიყაყას ჟასგყას `
ნათქიასქიქ სქიოქი სქასაგ-
ნიქნ განგქასბ, ირი იქსაქიან

რომლის დროსაც ხდება
ჯაჭვური რეაქცია.

კრიტიკული მდგომარეობა ნივ-
თიერების მდგომარეობა,
რომელიც ხასიათდება კრიტი-
კული წნევით, ტემპერატურით
და მოცულობით.

კულონის კანონი ელექტრო-
დინამიკის ძირითადი კანონი,
რომელიც გამოხატავს ორი
უძრავი წერტილოვანი მუხტის
ურთიერთქმედების ძალის
დამოკიდებულებას მათ
შორის მანძილზე.

ლენცის წესი (კანონი) წესი,
რომელიც განსაზღვრავს
ელექტრომაგნიტური
ინდუქციის დროს აღძრული
დენების მიმართულებას.
ლენცის წესი არის ენერჯიის
შენახვის კანონის შედეგი.

ლინზა გამჭვირვალე ოპტიკური
მინა, რომელიც შემოსაზღვ-
რულია ორი უპირატესად
სფერული ზედაპირით.

ლორენცის ძალა ძალა, რომე-

კართი და ელემენტარული
მედიუმების ტოპოლოგიის
ადაპტაციის პროცესში
ხდება:

ყრისტიციანი ნივთიერება
ქიმიკალი, რომელიც
სინთეზის საშუალებით
დაგეგმილად და
დაგეგმილად:

ყრისტიციანი

ელექტრონიკის
ხელსაწყოების, რომელიც
არსებითად და
სინთეზის
ფიზიკალური
საშუალებით და
ხელსაწყოების:

ლენცის წესი წესი,
რომელიც განსაზღვრავს
ელექტრომაგნიტური
ინდუქციის დროს აღძრული
დენების მიმართულებას.
ლენცის წესი არის ენერჯიის
შენახვის კანონის შედეგი.

ლინზა გამჭვირვალე ოპტიკური
მინა, რომელიც შემოსაზღვ-
რულია ორი უპირატესად
სფერული ზედაპირით.

ლორენცის ძალა ძალა, რომე-

ლიც B ინდექსის მაგნიტურ ველში, v სიჩქარით მოძრავ, q მუხტის მქონე დამუხტულ ნაწილაკზე მოქმედებს.

ლუპა შემკრები ლინზა ან მცირე ფოკუსური მანძილის (10 - 100 მმ) მქონე ლინზათა სისტემა, იძლევა 2-50-ჯერად გადიდებას.

მაგნეტიზმი მოვლენათა ერთობლიობა, რომელიც ელექტრულ დენებს, ელექტრულ დენებსა და მაგნიტებს შორის, მაგნიტებს შორის ურთიერთქმედებასთანა დაკავშირებული. ნივთიერებაში მიმდინარე ყველა ფიზიკურ-ქიმიურ პროცესებში ვლინდება.

მაგნეტიკები ნივთიერებები, რომლებსაც მაგნიტურ ველში დამაგნიტების, ე.ი. საკუთარი მაგნიტური ველის შექმნის უნარი აქვთ.

მაგნიტი დამაგნიტებელი ე.ი. მაგნიტური ველის შემქმნელი სხეული. მაგნიტის თვისებები ზოგიერთ მინერალს გააჩნია

ხინჯისფერად მაცნისასკან დაჯთომ, v არაფორმამ ჯარტქოი, q ქვედ იონგეო ქვედაქორქად მასანქიქ ქრა ღ სერკორბომ:

მონტონატიზმი` ხაქაქოი დაქაქაქ კამ ქოქქ კიქდაქსთაქინ ხეოაქორქოქონ (10 - 100 მმ) იონგეო დაქაქაქ-ინქი ხამასქარქ, თაქრა ღ 2-3-ანდაქაქა ქოქორაქონ:

მონტონატიზმი` სეროქონქიქ ამქოქოქონ, იქრ კაქაქად ღ ღქსქორასქან ხოასანქინქი ს მაცნისანქი მქღ, მაცნისანქი მქღ ქოქაქოქოქონინქი ხეო: მ ხაქო ღ დაქრა სქოქი მსე რქსაქოი როქრ ქიქიქს-ქქამქასქან ყროქსანქონ:

მონტონატიზმი` სქოქერ, იქონქ მაცნისასქან დაჯთომ მაცნისაქმან, აქაქინქ` სქქასქან მაცნისასქან დაჯთოქ სთქღმან იონასქოქონ იონს:

მონტონატიზმი` მაცნისასქანოქამქ იქოქად, აქაქინქ` მაცნისასქან დაჯთოქ სთქღოქ მარქინ: მაცნისაქი ხასქოქონინქ

(მაგ., მაგნიტური რკინა),
დამაგნიტებულ მაგნიტურ
მასალას (მუდმივი მაგნიტი)
და ელექტრომაგნიტებს.

მაგნიტური ველი ელექტრომაგ-
ნიტური ველის გამოვლინების
ერთ-ერთი ფორმა. მოქმე-
დებს მხოლოდ მოძრავ
ელექტრულ მუხტზე (დამუხ-
ტულ სხეულზე), დენიან
გამტარებზე და ნაწილაკებზე
ან სხეულებზე, რომლებსაც
მაგნიტური მომენტი გააჩნიათ
და ამავე ობიექტებიოვე
იქმნება.

მაგნიტური ინდუქცია ვექტორუ-
ლი სიდიდე, რომელიც
მაგნიტური ველის მოქმედების
რაოდენობრივი
შეფასებისათვის გამოიყენება.

მაიკელსონის ცდა ცდა, რომე-
ლიც ჩატარდა დედამიწის
მოძრაობის სინათლის სხივის
სიჩქარეზე გავლენის
განსასაზღვრად. მაიკელსო-
ნის ცდის უარყოფითი შედეგი
გახდა ფარდობითობის

ონსნ ირიო იცთასკარ ხანსაბო-
ნერ (ორჩინასკ, მადნჩასასკან
ერკასჲ), მადნჩასავკად
მადნჩასასკან სუიოჲ (მკთასკან
მადნჩასჲ) ს ლესკორამავ-
ნჩასნერე:

საფსოსასკას რასკ ლესკორ-
ამადნჩასასკან რავთი
რუსორმან კსერჩგ მსკნ ლ:
სადიონ ლ მჩასჲ კარძასკან
ლესკორასკან ქგჲქ
(ქგჲსაქორკად მარამჩინსერჩ
ქრას), ხოსანჲოდ ხაჲორჲჩსნსერჩ
ს მასანჩსნსერჩ კამ მარამჩინსერჩ
ქრას, ირინჲ ონსნ მადნჩასასკან
მომსნთ ს აჲო სოჲს
ოქესკონსეროდ სნ სასერჲქომ:

საფსოსასკას რსრჩჩკჲჩას
ქესკორასკან მსბოქონს, ირინ
იცთავკორბქომ ლ მადნჩასასკან
რავთი კორბოქონსჲსჲსჲსკ-
ასკან კნსახსათმან ხამარ:

საჲჲესსონის ჲონრ ლოჲსი
არავკოქონს ქრას სერკჩ
კარძამან სადესკოქონსრ
კაქესლო სკასთასკოდ
ანსკასკად ქორბ: საჲჲესლანჩ
ქორბჩ რავსასკან არჲიონსჲრ
ხარარერასკანოქონს ხასთოსკ

ნუკლონების (პროტონებისა და ნეიტრონების) საერთო რიცხვი; ჩვეულებრივ მიუთითებენ ქიმიური ელემენტის სიმბოლოს მარცხნივ ზედა კუთხეში (მაგ. ${}^4\text{He}$).

მატერიალური წერტილი უსასრულოდ მცირე ზომების მქონე სხეულის აზრობრივი მოდელი, რომელსაც მიუხედავად ზომების უსასრულო სიმცირისა, აქვს მასა. რეალური სხეული შეიძლება განხილულ იქნას როგორც მატერიალური წერტილი, თუ მისი ზომები მცირეა სხვა მახასიათებელ ზომებთან შედარებით, რომლებიც მნიშვნელოვანია მოცემული ამოცანისთვის. მაგ., დედამიწის ირგვლივ თანამგზავრის მოძრაობისას თანამგზავრი შეიძლება ჩავთვალოთ მატერიალურ წერტილად, რადგან მისი საკუთარი ზომები იმდენად მცირეა დედამიწამდე მანძილზე და თანამგზავრის ორბიტის

მჩიოცაყინ ზიქლ` ნოიქონნერი (აქოთონნერი ს ნეჟოთონნერი) უნოჟანოირ უანასკრ ათოიმი მჩიოიკოი: ჟანცქადაყინ ზიქლრ ათქორაყარ გრქოი ს თარქი ანოიწიგ ხეთო კამ ორაცუ თარქი აქამქიქი დაკასკოქიან ქერიწი ჰინქჟუ (ოქინასკ, ${}^4\text{He}$):

სპინი-ბაყას ყნს` სიოქასკან კეთრ ანქერე ქიქრე ჯაქი მარმწი ჰინასოთაყინ მიოქლ ს, სიოქასკან კეთ ს ხამარქოი დანცქად ოინსეოქ აყნ მარმწინრ, ოქი ჯაქერე ანქერე ქიქრე სნ აყლ მარმწინნერი კამ ხეთაქიოქოქონნერი ხამანასო (თქიქლ ჰინოქი ჯრჟანასკნერიოი) ს კარქიქ ს ანთესქ: ოქინასკ, ზერიქი ჯიოქ არქანყასკი ჯარქმან ქამანასკ არქანყასკრ კარქიქ ს ხამარქლ სიოქასკან კეთ, უანწი ოქ სრასექასკან ჯაქერწ აყნუან ქიქრე სნ მწინჯ ზერიქი ხეთაქიოქოქონწიგ ს არქანყასკი ოიქნბრი ზერიქაროქოქონწიგ, ოქრ კარქიქ ს ანთესქ:

სივრცეზე, რომ შეიძლება
მათი უკულებელყოფა.

მეორე კოსმოსური სიჩქარე

მინიმალური სიჩქარე,
აუცილებელი იმისთვის, რათა
დედამიწიდან გაშვებულმა
სატურენმა აპარატმა
იმოძრაოს პარაბოლურ
ტრანექტორიაზე და გახდეს
მზის ხელოვნური თანამგ-
ზავრი. მეორე კოსმოსური
სიჩქარეა 11,168 კმ/წმ.

მესამე კოსმოსური სიჩქარე

მინიმალური სიჩქარე,
აუცილებელი რათა
დედამიწიდან გაშვებულმა
კოსმოსურმა აპარატმა
დატოვოს მზის სისტემა.
დედამიწის ზედაპირთან
მესამე კოსმოსური სიჩქარეა
16,67 კმ/წმ.

მექანიკა ფიზიკის ნაწილი -

სივრცეში სხეულთა
ურთიერთგადაადგილების და
ამავე დროს მათ შორის
ურთიერთქმედების შესახებ.
იყოფა კინეტიკად, დინამიკად
და სტატიკად.

მექანიკური ენერჯია სისტემის

ტრანსორტ-სისტემის არაფ-

ინანტი - ნაკადი
არაფორმის ან სხვადასხვა
ნაირ ხაზად, ირრრრრრ
არდასკად რრრრრრ რრრრრრ
არაფორმის ხელოვნობა და
რრრრრრ არაფორმის
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ

ტრანსორტ-სისტემის

არაფორმის - ნაკადი
არაფორმის, ირ რრრრრრ
რ, ირრრრრ რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ

სისტემის - რრრრრრ

არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ
არაფორმის რრრრრრ

სისტემის რრრრრრ

სხეულთა ან მათი ნაწილების მოძრაობისა და ურთიერთქმედების ენერგია. ტოლია ამ სისტემის კინეტიკური და პოტენციური ენერგიების ჯამის.

მექანიკური მოძრაობა დროის განმავლობაში სივრცეში სხეულის სხვა სხეულების მიმართ მდებარეობის ცვლილების პროცესი.

მზის ბატარეა მონეობილობა, რომელიც სინათლის ენერგიას უშუალოდ ელექტრულ ენერგიად გარდაქმნის.

მთვარე დედამიწის ერთადერთი ბუნებრივი თანამგზავრი. მას რაიმე ფორმალური სახელი, გარდა მთვარისა, არ გააჩნია, თუმცა ზოგადად მეცნიერულ შრომებში მას „ლუნა“-დაც (ზედს. ლუნარული) მოიხსენიებენ (ლათ. Luna). მისი სიმბოლოა ნახევარ-მთვარე. მთვარის საშუალო სიშორე

ხამასკარაღი მარაჩინსერი კამ ერანსე მასერი ჯარძმან ს ქიქსაღეღეიქიანს ლნერღია: ჯაქსასარ ლ სიქალ ხამასკარაღი სქინსთიქ ს ათისნღიალ ლნერღიანსერი ჟოსარქინ:

ՄԵՆԱՏԻՎԱԿԱՆ ՇԱՐՇՈՒՄ`

ժամանակի ընթացքում տարածության մեջ մարմնի դիրքի փոփոխությունն այլ մարմինների նկատմամբ կամ մարմնի մասերի դիրքերի փոփոխությունն իրար նկատմամբ:

ԱՐՇԱՅԻՆ ՄԱՐՏԿՈՑ` արსային ლნერღიანს ანსღիქსკანთონს ლქსկտրასკანსი ქიქსასკերაიղ սარք:

**ԼՈՒՄԻՆ`** Երկիր մոլորակի միակ բնական արբանյակը: Այն որևէ պաշտոնական անվանում, բացի Լուսնից, չունի, թեպետ գիտական աշխատություններում այն հիշատակում են նաև որպես «Լուսա» (ածական` լուսար) (լատ. Luna): Նրա խորհրդանշանն է կիսալուսինը: Միջին հեռավորությունը Երկրի

დედამიწიდან 384 399 კმ-ია.
პერიგეუმში მანძილი 363 104
კმ -ია და აპოგეუმში 405 696
კმ. დიამეტრი 3 476 კმ-ია.
მთვარე ბნელი და ცივი,
„ბრმა“ ციური სხეულია,
რომელიც მზისგან
არეკლილი სინათლით
ანათებს, იგი მზიდან
გამოსხივებული სინათლის
მხოლოდ 7%-ს ირეკლავს.

მიზიდულობა ორი ნებისმიერი
სხეულის ურთიერთმიზიდვა,
გამონვეული მათი მასებით.
მიზიდულობა განსაზღვრავს
პლანეტების მოძრაობის
ორბიტებს, ციური სხეულების
წონასწორობის ფიგურებს,
მოქცევის ხაზებს და ა.შ.

მიზიდულობის ნიუტონის კანონი
იგივე, რაც მსოფლიო
მიზიდულობის კანონი.

მიზიდულობის ძალა გრავიტა-
ციული ურთიერთქმედება,
მსოფლიო მიზიდულობის
კანონი, მიზიდულობა.

მიკროამპერი ამპერის მემილი-

ს ლოსანჯის მიხედვით
384 399 კმ: ორბიტის
ხეობაში 363 104 კმ-ია,
ჩასვლაში 405 696 კმ,
თრამადავს 3 476 კმ-ია: ლოსანჯის
მიხედვით, «ციური», ზედაპირის
მართა და, იგი არეკლავს
ანთრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით, აქ არეკლავს
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით 7%-ს და ანთრამადავს:

მიკროამპერი ზედაპირის
მართა და ანთრამადავს
მიხედვით, აქ არეკლავს
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით 7%-ს და ანთრამადავს:
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით, აქ არეკლავს
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით 7%-ს და ანთრამადავს:
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით, აქ არეკლავს
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით 7%-ს და ანთრამადავს:

მიკროამპერი ზედაპირის
მართა და ანთრამადავს
მიხედვით, აქ არეკლავს
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით 7%-ს და ანთრამადავს:
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით, აქ არეკლავს
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით 7%-ს და ანთრამადავს:
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით, აქ არეკლავს
დათრამადავს ლოსანჯის
მიხედვით 7%-ს და ანთრამადავს:

ონედი ნაწილი.

მიკროამპერმეტრი მიკროამპერების გასაზომო ხელსაწყო.

მიკროვოლტი ვოლტის მემილიონედი ნაწილი

მიკრომანომეტრი (mikros) „პატარა“ და „მანომეტრი“ მგრძობიარე მანომეტრი წნევის მცირე სხვაობათა გასაზომად.

მიკრონაწილაკები Gk. mikros „პატარა“, „მცირე“ ძალიან მცირე მასის მქონე ნაწილაკები, ისეთები, როგორიცაა ელემენტარული ნაწილაკები, აგრეთვე ატომგულები, ატომები, მოლეკულები; მ.-ის მოძრაობას აღწერს კვანტური მექანიკა.

მიკროსკოპი ოპტიკური ხელსაწყო თვალით უხილავი საგნების დასანახად.

მიკროფონი (mikros და phōnē) „პატარა“ და „ბგერა“ მონყობილობა, რომელიც ბგერითს რხევებს გარდაქმნის ელექტრულ რხევებად ხმის დიდ მანძილზე გადასაცემად ან მის გასაძლიერებლად.

მიქიარაქერიოქ მასად:

ՄԻԿՐՈՍԱՊԵՐՄԵՏՐ՝ միկրոամպերները չափելու սարք:

ՄԻԿՐՈՎՈՒՆՏ՝ վոլտի მიქიარაქერიოქ მასად:

ՄԻԿՐՈՍԱՆՈՄԵՏՐ՝ (mikros) «փոքր» և «მანომետრ»՝ զգայուն մանոմետր ճնշման փոքր տարբերությունները չափելու համար:

ՄԻԿՐՈՍԱՍԽԿՆԵՐ՝ Gk. mikros «փոքր» շատ փոքր զանգված ունեցող մասնիկներ, ինչպիսիք են տարրական մասնիկները, ինչպես նաև ատոմների միջուկները, ատոմները, մոլեկուլները. Միկրոմասնիկների շարժումը նկարագրում է քվանտային մեխանիկան:

ՄԱՆՐԱԴԻՏԱԿ՝ օպտիկական սարք աչքով անտեսանելի առարկաները տեսնելու համար:

ՄԻԿՐՈՖՈՆ (mikros և phōnē) «փոքր» և «ձայն»՝ սարք, որը ձայնային տատանումները էլեկտրականի է փոխարկում՝ ձայնը հեռու տարածությունների փոխանցելու կամ այն հզորացնելու համար:

მილი (mile) სიგრძის საზომი არამეტრული ერთეული, რომელსაც ახლა უპირატესად საზღვაო საქმეში იყენებენ; საერთაშორისო საზღვაო მილი უდრის 1, 85 კმ-ს.

მილი- (L. mille „ათასი“) რთული სიტყვის პირველი შემადგენელი ნაწილი; აღნიშნავს მეათასედ ნაწილს ძირითადი ერთეულისას, რომელიც მოცემულია სიტყვის მეორე ნაწილში. მაგ., მილიმეტრი. მილიგრამი.

მილიამპერი ამპერის მეათასედი ნაწილი.

მილიამპერმეტრი (mille) „ათასი“ და „ამპერმეტრი“ ამპერმეტრი, რომლითაც დენის ძალას ზომავენ მილიამპერებით.

მილივოლტი ვოლტის მეათასედი ნაწილი.

მილიმეტრი მეტრის მეათასედი (სანტიმეტრის მეათედი) ნაწილი.

მოკლე ჩართვა ელექტრული წრედის ორი განსხვავებული პოტენციალის მქონე

სოილ (mile)՝ երկարության ჯაჭმან ոչ მსორასკან მქაქორ, որը ხիამნასკანთომ ზოქაქინ ცორბთომ են იცთაფორბთომ: სქეჯაფაქინ ზოქაქინ ამონრ ხაქასაარ ლ 1, 85 კმ-ქ:

სოქლ- (L. mille «ხაფარ»)՝ რარქ რათქ ათაჯინ რაქაქრქჯ მას, ნჯანასკთომ ლ რათქ ლრქორქ მასთომ თრქაბ ხიამნასკან მასქ ხაფარქრორქ მას: ორქინასქ՝ მქქამსორ, მქქაქრამ:

სოქლასოქნ-՝ ამაქერქ ხაფარქრორქ მას:

სოქლასოქნსს- (mille) «ხაფარ» ს «ამაქერმსორ»՝ ამაქერმსორ, որოქ ხთასნქქ თოქქ ჯაქთომ են მქქამაქერნქროქ:

სოქლქოქს-՝ ქოქთქ ხაფარქრორქ მას:

სოქლსს-՝ მსორქ ხაფარქრორქ (სანთქმსორქ თასანქრორქ) მას:

ჟამრჯ სოქამოქს-՝ ლქსკორასკან ჯოქაქქ ლრქო თარქრ თოქთსნქქაქსქრ თონსეოქ კქსორქ

წერტილის გაუთვალისწინებელი შეერთება ძალიან მცირე წინააღმდეგობით.

მოლეკულა ნივთიერების უმცირესი მდგრადი ნაწილი, რომელსაც აქვს ამ ნივთიერების ყველა ქიმიური თვისება და შედგება ერთნაირი (მარტივი ნივთიერებები) ან სხვადასხვა (რთული ნივთიერებები) ატომებისგან, რომლებიც ქიმიური ბმებით არიან გაერთიანებულნი.

მოლეკულური მასა მოლეკულის მასა, გამოსახული მასის ატომურ ერთეულებში.

მოლეკულური ფიზიკა ფიზიკის ნაწილი, რომელიც სწავლობს სხეულების ფიზიკურ თვისებებს, აგრეგატული მდგომარეობების თავისებურებებს და ფაზური გადასვლების პროცესებს სხეულების მოლეკულურ აგებულებასთან, მოლეკულათაშორის ურთიერთქმედების ძალებთან და ნაწილაკების (ატომები,

ჯანაქათსადაც მჩაგვიან ჯასა ფიქრე ექისაჟიოქჟას მჩიჯივი:

სილსქილ სიოქი ფიქრეაფიქს სკაიონ მასსიქს, ირე აყახყანთომ ღ სრეა ხჩმანსკან ქჩმჩასკან ხასიქიოქიონსსერე ს რაქსყავად ღ მჩანმან (ყარე სიოქსერ) სკამ სარეფერ (რარე სიოქსერ) ასთიმსსერეჟ, ირინჟ მჩაგვად ღს ქჩმჩასკან სკაყერევი:

სილსქილსმჩს ჟასრეყას მთლსქიქი ცანცყად ართასხაყთყად ცანცყადქ ასთიმაყჩს მჩაქიქრსსერევი:

სილსქილსმჩს ზჩიქყას ჭჩიქსყაქი რაძჩს, ირე მარმჩსსსერე მთლსქილსყაქს სკათივცყადქი ექისარესკანს ხჩმანს ქრეა თისთიმსსაქიოთი ღ ერანსე ჭჩიქსკასკან ხასიქიოქიონსსერე სარეფერ აცრესყასთაყჩს ქჩძასკსსერევი, ჭაყაყჩს ანსგმანს აყრეგსსსერევი მარმჩსსსერევი თიძერე, მჩიქმთლსქილსყაქს ფიქსაყრესიოქიონსსერევი თიძერე ს

იონები, მოლეკულები)
სითბურ მოძრაობასთან
დამოკიდებულებაში.

მოლი ნივთიერების რაოდენობის საზომი ერთეული.

მოლური მასა ერთი მოლი ნივთიერების მასა.

მონოკრისტალები ერთეული კრისტალები ერთიანი კრისტალური მესერით. წარმოიქმნება ბუნებრივ პირობებში ან ხელოვნურად იზრდება.

მოძრაობის განტოლება მატერიალურის წერტილის სივრცეში მოძრაობისას მისი კოორდინატების დროში ცვლილების კანონი.

მოძრაობის რაოდენობა იგივე, რაც იმპულსი.

მსოფლიო მიზიდულობის კანონი ნიუტონის მიზიდულობის კანონი: ყველა სხეული იზიდავს ერთმანეთს ძალით, რომელიც პირდაპირპროპორციულია მათი მასების ნამრავლისა და უკუპროპორციულია მათ შორის მანძილის კვადრატის.

მასაჩქნის (ათომს, ჰინს, მილსკილს) ჳერმასჰინ ჳარძმანს ხსო კასჰმანს მს:

შილ ` სჰოსჰი ჳანასჰი ჳასჰმანს მჰასჰი:

შილი ჳასჰას ` მსკ მილ სჰოსჰი კანსკსაბ:

შისიჰჰინს ` მჰასჰი ჳიორსჰინს მჰასანასკანს ჳიორსჰასჰინს კანსჰასკი: ასაჳანსიონს სნ ჳნასკანს ასასჰანსსჰიონს კსანს არჰსსასკანსიორს სნ ასიონს:

სასჰსას ჳასსასიონს `

თარაბიოჳანს მსჳ სჰოსჰასკანს კსოჰი ჳარძმანს ძამანასკ სრას კიორჰინსასინსჰი ძამანასკი მსჳ ჳიჰიჰასმანს იორსჰ:

სასჰსას ჳასას ` სოჰინს ს, ჰინს ჰასჰილას:

სინსჰინსას ჳჰინსასიონს-

სას იორსჰ ` სჰოსიონსი ჳჰიოჰასკანსიოჳანს იორსჰ ` ჳიორს მარჰინსსჰილს მჰასჰანს ჳჰიონს სნ იონსი, იორს იორსი ჰასმსასოთასკანს ს ჰრანს კანსკსაბსსჰი არსოთაჰრასჰინს ს ხასკაჰარაბ ჰასმსასოთასკანს ს ხსოასჰიოროჳანს ჳასოასკიონს:

მუღმივი დენი ელექტრული დენი, რომლის ძალა და მიმართულება არ იცვლება დროის განმავლობაში.

მუღმივი ძრავა (ლათ. Perpetuum Mobile) წარმოსახვითი მონწყობილობა, რომლითაც მიიღებულ იქნებოდა მასზე დახარჯულ ენერჯიაზე მეტია.

მუხტი ელემენტარული ნაწილაკებისთვის დამახასიათებელი სიდიდე, რომელიც განსაზღვრავს მათი ელექტრომაგნიტური ურთიერთქმედების ინტენსივობას.

მყარი სხეული ნივთიერების ერთ-ერთი აგრეგატული მდგომარეობა, რომელიც დანარჩენი აგრეგატული მდგომარეობებისაგან (თხევადი, აირისებრი, პლაზმური) განსხვავდება ფორმის მდგრადობითა და ატომების სითბური მოძრაობის ხასიათით. მყარი სხეული შეიძლება იყოს კრისტალური ან ამორფული. კრისტალური სხეულები ხასიათდება შორი წესრიგით

სუსტადი სუსტი ელექტრული ძალის ხილავი, იქნის ისე რომ ნივთიერებებში სუსტი ელექტრული ძალის მიმართულება არ იცვლება დროის განმავლობაში.

სუსტი ელემენტარული ნაწილაკებისთვის დამახასიათებელი სიდიდე, რომელიც განსაზღვრავს მათი ელექტრომაგნიტური ურთიერთქმედების ინტენსივობას.

სუსტი ელემენტარული ნაწილაკებისთვის დამახასიათებელი სიდიდე, რომელიც განსაზღვრავს მათი ელექტრომაგნიტური ურთიერთქმედების ინტენსივობას.

სუსტი ელემენტარული ნაწილაკებისთვის დამახასიათებელი სიდიდე, რომელიც განსაზღვრავს მათი ელექტრომაგნიტური ურთიერთქმედების ინტენსივობას.

ატომთა განლაგებაში,
ამორფულ სხეულებში კი
შორი წესრიგი არ არსებობს.

ნამდვილი გამოსახულება იხ.
ოპტიკური გამოსახულება.

ნახევარგამტარები ნივთიერე-
ბები, რომელთა წინააღობებს
(ელექტროგამტარობას)
ოთახის ტემპერატურაზე აქვთ
შუალედური მნიშვნელობა
ლითონისა და დიელექტრი-
კის წინააღობებს (ელექტრო-
გამტარობებს) შორის.

ნახევარდაშლის პერიოდი
დრო, რომლის განმავლო-
ბაშიც არამდგრადი ნაწილა-
კების რაოდენობა ორჯერ
მცირდება.

ნეიტრონი ელექტრულად
ნეიტრალური ელემენტური
ნაწილაკი. პროტონთან
ერთად შედის ატობირთვის
შემადგენლობაში. თავისუ-
ფალ მდგომარეობაში ნეიტ-
რონი არამდგრადია: იშლება
პროტონად, ელექტრონად და
ანტინეიტრიონად
(ნახევარდაშლის პერიოდი

ჩის ამირჟ მარამინსერიონ
რაცსაკაიონ ღ ღრკარ
ჯარიონსაკლიო კანონაკლიო
რასაკლიოქონრ:

ჩსყსყს რსყსრ ` თნ`ს
ოაკიქსკსან აკათქრ:

ყჩსსჯსრრრჩჯსრ ` სკიქსრ,
ორინჯ რსთ ღქსკორახორ-
რსკანოქონ მჩჯანსკაკ თსღ
სნ კრსკონ ხორორჩქსნქს
ს ღქღქსკორჩქსნქს ჯარქონ:

**ყჩსსსრჩჯსს რსრჩსრჩჩ-
ჭჩჩ** ` ჭამანსკ, რჩ
რჩჭსკქონ იჯ კაკონ
მასჩქსნქს ქსანსკრ სკაკონ ღ
ქრკონ სნკამ:

სსჭსრონ ` ღქსკორსკანსაკს
ჯსკოქ რჩკქ რსნსკოღ თარრსკან
მასჩქს ღ, რრ კსკონ
ღ სთონჩ მჩჯონქ: სკათ
ქჩჯსკონ სსკორინ სნსკაკონ
ღ ` თრჩქონ ღ აკონთონსნქს,
ღქსკორინსნქს ს
ხსკანსკორინსნქს
(კჩსსთრჩჩმან
აკარქსკორქონს ღ

დაახლოებით 1000 წმ).
ნიუტონი ძალის ერთეული.

ნიუტონის კანონები დინამიკის სამი ძირითადი კანონი, სხეულზე ძალის მოქმედებისა და მის მოძრაობის შესახებ. კანონები ჩამოაყალიბა ფიზიკოსმა ისააკ ნიუტონმა. კანონები საფუძველია კლასიკური მექანიკისა.

ნიუტონის კანონები სამი კანონი, რომელიც საფუძვლად უდევს კლასიკურ მექანიკას.

ნეკლონი პროტონებისა და ნეიტრონების, ანუ ატომბირთვის შემადგენელი ელემენტური ნაწილაკების ზოგადი დასახელება.

ობიექტივი ოპტიკური ხელსაწყოების ნაწილი, ლინზათა სისტემა, რომელიც მიმართულია საგნისკენ.

ოპტიკა ფიზიკის განყოფილება, რომელიც სწავლობს სინათლის (ოპტიკურ) მოვლენებს, სინათლის

მითაქორაყენ 1000 ურკ):
ՆՅՈՒՏՈՆ՝ ուժի չափման միավոր:

ՆՅՈՒՏՈՆԻ ՕՐԵՆՔՆԵՐ՝ դինամիկայի երեք հիմնական օրենքները, մարմնի վրա ուժի ներգործության և նրա շարժման մասին: Օրենքները ձևակերպել է ֆիզիկոս Իսահակ Նյուտոնը: Օրենքները դասական մեխանիկայի հիմքն են:

ՆՅՈՒՏՈՆԻ ԿԱՏՈՆՆԵՐ՝ երեք կանոն, որոնք դրված են դասական մեխանիկայի հիմքում:

ՆՈՒԿԼՈՆՆԵՐ՝ ատոմային միջուկները կազմող տարրական մասնիկների՝ պրոտոնի և նեյտրոնի, ընդհանուր անվանումը:

ՕՔՅԵԿՏԻՎ՝ օպտիկական սարքավորումների մաս, ուսանյակների համակարգ, որն ուղղված է դեպի առարկան՝ պրոյեկտում է պատկերը հարթության վրա:

ՕՊՏԻԿԱ՝ ֆիզիկայի բաժին, որն ուսումնասիրում է լույսի բնույթը, առաքման և կլանման օրենքները, տարածումը

ბუნებასა და მის ურთიერთ-
ქმედებას მატერიასთან.

ოპტიკური გამოსხივება ელექტრომაგნიტური გამოსხივება, რომლის ტალღის სიგრძეები არის 10ნმ-დან 1 მმ-მდე 4 ინტერვალში. ოპტიკურ გამოსხივებას განეკუთვნება ინფრანითელი გამოსხივება, ხილული გამოსხივება და ულტრაიისფერი გამოსხივება.

ოპტიკური პრიზმა გამჭვირვალე ნივთიერებისგან დამზადებული სხეული, შემოსაზღვრული ორი არაპარალელური სიბრტყით, რომლებზეც ხდება სინათლის გარდატეხა. გამოიყენება ოპტიკურ და სპექტრულ ხელსაწყოებში.

ოპტიკური სარკე სხეული გაპრიალებული ან ამრეკლი ნივთიერებით (ვერცხლი, ოქრო, ალუმინი და ა.შ.) დაფარული ზედაპირით, რომელზეც სარკული

თარქერ მიჯაქაყრეთომ, ჩნჯაცს ნასს ნიუიქი ხსთ ჯიუიქი ფიქიადეცნიუქიას თამანასკ ათადჯაგიუ ერსიუქსნერუ:

ოქსიფაცაუს ჯაოაფაჰიოიუს`
ელსიორამადჩისასკან
ჯათადჯაქიომ, იქი აქიქი
ერსკარიუქიონსნერუ 10 სმ-ქგ
მჩნჯს 1 მმ ლ 4 ჩნსთერქალიამ:
ოაქიქსკსკან ჯათადჯაქიომანს ლ
აკათსკანნიომ ჩნჭრასკარქიქ
ჯათადჯაქიომქ, თხსანსქი
ჯათადჯაქიომქ ს იუსორამა-
ნიუჯასკადიქს ჯათადჯაქიომქ:

ოქსიფაცაუს უიქიჰუს`
ქასქანსქიქს სიუიქიქგ
აკათრასსიქსად მარქინ,
სასქანსასქასქსად ერსიუ იჯ
ჯიუდახსთ ხარქიუქიონსნერქ,
იქსთქ თსთქი ლ იოსსნიომ ჯიუიქი
ქსქიომქ: ოჯთადჯიორქიომ ლ
ოაქიქსკსკან ს საქსქორაქინ
სარქსნიომ:

**ოქსიფაცაუს ჯასქსქი`** მარქინ`
ქიაკქსქსად კსამ ანქორაქარქიქ
სიუიქიქ (არქაქ, ისქი,
აკქიომქინ ს აქს) აკათსად
მასქსერსიუქიქ, იქი ქრას თსთქი ლ
იოსსნიომ ხაკქსქიქინ

არეკვლა ხდება.

ოპტიკური ძალა ლინზის ფოკუსური მანძილის შებრუნებული სიდიდე.

ოსცილატორი (oscillum) „რხევა“ სხეულთა ყოველგვარი სისტემა, რომელსაც აქვს მექანიკური, ელექტრომაგნიტური და სხვა რხევების შესრულების უნარი.

პასკალი წნევის ერთეული.

პასკალის კანონი ჰიდროსტატიკის ძირითადი კანონი: სითხის ან აირის ზედაპირზე გარეშე ძალების მიერ წარმოებული წნევა ერთნაირად გადაეცემა ყველა მიმართულებით.

პირველი კოსმოსური სიჩქარე მინიმალური სიჩქარე, რომლის დროსაც კოსმოსურ აპარატს დედამიწის გრავიტაციულ ველში შეუძლია გადაიქცეს ხელოვნურ თანამგზავრად და

ანტირაიარბიომ:

ოღსიჟაჟას იჩი` ნაყასკი კიჟასესთაჟინ თაჟაბთიჟას ჟრჟჟაბ მსბთიჟონს:

ოღსიჟსაღონ (oscillum) «თათ-ანთომსერ»` მარამინსერი ოანსკაგაბ ხამასკარჟ, ირნ ინჩი მსქასანჩისკასან, ლესკორამაღჩისკასან ს აჟს თათანთომსერ კათარესლთ ინსასკიჟონს:

ოღსჟას` დნჟმანს მქაჟიჟ:

ოღსჟასლი ორესჟ`

ხიჟიჟთსთათიჟსკაჟი ხიამასკან ორესჟრ` ხესილსკი კამ დაჟი მასკესლთიჟი კრა ართაჟინ თიძერი კიჟიჟიგ ათაგაგაბ დნჟომს ადჟიომ ლესიჟი თიჟიჟიჟონსსერიჟი ხაჟასაჟაჟაჟეს` მსბანსაჟიჟი ჟიჟიჟიჟანსრ ჟიჟესჟაგ:

აღსაღის სიხეღესჟას

აღსაღონი-თჟიჟის` სჟადაგაჟიჟან არაგაჟიჟონს, იჟი ძამანასკ თიხესერასკან საჟიჟრ სესიჟი ჟრაჟიჟთაგჟინ იაჟთიომ კაჟიჟი ლესერაბჟელ არხესთასკან არჟანსჟასკი ს ჟარბჟელ

იმოძრაოს წრიულ ორბიტაზე.
დედამიწის ზედაპირთან:
 $V=7,91$ კმ/წმ.

პლაზმა იონიზებული აირი, რომელშიც დადებითი და უარყოფითი მუხტების კონცენტრაციები პრაქტიკულად ერთნაირია.

პლაზმური ფიზიკა ფიზიკის დარგი, რომელიც სწავლობს პლაზმის თვისებებს, მათ შორის, მაგნიტურ ველში.

პოზიტრონი ელემენტური ნაწილაკი, რომლის მასა ტოლია ელექტრონის მასისა, აქვს დადებითი ელემენტური მუხტი და $1/2$ -ის ტოლი სპინი. ის არის ელექტრონის ანტინაწილაკი.

პოლარიზაცია ტალღების ერთ სიბრტყეში გავლა.

პოლარიზებულიობა ვექტორული ფიზიკური სიდიდე, ტოლია მცირე მოცულობის დიფერენციალის ელექტრული მომენტის ფარდობისა ამ მოცულობასთან.

პოტენციური ენერგია მექანიკუ-

რჯანადას ნიუტონი: ნიუტონის
მასკერნიუქი მით ` $V=7,91$
კმ/კრკ:

რლდშა ` ჩინაგვდა ვად, ირიდ
ერასკან ს რაგაასკან ქიგქერი
კინგენორაგქანსერე
ვირბნსკანნიდ მქანმან სნ:

რლდშაშჩს ზჩღჩყა `

ჭიქიქაქი რაქჩინ, ირინ
ნიდიმნაქირიდი ს ყლადმაქი
ხასტიქიქინსერე, აქი ქიქინ
მადქჩასკან იაქტიდი:

რღღჩწინს ` თარქასკან
მასნიქ, ირჩი კანდქადრ
ხაქასარ ს ლქსტირინჩი
კანდქადჩინ, ირჩი ირასკან
ლქმნსთაქინ ქიგქ ს $1/2$ -ჩი
ხაქასარ საქინ: სქინ ლქსტირინჩი
ხასკამასნიქს ს:

რწყწნიშვირ ` აქიქსერი მსქ
ხარქიქიქამქ ანგსლქ:

რწყწნიშყასნირწვირ `

ქსქტირასკან ჭიქიქასკან
მწდიქიქინ, ხაქასარ ს ქიქიქ
ბაქაქი იქიქსტირქიქი
ლქსტირასკან მიმნთი ს აქი
ბაქაქი ხარაქსტირქიქანქ:

რინსწჩას ლსწჩყა ` მქიქან-

ელემენტის ატომურ ნომერს.
პროტონი (Gk. prōtos პირველი)
ნივთიერების დადებითად
დამუხტული ელემენტარული
ნაწილაკი, რომელიც წარმოა-
დგენს ატომგულის
შემადგენელ ნაწილს.

პროფილომეტრი ხელსაწყო,
რომელიც ზედაპირის
უსწორობებს კონტაქტური
მეთოდით ზომავს, გაზომვის
შედეგებს კი სკალაზე
აითვლის.

რადიოაქტივობა ქიმიური
ელემენტის იზოტოპების
თვითნებური გარდაქმნის
მოვლენა სხვა იზოტოპად,
რომელსაც თან ახლავს
ელემენტური ნაწილაკების,
ატომბირთვებისა და ხისტი
ელექტრომაგნიტური
ტალღების გამოხსივება.
ასხვაგვებენ ბუნებრივ
რადიოაქტივობასა (ბუნებაში
არსებული იზოტოპები) და
ხელოვნურ რადიოაქტივობას
(რეაქციებით მიღებული
იზოტოპები).

ՊՐՈՏՈՆ (Gk. prōtos առաջին)`
նյութի դրական լիցքավորված
տարրական մասնիկ, որը
հանդիսանում է ատոմի միջուկի
բաղադրիչ մաս:

ՊՐՈՖԻԼՈՄԵՏՐ` սարք, որը
չափում է մակերևույթի
անհարթությունները շփման
մեթოდով, իսկ չափումների
արդյունքները հաշվարկում է
սանդղակի վրա:

ՌԱԴԻՈԱԿՏԻՎՈՒԹՅՈՒՆ
(ճառագայթասկսիվություն,
ռադիոակտիվ տրոհում)`
որոշակի քիմիական տարրերի
անկայուն իզոտոպների
ինքնաբերաբար փոխակերպ-
ումը մեկ այլ քիմիական տարրի
իզոտոպի, որն ուղեկցվում
է էներգիայի և տարրական
մասնիկների արձակումով,
էլեկտրամագնիսական
ալիքների ճառագայթմամբ:
Տարբերակում են բնական
ռադիոակտիվություն (բնության
մեջ առկա իզոտոպներ) և
արհեստական ռադիոակտիվ-

რადიონტერფერომეტრი

იარაღი, რომელსაც რადიოასტრონომიული დაკვირვებებისათვის იყენებენ.

რადიოლოკაცია მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგი, რომლის ამოცანაა სხვადასხვა ობიექტზე რადიოტექნიკური მეთოდებით დაკვირვება, ობიექტის გამოვლენა, გარჩევა, მისი კოორდინატების გაზომვა და სხვა მახასიათებლების დადგენა, რითაც ზომავენ მანძილს ობიექტამდე, სიგნალის მოსვლის მიმართულებას, ობიექტის მოძრაობის რადიალურსა და კუთხურ სიჩქარეებს და ა.შ.

რადიომეტრი რადიოაქტიურობის გამზომი ხელსაწყო, რომელსაც იყენებენ ელექტრომაგნიტური გამოსხივების თბური ენერგიის გასაზომად. მეტროლოგიაში ამ ტიპის რით იკვლევენ მზის რადიაციას.

იქჟონ (ნესაქციანსეროდ სოთაგვად იქოთოთერ):

ნ-არჩინისნერწერიშნსწრ`

სარე, ირნ იქოთაქოიბოდნ სნ ნათქიოთასოთაქიოთასკან იქიოთარქიოდნსერჩი ხამარ:

ნ-არჩიოდნქსაშნს` გქიოთიქოქან ს თსქინსქსაქი ქნსაქადქათ, ირჩი ქსნიქინს ს თარქერ იქესქისნერჩი იქიოთინრ ნათქიოთსქსნიქსკსკან მსქოიქსნეროდ, იქესქიოთი ხაქონსარქერიოდ, დანსაქიოდ, სრას ქიოიოქინსათსნერჩი ქაქიოდნ ს აქი ხასოქიქონსნერჩი იოიქიოდნ, იქნიქი ქაქიოდნ სნ იქესქიოთი ხსოთაქიოიქიოთინრ, იოიქიოქიოთინრ იქიოთმანს სქსოთი სსქათმამქ, ქარქმანს ქათაქიქიქიქინს ს ანსქიონსაქინს არაქოქიქონსნერქი ს აქინ:

ნ-არჩიოშსწრ, დან-არქსაშნ-

არქსაქ` დათოაქაქოქმანს სნსერქიქაქი ქაქიმანს სარე, ირნ იქოთაქოიბოდქიოდ ს სქსქოქრამარქ-ნიქსასკანს დათოაქაქოქმანს სქსქრამაქინს სნსერქიქაქი ქაქიმანს ხამარ: ქაქიარქიოთიქოქანს მსქ აქი თიქაქი ნათქიოდნსეროდ ხსოთაქოთიოდნ სნ არსაქინს

რადიოტალდასატარი დიელექტ-
ტრიკული არხი, რომელსაც
იყენებენ რადიოტალღების
გასავრცელებლად. არხის
გვერდითი ზედაპირი არის
ორი გარემოს გამყოფი
საზღვარი. როცა ტალღა ამ
საზღვარს გაცდება, მკვეთრად
შეიცვლება დიელექტრიკული
ან მაგნიტური შეღწევადობა
და ელექტროგამტარობა.

**რადიოტალღები ელექტრო-
მაგნიტური ტალღები,
რომელთა ტალღის სიგრძე
მეტია 0,1 მმ-ზე. გამოიყენება
რადიოკავშირში,
რადიოლოკაციაში,
რადიოასტრონომიაში და სხვ.**

**რადიოტელესკოპების მიმღები
მონწყობილობა, რომელიც
ანტენასთან ერთად გამოიყე-
ნება ასტრონომიული ობიექტების
რადიოდიაპაზონის
გამოსხივების შესასწავლად.**

**რეაქციათა ურთიერთობის
პრინციპი წრფივად
დეფორმირებადი სხეულის**

დაზოცაყაქოიმრ:

მარქიონაქსაქსარ` ექლქსორქქ
აქქ, იქნ ოცთაგორბოიმ ზნ
ნაიქიოაქქნქნქი თაქაბმან
ხამარ: აქქქი კიოქმნაქიქ
მასქქსოქქქ ნქქო
მქქაქაქქქქი ქაბანაქაქ
სახმან ზ: ზქქ აქქქ აქა
სახმანქქ ანქნოქმ ზ, კიოქოქ
ქიქაქოქმ ზ ექლქსორქქ კამ
მაცქსასქან ჟაქიანქლ-
ქოქქოქნქ ნ ზქქსორა-
ხაიქიქაქსანოქქოქნქ:

მარქიონაქსაქსარ` ზქქსორამა-
ცქსასქან აქქქნქ, იქონქ
აქქქი ნქქაროქქოქონს აქქ ზ 0,1
მმ-ქქ: ოქქაროქოქმ ზ
ნაიქიქაქაქოქმ, ნაიქიქოქ-
აქქაქაქოქმ, ნაიქიქათოქაქ-
თოქქაქმ მქქ ნ აქქნ:

მარქიონაქსაქსაქსარქ ლქოქს-
ქქ` სარქ, იქნ აქქაქაქქი ხქო
კქქაროქოქმ ზ ასათოქაქთასქან
ოქქსქსონქქი ნაიქიქიქაქაქცინქ
დაზოცაყაქოქმან
ოქსოქმნასაქქოქქაქ ხამარ:
მარქაქსაქსარქ ჰარაქსარქოქ-
ქსაქ სქქქოქსაქ` ცბაქაქოქს
იქქიქონაქცოქ მარქმქი ხასოქ-

თვისება, რომელიც გამომდინარეობს მუშაობათა ურთიერთობის პრინციპიდან. იყენებენ მასათა გამძლეობასა და საამშენებლო მექანიკაში.

რეგენერატორი თბოტექნიკაში მძიმე თბოგადამცემი.

რომელშიც სითბოს გადაცემა ხდება თბოგადამტანის რიგრიგობით შეხებით აპარატის ერთსა და იმავე ზედაპირთან. „ცხელ“ თბოგადამტანთან შეხების დროს რეგენერატორის კედლები ცხელდება. „ცივთან“ – ცივდება.

რეზისტორი ელექტრული წრედის ელემენტი, რომლის ძირითადი დანიშნულებაა აქტიური წინაღობა გაუწიოს ელექტრულ დენს.

რეზონანსი ჩამოყალიბებული იძულებითი რხევების ამპლიტუდის მეტნაკლებად მკვეთრი გაზრდა, როცა გარე ზემოქმედების სიხშირე უახლოვდება სისტემის

უქონს, որე ჩქარად ღაჯასთან-ქნერი ხარაქერიოქან სკცონ-ქიგ; ყირათომ ზნ ცანცაბანსერი ექმანსკონიოქანს ს ჰქნარარასკან მსქანსქსკაქიან:

რეზონანსი ` ბანრ

ღერმანხაღორქი ღერმანსქანსქსკაქიან, იქიან ღერმიოქანს ხაღორქიანრ სთქი ღონსნიან სარქი მქსნიან მასქერსიოქიანს ხერქიქ ექიყქელიქ: «საქ» ღერმანხაღორქიქი ხსთ ჰქმანს ძამანასკ რეგენერატორი აყათერქ თაქანნიან ზნ, «სათქ» ხსთ ` სათქიან:

რეზონანსი ` ღსქსორასკან

ღიქსაქი სკათიოცქადქსაქი თარქ, იქი ხქმანასკანს სქანასკიანრ ხიანსქნს იო სკარიანრ სკარცაქიქრქს ღ ` ღიქსაქიან ხიანსქინ იქიღასქი ექმანთერიოქონს გიოც თაქი ძანასაყარქიქ:

რეზონანსი ` თასთანოქასკან

ხამასკარცინ სთქიქოქასკან თასთანნიანსერი ამაქქითიქი სტიოქს ადქი ღსიოქქ, ღრქ ართაქინ აოქსგოქიანს ხადანასკანსიოქონსრ მიოქს-

ლური გადახრა წონასწო-
რობის მდებარეობიდან.

რხევების მიღევა საკუთარი
რხევების თანდათანობითი
შესუსტება.

რხევითი სისტემა სხეულთა
სისტემა, რომელსაც შეუძლია
თავისუფალი რხევების
შესრულება.

რხევის სიხშირე ფიზიკური სი-
დიდე, რომელიც ტოლია
სხეულის მიერ შესრულებული
სრული რხევების რაოდენო-
ბის ფარდობისა იმ დროის
შუალედთან, რომელშიც
შესრულდა ეს რხევები.

სარკული არეკვლა გაპრიალე-
ბული, გლევი ზედაპირიდან
სინათლის არეკვლა.

საუკეთესო ხედვის მანძილი
თვალიდან საგნამდე მინიმა-
ლური მანძილი, რომელზეც
შესაძლებელია საგნის
დეტალების კარგად გარჩევა
თვალის დაძაბვის გარშე.

ხაქასარასკჯოიქჟან ეჟიქჟიგ
ათაქელქათიქნ ჳეიოიქრ:

SUSANISHI SHIHI

ასქასქან თათანოიქნქი
ასთიქანასქან ჟოიქავიქნ:

SUSANIRASHI ZASHI-

IRASHI მარქინქნქი

ხამასქარქ, იქრ ქაროქ ჳ აქათ
თათანოიქნქი ქათარქ:

SUSANISHI ZASHI-

ISHIHI ჟიქქასქან

მქბოიქნიქნ, იქრ ხაქასარ ჳ
მარქნი ქოქქიქ ქათარქად

ქქიქ თათანოიქნქიქი ქანასქი ს
აქნ ქამანასქახათიქადქი

ხარარქოიქანიქრ, იქრიქ
ქათარქქლ ჳ აქა

თათანოიქნქიქი:

ZASHIASHI ASHISHI

ქაქქელქად, ხარქ მასქერქ-
ქქიქ ქოქქიქ ანქოქარქბოიქ:

ISHISHIASHI LASHISHI

ZASHISHIHIHIHIHI აქქიქ
მქიქს ათარქსან იქქაქათიქნიქ

ხქოქქოიქნიქნიქრ, იქრიქ
ხნარქქოქ ჳ ათარქქიქ

მანქამასქერქ ქაქ
თარქერქსქლ, ათანგ აქქქ

ქარქქოქ:

ვერცხლისწყლით, ვთილის სპირტით ან სხვა სითხეებით.

სიმკვრივე სიდიდე, რომელიც ტოლია სხეულის მასისა და მისი მოცულობის შეფარდებისა.

სიმძიმის ცენტრი მყარი სხეულის სიმძიმის ცენტრი მის მასათა ცენტრს ემთხვევა.

სიმძიმის ძალა ძალა, რომლითაც სხეული მიიზიდება დედამიწისკენ (ან სხვა პლანეტისკენ) მის ზედაპირთან ახლოს.

სიმძლავრე სკალარული სიდიდე, რომელიც მუშაობის იმ დროის შუალედთან ფარდობის ტოლია, რომელშიც შესრულდა მუშაობა. მისი ერთეულია ვატი (ვტ).

სინათლე გამოსხივება, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს მხედველობითი შეგრძნება; ნებისმიერი სიხშირის ელექტრომაგნიტური გამოსხივება.

სინათლის არეკვლა სინათლის ტალღის ორი განსხვავებული

ენ სნტიკი, ლეიქი საქრთოდ
კამ აჟ ხეოდსნეროდ:

ისინი-მინი მნდოქონ, ირდ
ხაქასარ ღ ნოქი დანდქადი ს
ნრა ბაქაქი ხარაქეროქანრ:

ოსარნი-მას ყხსარის აქინდ
მარანი ბანოქონ კნსთონრ
ხამრსნთომ ღ ნრა დანდქადნ-
ქი კნსთონსინ:

ოსარნი-მას იიქ იიქ, იროდ
მარინრ დქდიომ ღ იქაქი ზრქიქი
(კამ იქაქი აჟ მთორასქ) ` ნრა
მასქერსოქი მთ:

ჯორნი-მინი ` სკაქარ
მნდოქონ, ირდ ხაქასარ ღ
ჭიქიქასკან მარანი კათარად
აქასთანქი ს იქა კათა-
რმან ჭამანასკამქიქიქი ხარა-
ქეროქანრ: ` ნრა მქაქიქინ ღ
ქათრ (ქი):

ლი-მს ` დათაქაქონ, ირდ
კაროდ ღ ათაქაქინსქ
თნსთოქასკან დქაქიქონ, ს
ქანსკაქად ხადაქიქონ
ქქსქორამაქინქასკან
დათაქაქონ:

ლი-მსი ას-ქარ-ქარ-ქარ
ქოქაქი აქიქრ, ზრქი თარქერ

გარდატეხის მაჩვენებლიანი გარემოს გამყოფ ზედაპრზე დაცემისას უკან სანყის გარემოში დაბრუნების პროცესი.

სინათლის გაბნევა გარემოში გავრცელებისას სინათლის კონის ყველა შესაძლო მიმართულებით გადახრა.

სინათლის გარდატეხა ერთი გარემოდან მეორეში გადასვლისას სინათლის (ელექტრომაგნიტური ტალღების) გავრცელების მიმართულების ცვლილება.

სინათლის კვანტი იგივე ფოტონი.

სინათლის სიჩქარე ვაკუუმში (c)
- ერთ-ერთი ძირითადი ფიზიკური მუდმივა, რომელიც ვაკუუმში ელექტრომაგნიტური ტალღების გავრცელების სიჩქარის ტოლია. $c=(299\ 792\ 458 \pm 1,2)\text{მ/წმ}$. სინათლის სიჩქარე ნებისმიერი ფიზიკური ურთიერთქმედების ზღვრული სიჩქარეა.

რესკანს გოცგანჩიჟოქ მიჯაქაქუჩი
ჩაქანსმან მასქერსოუქინ
ღნსნსქუქა, ქოქოქომ ლ
თაქრადმან ნოქოქოქოქონღ ოქაქი
ხსოქ `ნაქინასქან მიჯაქაქუქ:

LH3UH 3UH მიჯაქაქუქომ
თაქრადქქუქა `ლუქაქი ქინღქ
ჯსოქომ ჩოქორ ხნაქრადქორ
ნოქოქოქოქონსნსქოქ:

LH3UH 4UH მი მიჯაქაქუქოქ-
ქგ ოქოქსან ანგნსქუქა `ლუქაქი
(ქსქოქოქრამაღნქიასქან
აქქქნსქქი) თაქრადმან
ნოქოქოქოქან ქოქოქოქოქოქონს:

LH3UH 5UH ნოქინ ქოქოქონს:

LH3UH 6UH ქასქ-
ნოქონსმ(c) ხქინსასქან ქიქქქქ-
ასქან ხასოქათოქონსნსქქგ მსქნ
ქ, ოქრ ქასქოქოქონს ლსქოქოქრამა-
ღნქიასქან აქქქნსქქი
თაქრადმან არაქოქოქონს ლ
ხაქასაქრ: $c=(299\ 792\ 458 \pm$
 $1,2)\text{მ/ქქქ}$: ლუქაქი არაქოქოქონსღ
ხამაქრქოქომ ლ განსქაგაღ
ქიქქქასქან ქოქიქაქოქოქოქონს
თაქრადმან სასქინსაქიქინ

სინათლის სხივი წარმოსახვითი წრფე, რომლის გასწვრივაც ვრცელდება სინათლის ენერგია.

სინათლის შთანთქმა ნივთიერებაში გავრცელებისას სინათლის ტალღის ენერგიის შემცირება.

სიჩქარე ერთ-ერთი ყველაზე ფუნდამენტური და პრაქტიკაში ყველაზე გამოყენებადი ფიზიკური სიდიდე. ზოგადად აღნიშნავს დროის ერთეულში რაიმე სიდიდის ცვლილებას. ფიზიკაში ეს არის სიდიდე, რომლის გარშემოც და რომელზეც არის ანუობილი თანამედროვე ფიზიკა, კერძოდ აინშტაინის ფარდობითობის თეორია. ამ თეორიის მიხედვით, სიჩქარის სიდიდე არის შემოსაზღვრული, აქვს მაქსიმუმი და მასზე მეტი სიჩქარის არსებობა თეორიულად არის შეუძლებელი. მისი მაქსიმუმი არის ე. წ. „სინათლის სიჩქარე“. ეს

არაადიქონს:

L₀-მ₀ v²/c² ერსაკ-
აქსკან იოქი, იქი ერსაკანქოქ
თარაბქონ **ქ** ქოქსი **ქ**ნერქიან:

L₀-მ₀ v²/c² იქოქი
მქიქ ანქნქქი **ქ** ქოქსი
ქნთნსაქქოქსან
ნქაქონ **ქ** ქოქსი აქქქ
ქნერქიქი ნქაქონ:

მ₀(1-v²/c²)^{-1/2} ამნსაქინსარ
არ **ქ** არსაკთქსაქონ
ამნსაქქრანქი **ქ**ქიქსკსკს
მნთქოქონქნერქი **ქ** მქს **ქ**:
ქნქიანთორ ათამქ
ართახაქთონ **ქ** ქამანსაქი
მქაქქონ იქს მნთქოქსან
ქიქიქოქოქონქ: **ქ**ქიქსაქონ
სა მნთქოქონ **ქ**, იქი **ქ**ოქ **ქ**
ქრა **ქ**ათოქქაბ **ქ**
ქამანსაქსქიქ **ქ**ქიქსკს,
მასნაქქრაცაქს **ქ**ქიქოქსი
ქარაქერსკსანთქოქსან
თსთოქოქონქ: **ქ**ქ თსთოქოქსან
ქამაქსან, არაქოქსან
მნთქოქონქ საქამანსაქსკქაბ
ქ, იქი მარსქიმონ **ქ** იქანქი
აქქქი არაქოქსან ქოქოქონქ
თსსკსანთქონ **ქ**ანქსარ **ქ**: **ქ**რა

არის ელექტრომაგნიტური ტალღის გავრცელების (ფოტონის) სიჩქარე ვაკუუმში. მისი მნიშვნელობა არის 299 792 458 კილომეტრი წამის განმავლობაში. სიჩქარე არის ვექტორული სიდიდე, ანუ რიცხვით მნიშვნელობასთან ერთად მიუთითებს ასევე გადაადგილების მიმართულებას.

სპექტრი ხილული სინათლის ფერები: წითელი, ნარინჯისფერი, ყვითელი, მწვანე, ცისფერი, ლურჯი, იისფერი.

სპექტროგრაფი ოპტიკური ხელსაწყო გამოსხივების სპექტრის მისაღებად და ერთდროულად რეგისტრაციისთვის.

სპექტროსკოპი ოპტიკური ხელსაწყო გამოსხივების სპექტრის ვიზუალურად დასამზერად. სპექტროსკოპის ძირითადი ნაწილი არის ოპტიკური პრიზმა.

მაքსიმუმს აქაყა კიკვად «ლიუსი არაგოქონსს ს: ზა ლესკორამაგნიტური აქიქი თარაბმან (ფიოთიქი) არაგოქონსს ს ქასკიოთიომ: სრა ნჯანსაკიოქონსრ 299 792 458 კიქლომსთორ ს ქასქესქანქ რწაგქომ: არაგოქონსრ ქესკიორასქან მსბოქონს ს, აქსქინქნ` ქქასქინს ნჯანსაკიოქონსს ხსთ მასონსანჯიომ ს ნასს თსქაქიქიმანს იოქიოქონსრ:

სოქსსრ, ლიქსაოუსქსრ`

თსქანსქქი ქიუსქი გოქინსქ` კარქიქ, ნარწჯაგოქონს, იქიქინს, კანსაჯ, სქსნაგოქონს, კასქიოქონს, მანოქსკაგოქონს:

**ლიქსაოუსქსრსაქიქ`** ოქთიქსკანს საარქ` ჯათაგაქონსს საქსკიორქ` ქიოსაქათსქსქორქ, სთანსაქონს ს მქსაქმანსსკ გქანსქსქლი ხსამარ:

სოქსსრიოსქიოქონს, ლიქსაქსა-

**ქიქიქ`** ოქთიქსკანს საარქ` ჯათაგაქონსს საქსკიორქ თსქანსქქიორწინს იქიოთარქსქლი ხსამარ: საქსკიორიოსქიოქონსს ხქიმანსკანს მასარ ოქთიქსკანსს აქიქიმანს ს:

სპექტროსკოპია ფიზიკის განყოფილება, რომელიც სწავლობს ოპტიკურ სპექტრებს ატომების, მოლეკულებისა და ასევე სხვადასხვა აგრეგატულ მდგომარეობაში მყოფი ნივთიერებების აგებულების დასადგენად.

სპექტრული ანალიზი ფიზიკური მეთოდი ნივთიერების ქიმიური შემადგენლობის თვისობრივი და რაოდენობრივი ანალიზისთვის, რომელიც ეფუძნება მათი ოპტიკური სპექტრების შესწავლას.

სპინი (*E. spin* ბრუნვა) თანამედროვე ფიზიკაში: ელემენტარული ნაწილაკის (ელექტრონის, პროტონის, ნეიტრონის) ან ატომგულის მოძრაობის რაოდენობის საკუთარი მექანიკური მომენტი, რაც განპირობებულია მათი კვანტური ბუნებით; მისი სიდიდეა არსებითად დამოკიდებული ელემენტარული ნაწილაკების თვისებები.

სტატიკა მექანიკის ნაწილი, რომელიც სწავლობს ძალების

სოხსოფილი ფიზიკური რაობა, ირნ იოსონსაძირი და ოპტიკის სპექტრის ანალიზის, მოლეკულების და სხვადასხვა აგრეგატულ მდგომარეობაში მყოფი ნივთიერებების აგებულების დასადგენად.

სოხსოფილი ფიზიკური რაობა, ირნ იოსონსაძირი და ოპტიკის სპექტრის ანალიზის, მოლეკულების და სხვადასხვა აგრეგატულ მდგომარეობაში მყოფი ნივთიერებების აგებულების დასადგენად.

სოხსოფილი ფიზიკური რაობა, ირნ იოსონსაძირი და ოპტიკის სპექტრის ანალიზის, მოლეკულების და სხვადასხვა აგრეგატულ მდგომარეობაში მყოფი ნივთიერებების აგებულების დასადგენად.

სოხსოფილი ფიზიკური რაობა, ირნ იოსონსაძირი და ოპტიკის სპექტრის ანალიზის, მოლეკულების და სხვადასხვა აგრეგატულ მდგომარეობაში მყოფი ნივთიერებების აგებულების დასადგენად.

მოქმედების ქვეშ მყოფი სხეულების წონასწორობის პირობებს.

სხეულის იმპულსი მოძრაობის რაოდენობა - ვექტორული ფიზიკური სიდიდე, რომელიც მასის სიჩქარეზე ნამრავლის ტოლია.

ტელესკოპი ასტრონომიული ოპტიკური ხელსაწყო ცის მნათობებზე დასაკვირვებლად.

ტემპერატურა (ლათ. tempera- tura - თანაშემომილება, ნორ- მალური მდგომარეობა) ფიზი- კური სიდიდე, რომელიც ახა- სიათებს მაკროსკოპული სის- ტემის თერმოდინამიკური წო- ნასწორობის მდგომარეობას.

ტრაექტორია წარმოსახვითი წირი, რომელსაც შემოწერს მატერიალური წერტილი არჩეული ათვლითი სისტემის მიმართ მოძრაობისას.

ტრანზისტორი სამი ან მეტი გამოსავლის მექონე ნახევარ- გამტარული ხელსაწყო. გამო- იყენება ელექტრული რხევების გაძლიერების, გენერირებისა

აღიგნოქჟამრ სჟოქასკან მარმინნერქ ხაქასარა- სკოოქჟან აქამანნნერქ:

ՄԱՐՄՆԻ ԻՄՊՈՒԼՍ` շարժման չափը՝ վեկտորական ֆիզիկական մեծություն, որը հավասար է մարմնի զանգվածի և արագության արտադրյալին:

ԱՍՏՂԱԴԻՏԱԿ` աստղագիտակ- ան օպտիկական սարք՝ երկնային լուսատուների դիտարկման համար:

ՋԵՐՄԱՍՏԻՃԱՍ (լատ. temperatura, նորմალ վիճակ) ֆիզիկական մեծություն, որը բնորոշ է մակրոսկոպիկ համակարգի թերմոդինա- միկական հավասարա- կշռության վիճակին:

ՀԵՏԱԳԻԾ` երևակայական գիծ, նյութական կետի շարժման անընդհատ հետագիծ, այն գիծը, որով մարմինը շարժվում է տվյալ հաշվարկման համակարգում:

ՏՐԱՆԶԻՍՏՈՐ` երկու կամ ավելի ելք ունեցող կիսահաղորդչային սարք: Կիրառվում է էլեկտրական տատանումների ուժեղացման, զենեղացման և

და გარდაქმნისათვის.
ტრანსფორმატორი აპარატი,
რომელიც ელექტრულ ძაბვას
ზრდის და ამცირებს.

ტურბულენტობა (ჭიდროდი-
ნამიკაში) ან ტურბულენტური
დინება არის სითხის ან აირის
მოძრაობის რეჟიმი, რომე-
ლიც ხასიათდება დინების
ქაოსური ცვლილებით. ეს
გულისხმობს დინების მახასი-
ათებელი წნევისა და სიჩქარის
სწრაფ და შემთხვევით ცვლი-
ლებას სივრცესა და დროში.

ულტრაბგერა მაღალი სიხში-
რის დრეკადი ხმოვანი
რხევები.

ულტრაბგერა დრეკადი ტალ-
ღები რხევების სიხშირით 20
კჰც - 1 გჰც.

ულტრაიისფერი გამოსხივება
ელექტრომაგნიტური გამო-
სხივება, რომლის ტალღის
სივრცე ვაკუუმში არის 10 ნმ-
დან 400 ნმ-მდე ინტერვალში.
ბევრ ნივთიერებაში ინვევენ

ელერაქტივამან ხამარ:
სრასუჰირუსანი ` საყრ, որე
აქელაგნიომ კამ ნაკელგნიომ ლ
ლესკორასკან ჭიქიქასკან
ხოსანქი ჯარქადიქონილ:

სიჩრქილესნიჩქი (ხიქი-
ნიქისამქსაქიომ) ` თორქილესთ
ხიქილ ხელილქი კამ კაქი
ჯარქამან ნესქი ლ, იქინ რნიორე ლ
ხიქილ ქათასაქინ ჭიქიქიქი-
ქონილ: სო ლესოქიომ ლ ხიქიქინ
რნიორე ჟნქამან ს არაკიქიქონ
არაკ ს აქათასხკან
ქიქიქიქიქიქონ თორადიქონ ს
ქამანასქი მღ:

ნილსრსღამს ` რარდრ
ხადაკიქიქონ ათადკასკან
დაქინასქინ თათანნიომსქ:

ნილსრსღამს ` ათადკასკან
აქიქინქი თათანნიომსქი 20
ყღს - 1 ყღს ხადაკიქი-
ქანნიქიქამქ:

ნილსრსმსნიქსაქიქიქი
ღამიქამსქიქიქი `
ლესკორამადქიქასკან
დათადკაქიქონ, იქი აქიქიქი
ქიქარნიქონილ ქსკიქიქიქონი 10
სს-ქი მქიქს 400 სს თიქიქიქონ

ფოტოფეფეტსა და
ლუმინესცენციას.

**უძრობის მასა (ინვარიანტული
მასა)** სკალარული ფიზიკური
სიდიდე რომელიც ფარდობი-
თობის თეორიაში ახასიათებს
სხეულის ინერტულობას.

უწონადობა მექანიკური სისტე-
მის მდგომარეობა, როცა
სისტემაზე მოქმედი გარეშე
გრავეიტაციული ველი არ
ინვევს სისტემის ერთი
ნაწილის მეორეზე
ურთიერთბეზლოვს და
დეფორმაციას.

ფაზური სიჩქარე ფიზიკური
სიდიდე, რომელიც ტალღის
სიგრძის სიხშირეზე
ნამრავლის ტოლია.

ფარდობითობის პრინციპი
ფარდობითობის თეორიის
ერთ-ერთი პოსტულატი,
რომელიც ამტკიცებს, რომ
ათვლის ნებისმიერ ინერციულ
სისტემაში ყველა ფიზიკური

ე: ზათ სიუქერიომ ათაჯაგნიომ
ენ ზითოქესესოთ ს ჯოასაბიროომ:

ՀԱՏԳՄՏԻ ԶԱՏԳՎԱԾ

(**ԻՆՎԱՐԻԱՆՏ ԶԱՏԳՎԱԾ**)`
սկայար ֆիզիკական մեծու-
թյուն, որը հարաբերականու-
թյան տեսության մեջ բնորոշ է
մարմնի իներտությանը:

ԱՆԿՇՈՒԻԹՅՈՒՆ` մեխანიկա-
կան համակարգի վիճակ, երբ
համակարգի վրա ազդող
արտաքին ձգողական ուժը չի
հարուցում համակարգի մի
մասի մյուսի վրա փոխձնշում և
դեֆორմացում, երբ նրա վրա
ազդող արտաքին ուժերը
հավասարակշռում են իրար կամ
բացակայում են:

ՓՈՒԼԱՅԻՆ ԱՐԱԳՈՒԹՅՈՒՆ`
ֆիզիկական մեծություն, որը
հավասար է ալիքի երկարու-
թյան և հաճախության
արտադրյալին:

**ՀԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԿԶԲ-
ՈՒՆՔ**` հարաբերականության
տեսության դրույթներից մեկն է,
որը հաստատում է, որ
հաշվարկման ցանկացած
իներցիալ համակարգում

მოვლენა (მექანიკური, ელექტრომაგნიტური და სხვ.) ერთიდაიმავე პირობებში ერთნაირად მიმდინარეობს.

ფარდობითობის სპეციალური თეორია აინშტაინის მიერ შემოთავაზებული ფიზიკური თეორია, რომელიც აღწერს მექანიკის კანონებს მაღალ სიჩქარეებზე.

ფერი ოპტიკური დიაპაზონის ელექტრომაგნიტური გამოსხივების ხარისხობრივ სუბიექტური მახასიათებელია, რომელიც განისაზღვრება ფიზიოლოგიურ, მხედველობით შეგრძნების წარმოშობის საფუძველზე და დამოკიდებულია მთელი რიგ ფიზიკურ, ფიზიოლოგიურ და ფსიქოლოგიურ ფაქტორებზე. ფერის აღქმა განისაზღვრება ადამიანის ინდივიდუალურობით, ასევე სპექტრული შემადგენლობით, ფერის და სიკაშკაშის კონტრასტზე მიმდებარე სინათლის წყაროსთან შედარებით, ასევე სავ-

ფიციკლასკან ღრსოიქორ (ფიციკლასკან, ღღსკოტრასმადღიასკან სი ასი) მღსნოიუნ აყასმანნსერიონ მღანმან სნ რღსანოიმ:

ჯარღაღრღასღსღიღღსღს ჯღსღიღჟ სღსღიღღღიღღს` ასღსთასღნიღ კოღღიღ ათასღარღკღად ფიციკლასკან თსღოიქონ, იორღ სკარაღღოიმ ღ მღსანსღიკაღი ოღსღსღსღრღ რარღარღ არაღოიქონსღსღიღ კღა:

ღიღღსღ` ოაღიღსკან თღიღოიქღიღ ღღსკოტრასმადღიასკან ღათაღაყაღსმან ირასღი ၾოიქღსღიღ რღოიქაღღიღ ს, იორღ იორღღოიმ ღ თსღათღოიქოღან ფიციღოიღღასკან ღღაღღოიქოღან ღღმან კღა სი კაღიღად ღ მღ ჯარღჟ ფიციკლასკან, ფიციღოიღღასკან სი ღოღღრღანასკან ღოღღონსღსღიღიღ: ღოიღსღიღ რღსკაღოიმღ იორღღოიმ ღ მარღოიღიღსღოიქონოიქოღან ღსოღიღიღ, ღიღყაღსი ၾასი საყღსკოტრაღ კაღაღიღ, ღონსაღღიღ სი აყაღღათოიქოღან კღონოტრასაღოიღ ჯოღასკა ღოიქაღიღ აოღოიღღსღიღ ღამსაღათ, ၾასი ათარღსანსღიღიღ, იორღსღ ჯღსიღ ღოღსაღიღოიმ:

ებზე, რომლებიც არ ანათებენ.

ფერომაგნეტიზმი მაგნიტურ კრისტალურ ნივთიერებებში თავისთავადი დამაგნიტების არსებობა.

ფერომაგნეტიკები ნივთიერება, რომელსაც ფერომაგნეტიზმში ახასიათებს.

ფიზიკა (ბერძნ. ფისიკ (physis „ბუნება“ ან „სხეული“, ხოლო ფისიკოს (physikos „ბუნებრივი“) მეცნიერება ბუნების შესახებ, რომელიც შეისწავლის მატერიალური სამყაროს ზოგად თვისებებს და კანონებს.

ფიზიკაში ენერგია (ბერძნ. ἔνεργια - მოძრაობა) არის სიდიდე, რომელიც შეიძლება მიეკუთვნოს ნებისმიერ ნაწილაკს, სხეულს ან სხეულების ერთობლობას და წარმოადგენს მოძრაობის და ურთიერთქმედების რაოდენობრივ ზომას.

ფიზიკური სიდიდე რაიმე ობიექტის ან მოვლენის რომელიმე ფიზიკური მახასიათებლის რაოდენობრივი მნიშვნე-

წერილობითი მაცნისა-
კან ქიმიკული სიუიტირი
(წერიმაცნისიქსირი) იქწნა-
მაცნისაგმან გიუიტირ:

წერილობითი სიუიტი, იქინ
ქნირუქ ქ წერიმაცნისიქსირ:

წერილობითი, (ხინ. ფისიკ (physis «ქნიტირ») კან მარქინ, ისქ
ფისიკოს (physikos «ქნისკან») `
გქსიტირ, ირ
ნისიქსისიქსირ ქ ქნიტირ
იქსისარარ იქსისქსირ,
ქიტირ ქ ქსიტირქ იქსის
სიტირქ იქსისიქსირ:

წერილობითი ქსისქსირ
(ხინ.. ἔνεργια - გიტირნიტი-
ტირ, აქსისიქსირ) ` სქსიქსირ
ქქქსისკან მქსირტირ,
ქნიტირქსის ქ განსქსირ
მასისქქ, მარქინ ქ მარქინ-
ქსისქქსისქსირ ქ ხანქ-
ქსისნი ქ ქსისქსირ ქ ქსის-
ქქსირქსის ქსისქსისქსირ:

წერილობითი სქსირქსირ
იქს ქსისქსირ ქსისქსირქსირ
იქს ქქქქსისკან ხსისქსირტირ,
იქს ხსისქსირქსირ ქსისქსირქსირ

ფოკუსზე.

ფოკუსი წერტილი, რომელშიც ოპტიკურ სისტემაში გასული პარალელური სხივთვონა იყრის თავს.

ფოკუსური მანძილი თხელი ლინზის ოპტიკურ ცენტრსა და ფოკუსს შორის მანძილი.

ფოტოელექტრონი [ბერძ. phōs (phōtos) სინათლე და ელექტრონი] ელექტრონი, რომელიც განიცდის სინათლის ენერგიის ზემოქმედებას.

კრისტალოფიზიკა (krystallos და physikē) „კრისტალი“ და „ფიზიკა“ - მეცნიერების დარგი, რომელიც შეისწავლის კრისტალებისა და კრისტალური აგრეგატების ფიზიკურ თვისებებს.

ფოტოელემენტი ხელსაწყო, რომელიც სინათლის ენერგიას ელექტრულ ენერგიად გარდაქმნის.

ფოტოეფექტი ფოტოელექტრული ეფექტი – ელექტრო-

ექტრონი კეცხვით:

ჟანტის კეს, ირთე ხადაქცეოთ და ოპტიკასან ხანასკარცოქ ანგაბ ცოცახინე აათაცაქსნერქი ქოინელ:

ჟანტისსახის ჯნისაქორი-რქორი` რარას იაცუნასქი ოპტიკასან კესორინიქ მინჯე ექტრონი კეცხვით ელად ხინაქორიქოინელ:

ჟანტისქესორი [ხინ. phōs (phōtos) იოქს და ლესორინ]` ლესორინ, ირე სნქარცქოქ და იოქსი სნერქქაქი სნერცორიქოქსან:

რქორიქლასქორქს (krystallos და physikē) «ქორელ» და «ქიქქსა»` კქოქოქსან რნაცაქან, ირნ იოსამნასქოქ და ქორელნერქი და ქორელქაქი აცრეცათნერქი ქიქქსასან ხასოქოქოქინსერელ:

ჟანტისქესეს` იოსაქინე აათაცაქსნერელ ლესორასან სნერქქაქი ქიქსარქოქ სარქ:

ჟანტისქესეს` ქოთიქესორასან ლესქოქ` ლესორამანქასან

მლექიფი (ზემალალი სიხშირის ტექნიკაში), გადამცემი ხაზის მონაკვეთი, რომელიც ჩართულია ზემალალი სიხშირის ენერჯის გადამცემ ძირითად ხაზში.

შიდტის რიცხვი ერთ-ერთი მსგავსების კრიტერიუმი სითხეების ან აირების მოძრაობისა. რომლებშიც არსებითია შიდა ხახუნისა და დიფუზიის პროცესები.

შორსმხედველობა თვალის ნაკლი, როდესაც ადამიანი კარგად ვერ ხედავს ახლო მდებარე საგნებს.

შტარკის ეფექტი სპექტრული ხაზების გახლეჩა ელექტრულ ველში აღმოაჩინა ი. შტარკმა 1913 წელს წყალბადის ატომების სპექტრის შესწავლისას. შტარკის ეფექტი შეინიშნება ატომებისა და სხვა კვანტური სისტემების სპექტრებში. მისი მიზეზია კვანტური სისტემის ენერჯის დონეების წინაცვლება და ქვედონეებად გახლეჩა ელექტრონულ ველში.

ულქი (დერეარბი ხადაქასკანო-ყოან სთქანქსკაიონ), ხაიორიქი დბი ხასოქაბ, იორი მიხასაბ ლ დერეარბი ხადაქასკანოყოან ლნერქია ხაიორიქი იქიმასკან დბიქ:

ტარქსი ბიქ` ხეიოსქნერი კამ დაცერი ჯარბმან სმანოყოან ჯაქანქქნერიქ მსკე, ირიწგიონ ლასკან ლნ ნერქინ ჯქმან ს იქიქიოქიაქი ყრიოქსანერი:

ჯნიასსიბიბიქს` აქქი არასო, ზერი მარიქ ლქ ქი თსსსონი მით დსსქიოქ ათარქსანერი:

ტსარქი ბრქიბიბი` საქსკორა-ქინ დბერი დსქიონი ლქსკორასკან იჯაჯოთონი ხაიონაქერიქ ლ ტსარქი` 1912 ბქასკანქინ ჯრადბი ათიმი ათარქმან საქსკორი იოსონსაქერიქა: ტსარქი ზესოიქიქი სქსოქიონ ლ ათიონერი ს აქი ქქანსოაქინ ხამასკარდერი საქსკორერი: ზრასკათდაიქი ლქსკორასკან იჯაჯოთონი ქქანსოაქინ ხამასკარდქი ლნერქიაქი მასკარქასქნერი

შტერნ-გერლახის ცდა ცდა, რომელიც ექსპერიმენტულად ამტკიცებს, რომ ატომის მაგნიტური მომენტის პროექცია გარემამაგნიტური ველის მიმართულებებზე ღებულობს მხოლოდ განსაზღვრულ მნიშვნელობებს (იგი სივრცულად დაკვანტულია)

შექძალა სიდიდე რომელიც საშუალებას გვაძლევს ერთმანეთს შევადაროთ სხვადასხვა ოპტიკური სისტემის გამოსახულებათა სიბრტყეებში განათებულიობები.

ცენტრალური ძალა მატერიალურ სხეულზე მოდებული ძალა, რომლის მოქმედების წრფე მატერიალური სხეულის ნებისმიერი მდებარეობის დროს ვადის ძალთა ცენტრად წოდებულ ერთსა და იმავე უძრავ წერტილზე.

ცენტრიდანული ძალა ძალა, რომლითაც მოძრავი მატერიალური წერტილი მოქმედებს სხეულზე (ბმამზე), რომელიც

თელაჯარბიანს ღ ს ღლედიან
ენწამასკარეასენერი:

ჯსენი-ჯენილასი ღირღ` ღირღ, ირღ ღირღარარასკან ღანსაყ-არხიღ საყასვივიან ღ, ირ ასთიმი მადენიასკან მინსთი აყოესეღან ართაღინ მადენიასკან იჯათი ილიიღიამრ ასანთიან ღ მიღან ასხმანღად არღენენი (აღთ თარაღასკანთინი ღღანსთაღიღად ღ):

ღირსთი იიღ` მნღიღიან, ირღ ხნარაღიიიღიან ღ თაღი მიღიანგ ხამსმათღ თარღერი თაღიკასკან ხამსკარღერი აყათსენენერი ღიასაღინ ხიღენერი ხარღიღიანსენიან:

ყენსინსაყას იიღ` სიღასკან მარმნი ღრას აღიღი იიღ, ირღ ღირღიიღიან ილიღი სიღასკან მარმნი ვანსკავად იიღიღი ღამანსაკ ანგნიან ღ იიღერი კენსთინი კიღღიღ მიხსთიან ანჯარღ კენიღ:

ყენსინსანიიღი იიღ` იიღ, ირღღ ღარღღიღ სიღასკან კენსიან აღიღიან ღ აღთ კენიღ ღარღმანს აღასთიღიან

მცდარია, რადგან მასში იგულისხმება სიმძლავრე და არა ცხენის ძალა.

ძაბვა ელექტრული ფიზიკური სიდიდე, რომელიც უდრის ელექტრული წრედის ან ელექტრული ველის ორ წერტილს შორის ელექტრული ველის მიერ შესრულებულ მუშაობას ერთეული დადებითი მუხტის გადაადგილებისას ველის ერთი წერტილიდან მეორეში.

ძალა ვექტორული ფიზიკური სიდიდე, რომელიც სხეულის მასის ამ ძალით მიერ მინიჭებულ აჩქარებაზე ნამრავლის ტოლია. გამოიყენება მოცემულ სხეულზე სხვა სხეულების იმ მექანიკური ზემოქმედების აღწერისთვის, რომელიც იწვევს სხეულის მოძრაობის ხასიათის ცვლილებას ან მის დეფორმაციას. ძალის ერთეულია ნიუტონი.

ორ სრანთომ სკასთი ღ ათნქად ხეორიოქონსრ ს იჯ ჟე დქოი იოძრ:

ღსრწოღს ღლსტორასკან ჟიქიქსკასკან მნბოქონს, ირღ ხაქასაარ ღ ღლსტორასკან ჟოქსაქი კამ ღლსტორასკან იკაჟთი ღრკოი კსტორი მქღს იქრასკან ქიგქ ანგნსლქო იქსაქოიმ ხიოსანქი კოიღიგ კასორქად აქქასოსანქინ:

წოღ სქოქასკან მარამინსერი მსქასანქიქსკასკან ქოქსაღღსოქოქან ჟაქინ აროსახაქოთოქ ქსლსტორასკან ჟიქიქსკასკან მნბოქონს: ჴქირათქოიმ ღ თოქაქლ მარამნი ქრას აქლ მარამინსერი აქნ მსქასანქიქსკასკან ნსრეღორბოქოქან სსკარაღღრმანს ხამარ, ირნ ათაღკანსოიმ ღ მარამნი ჟარძმანს რნოქოქი ქოქოქოქოქონს კამ სრას იქღქორმასოიმ: წოძქ ჟაქმანს მქაქოქინსერნ სნ 1 სქოთონსრ, ირღ ხაქასაარ ღ 1 კგ კანგქადქინ 1 მ/ქრკ² არაღკანსოიმ ხაოქოქოქოქოქონს, ქინჯაქსა სას 1 იქინსრ:

რესურსების (სათბობი, ქარი, წყალი და სხვ.) გამოყენების ხარჯზე. გამოყენებული ენერჯის სახეობის მიხედვით ძალური დანადგარები არის თბური, ჰიდრავლიკური, ბირთვული (ატომური) და სხვ.

ძალწირი რომელიმე ძალურ ველში (ელექტრული, მაგნიტური, გრავიტაციული) გავლენილი წირი, რომლის მხებები სივრცის ყოველ წერტილში მოცემული ველის დამახასიათებელი ვექტორის მიმართულებას ემთხვევა.

ძრავა მანქანა, რომელიც ენერჯის სხვადასხვა სახეებს გარდაქმნის მექანიკურ მუშაობად.

წამი დროის ერთეულია, საერთაშორისო სისტემის შვიდი ძირითადი ერთეულიდან ერთ-ერთი. მისი აღწარმოება ხდება სიხშირისა და დროის ცეზიუმის ეტალონების მეშვეობით.

ჟამი, ღირსი და აყენი) ოცთაფორბმან ხაჟქინ მქსანჩქსკსან ღწერქაჟ სითანალო ხამარ: ჴაქაქაჟ ოცთაფორბქო ღწერქაჟი თსასაქიგ` ოიქაჟინ თსეასკა-ქანქწწერქ ქწწოი მწ ღერაჟაჟინ, ხიქერაქქს, მიქოიკაჟინ (ათოიქაჟინ) ს აჟ:

წიქსაფქწერ` ოიქაჟაჟთსერქი (ქსქსორასკან, მაცწიქსასკან, გქასქითაგქინ) აქასქსერამან ხამარ ჟანაჟოქ სერსაქაჟასკან გბქერ, ოქი ჟოჟაქოწწერქ თარაბოიქანს ოორაქანსეოქ სქსთოი ოიქოიქაჟამქ ხამწწსწწოი მწ თქაქ ოაჟოქ რწწოქაგქოქ ქსქსთოქინ:

წამიქი` ღწერქაჟი ოქსთსასაქ მქსანჩქსკსან აჟქასთანქი ქიქასქსერაქოქ მქქსა:

ქასწიქსანს` ქამანასქი ჟაქამანს მიქაქოქ, შქაქოქწწერქი მიქაგაგ-აჟინ ხამასკარქი ოქი ხიქმანასკანს ჟაქამანს მიქაქოქწწერქიგ მსქს: აჟინ ხაჟქარქქქოი მქ ხაჯაქასკანოიქანს ს ქამანასქი გსქქიოიქ

წელი (წელიწადი) დრო ორ განმეორებით მოვლენას შორის, რომელიც დაკავშირებულია დედამიწის მოძრაობასთან მზის ირგვლივ. ვრცელი მნიშვნელობით ეს შეიძლება მიეკუთვნოს ნებისმიერ პლანეტას, მაგ. „მარსის წელიწადი“ არის დრო, რომლის განმავლობაში მარსი ერთ სრულ წრეს ასრულებს მზის ირგვლივ.

წვის კუთრი სიტბო ფიზიკური სიდიდე, რომელიც გვიჩვენებს, სიტბოს რა რაოდენობა გამოიყოფა ერთეული მასისი საწვავის სრული დაწვისას.

წინალობა აკუსტიკური მახასიათებელია რომელიც შემოაქვთ აკუსტიკური სისტემების რხევების განხილვისას და რომელიც ბგერითი წნევის ფარდობისა მოცულობით რხევით სიჩქარესთან.

ესტატისტიკის მეთოდი:

**საჩრ`** ძამანასკი ჯაქმან მჩაქორ, არედასკი ჯორე ხრქრქ მეს აქთოქთ კასთარქლო ხამარ აქახანქლო ძამანასკი: ლნქარძას ნჯანასქოქჟამქ აქნ კაროქ ხ ხასქსაქქელ განსკაგად მლორასქი: ორქნასქ `«შარქი თარქნ» ძამანასქ ხ, ნრქ ნქსაგქოქმ შარქნ მეს ქრქლ აქთოქთ ხ კასთარქოქმ არედასკი ჯორე:

საქრქსაქ სესაქსარქნქ ჯერქმ-ქრქმრქს `ქქქქსაქსან მქბოქოქონ, ნრქ გოქე ხ თაქქა, აქნ ჯერქმარქნასქნ, ნრ ანჯასთქოქმ ხ მჩაქორ კანქქა-ბოქ ქასქქქქქ ქრქლ აქრქქქქა:

**საქონქსქქ რქსარქონქრქმრქს`** რქნოქსაქქქქ ხ, ნრ ოქთაქქორქბქოქმ ხ ასქოქსთქქსაქსან ხამასკარქქრქ თასთანქონქრქქ რქნარქქმან ძამანასქ ` ჱაქნაქქინ ნქჯთქრქ რქნოქოქოქ კოქმაქქქქ ნქქმარქოქოქონ ` ჱაქნაქქინ ჱნჯმან ს მასანქქქნქრქ თასთანქოქსაქსან არაქქოქქან კოქმაქქქქ ამაქქქოქოქნქრქ

წინაღობა აქტიური ელექტრული, იმ წინაღობის მახასიათებელი სიდიდე რომელსაც ცვლად დენს უწევს წრედის (მისი უბნის) ის წინაღობა, რომელიც გაპირობებულია ელექტრული ენერჯიის შეუქცევი გარდაქმნით ენერჯიის სხვა ფორმად (უმეტესად სათბურად)

წინაღობა ელექტრული იმ წინაღობის მახასიათებელი სიდიდე რომელსაც უწევს ელექტრულ დენს ელექტრული წრედი (ან მისი უბანი). ზომავენ ომებით. ელექტრულ წინაღობას განაპირობებს ელექტრული ენერჯიის გადაცემა ან გარდაქმნა სხვა სახის ენერჯიად.

წინაღობა ინდუქციური იმ წინაღობის მახასიათებელი სიდიდეა, რასაც ცვლად დენს უწევს წრედის (მისი უბნის) ინდუქციურობა. ზომავენ ომებით.

ხარაქერიქონრ:

რრსარრრრრრრრრრრრ

ლლლლლლლლ` რრრრრრრრრრრრ
რრრრ, რრრრ რრრრრრრრრრ
რრრრრრრრ რრრრრრრრრრ
(რრრ რრრრრრრრ) რრრ
რრრრრრრრრრრრ, რრრ
რრრრრრრრრრრრრრ რ
ლლლლლლლლლლ`
ლლლლლლლლლლ რრრ
(რრრრრრრრრ რრრრრრრრ)
რრრრრრრრრ რრრრრრრრრრ:

რრსარრრრრრრრრრრ

რრრ` რრრრრ რრრრრრრრრრ
რრრრ ლლლლლლლლლლ
ლლლლლლლლლლ რრრრ:
რრრრრრრრ რრრრრრრრრრ
რრრრრრრრრრრრ რ
ლლლლლლლლლლლლ
რრრრრრრრრრრ რ
რრრრ რრრ რრრ
რრრრრრრრრრ
რრრრრრრრრრ:

რრრრრრრრრრრ

რრრ` რრრრრ რრრრრრრრრრ
რრრრ` რრრრრრრრრრ
(რრრ რრრრრრრრ) რრრრრრრ
რრრრრრრ რრრრ:
რრრრრ რ

წინაღობა მაგნიტური მაგნიტური წრედის მახასიათებელია. იგი უდრის მაგნიტურ წრედში მოქმედი მაგნიტმამოძრავებელი ძალის ფარდობას წრედში შექმნილ მაგნიტურ ნაკადთან.

წინაღობა ომური აღრიხდელი სახელწოდება აქტიური წინაღობის ზღვრული მნიშვნელობისა. ტერმინი წინაღობა ომური ხაზს უსვამს ომის კანონის არსებობას.

წინაღობა რეაქტიული ელექტრული იმ წინაღობის მახასიათებელი სიდიდე, რასაც ცვლად დენს უწევს წრედის (მისი უბნის) ელექტროტევადობა და ინდუქციურობა. ზომავენ ომებით.

წინაღობა სრული ელექტრული წრედის წინაღობა იმ

საფლსაყას რსარინ-

რფინს ` მადნისასკან ჳლჟაჟინ რნოჟადრჟჳ ლ: აჟინ ხასკასარ ლ მადნისასკან ჳლჟაჟინად რორბოჟ ლარმან ს სოჟას ლორჟადჟოდ ასნსოჟ ხოსანჟი ხარარეროჟონსრ ლლსორამადნისასკან ოადოჟ აჟჟნსერი სარაბმან ოამანსაკ:

ოჳსსჳრს რსარინრფინს `

ასკოჟ ოჟინაოოოჟან სახმანსაჟინ არბჳჟი სარსკჟინ ასპანსომრ: ოინაჟინ ოჟინაოოოჟინ სტერმინს რნოგბომ ლ ოინი ორსნჟი როოოჟონსრ:

ონსაყსრჳ რსარინრფინს `

ლლსორასკან აჟინ ოჟინაო-ოოოჟან რნოოოჳ მსბოოოჟინს, ოოოჳ ოინოოოჟასკან ხოსანჟინ რნოოოჟინსომ ლ ოჟინაოო-ოოოჟონსრ, ოოოჳ აჟამანსაპოოოჳ ლ ხოსანჟი ხარარისასკან-სოოოჟამრ, ჳლჟაჟი ლლსორათინ-ასკოოოჟამრ ს ოინოოოჟინოო-ოოოჟამრ: ოაჟინს ლს ოინსოოოჳ:

ლრჳ რსარინრფინს `

ლლსორასკან ხოსანჟი

ხმაური სხვადასხვა ფიზიკური ბუნების უნესრიგო რხევებია, რომლებიც ერთმანეთისგან განსხვავდებიან დროითი და სპექტრული სტრუქტურის სირთულით.

ჯოული¹ (ქართული შემოკლება ჯ, საერთაშორისო J), SI სისტემაში არის ენერჯიის ერთეული. მას სახელი ეწოდა ბრიტანელი ფიზიკოსის, ჯეიმზ პრესკოტ ჯოულის პატივსაცემად. 1 ჯოული არის ენერჯია, რომელიც იხარჯება 1 ნიუტონი ძალის მიერ რაიმე სხეულის 1 მეტრით გადაადგილებისას.

ჯოული¹ სიტბოს ერთეული **ჰაერის ტენიანობა** ჰაერში წყლის ორთქლის არსებობის მოვლენა. აღინერება ფიზიკური სიდიდეებით ფარდობითი და აბსოლუტური ტენიანობებით, რომლებიც იზომება გიგრომეტრებით.

პარმონიული რხევები ფიზიკური სიდიდის დროში

ხარბიქიან) მას:

აღსიჩ¹ თარქერ ჰიქიქსკსკან რნიქი ანსკანთი თათანთონქერ, ირინქ ირარქი თარქერქიქთმ ზნ ქამანსკაქინ ს აყქსქორაქ კათიქცქადქი რარქიქსკამქ:

ღიჩიქ¹ (ხაქერზნ სჯანსკიქმქ ` ღ, მქჯაქცაქინქ ` J) `
სქაქორქნქრქ მქჯაქცაქინ ხამსკარქიქმ ზნქრქიქი ჯაქამან მქაქორქ: ანქანქქქ ლქქითანსაქი ჰიქიქსქიქი ღქქმქ¹
ქრქსქსქიქი ღიქიქი აყათქინქ:
ღიქიქ ხაქასარ ლ აქს აქქასათანქინქ, იქ კქირათქიქმ ლ 1 სქიქთინქ იქქი კქირათმანქ კქსქიქ 1 მქსქრქ იქქი კქირათმანქ იქქიქიქსკამქ თქქაქიქქსკამანქ ხამარქ:

ღიჩიქ¹ ღქრნიქსკანქ მქაქორქ: **ოქჩიქიქსკაქიქქიქ** ` იქიქმ ღრქიქიქი ქიქორქქინქრქიქ აყარქიქსკანქიქსკანქ ლქსქიქსკანქ ` ართსახაქსკაქცქ რაქსკარქასკ ს ხარაქქერაქსკანქ ქიქსკაქიქსკამქ, ირინქ ჯაქიქიქმ ზნ ქიქქიქმქსქრქერქიქ:

სქრქაქსკაქ სსსსსსსსსსსს¹ ჰიქიქსკსკანქ მქბიქსკანქ

პერიოდული ცვლილების პროცესი, რომლის მათემატიკურად აღწერისათვის გამოიყენება ჰარმონიული ფუნქციები სინუსი ან კოსინუსი.

ჰერცი რხევისა და ბრუნვის სიხშირის ერთეული.

ჰიდროსტატიკა ჰიდრომექანიკის ნაწილი, რომელიც სითხის წონასწორობის პირობებსა და კანონზომიერებებს სწავლობს და ასევე სწავლობს უძრავი სითხის ზემოქმედებას მასში ჩაძირულ სხეულზე და ჭურჭლის კედლებზე.

ჰიპერბგერა დრეკადი ტალღები, რომელთა სიხშირე აჭარბებს 109 გჰც-ს.

ჰოლოგრაფია ფოტოფირფიტაზე დარეგისტრირებული ინტერფერენციული სურათი, რომელიც ორი კოჰერენტული ტალღით არის წარმოქმნილი.

ჰოლოგრაფია მეთოდი საგნების მოცულობითი გამოსახუ-

ყარეხრასკან ქიქიქოქოქოქონსნერქ ბანანსსკი რსოგგქომ, ირი მარხნასოქიქონს სსარაგქომან ხამარ კქრათქომ სნ სერქაქნსაქ ქონსკქანსერქ` სქნოსი სან სოსქნოსი:

ՀԵՐՑ` տատանման և պտտման հաճախության չափման միավոր:

ՀԻԴՐՈՍՏԱՏԻԿԱ` հիդրոմեխանիկայի բաժին, որն ուսումնասիրում է հեղուկի հավասարակշռության պայմանները և օրինաչափությունները և նաև ուսումնասիրում է դադարի վիճակում գտնվող հեղուկի ազդեցությունն այդ հեղուկի մեջ ընկղմված մարմինների վրա:

ՀԻՊԵՐԶԱՅՆ` առաձգական ալիքներ, որոնց հաճախականությունը գերազանցում է 109 ԳՀՑ-ը:

ՀՈԼՈԳՐԱՄԱ` ֆოտოթիթեղի վրա գրանցված ինտերֆերենցային պատկեր, որ առաջացել է երկու կոհերենտ ալիքներից:

ՀՈԼՈԳՐԱՖԻԱ` օբյեկտի ծավալային պատկերի

ლების მისაღებად.

ჰუკის კანონი დრეკადობის თეორიის კანონი. ჰუკის კანონის თანახმად დეფორმაციისას აღძრული დრეკადობის ძალის სიდიდე დეფორმაციის პირდაპირპროპორციულია.

სთავსდის მსჯელობა:

ՀԱՒԿԻ ՕՐԵՆՔԻ՝ առաձգականության տեսության օրենքը: Հուկի օրենքի համաձայն, դեֆორმացիայի ժամանակ առաջացած առաձգականության ուժի մեծությունն ուղիղ համեմատական է դեֆորմացիային: